

ДЖОН
ЧИЙВЪР

Крадецът
от
Шейди
Хил

ДЖОН ЧИЙВЪР КРАДЕЦЪТ ОТ ШЕЙДИ ХИЛ

Превод: Николай Попов

chitanka.info

ОТ АВТОРА

Щях да съм по-доволен, ако тези избрани разкази бяха отпечатани в обратен ред и ако можех още отначало да се появя като улегнал, възстар човек, а не като младеж, който открива с изненада, че съвсем благовъзпитани мъже и жени допускат в личния си живот еротична горчивина и дори алчност. Мисля, че раждането на един писател, за разлика от това на художника, не разкрива интересни връзки с неговите учители. В развитието на писателя не намираме нищо, което да напомня за ранните копия от Джаксън Полак^[1] на живописиста в Сикстинската капела или да има странна прилика с творчеството на Томас Харт Бентън^[2]. Можем обаче да видим как писателят прохожда, как се учи да връзва вратовръзката си, да се люби, да яде грах с вилица. Той ни изглежда много самотен и решен да се самообразова. Наивен и в моя случай провинциален, понякога пиян, понякога недосетлив, почти винаги непохватен — дори и ранният подбор от ранни творби на такъв човек ще бъде само гола история на неговата борба да добие опит в икономиката и в любовта.

Разказите са писани след достойното ми уволнение от армията, когато свърши Втората световна война. Доколкото си спомням, подредени са хронологически, като най-смущаващо незрелите отпаднаха. Тези разкази понякога напомнят случки от един отдавна отминал свят: тогава Ню Йорк все още бе изпълнен с речен блясък, тогава можехте да чуете квартетите на Бени Гудман по радиото в книжарницата на ъгъла и всички ходеха с шапки. Разказите ми рисуват последните представители на онова поколение пушачи, които палят цигара от цигара — те сутрин будеха света с кашлицата си, напиваха се на коктейлите и играеха изчезнали днес танци като „кливландски кокошчици“, поемаха за Европа с параходи, истински страдаха от носталгия по любовта и щастието и боговете им бяха остарели като вашите и моите. Константните величини, които търся в тези старинни атрибути, са любов към светлото и твърдо намерение да се открие нравствено начало у човека. Калвин няма участие в религиозното ми

възпитание, но той все пак витаеше в просторите на детството ми и остави в мен незаслужена горчивина.

Много от разказите се появиха за пръв път в списание „Ню Йоркър“, където Харолд Рос, Гюс Лобрано и Уилям Максуел ми направиха неоценим подарък — осигуриха ми голям брой отбрани и отзивчиви читатели и достатъчно пари да храня семейството си и да си купувам през година нов костюм. „Това е списание за порядъчни семейни, дявол да го вземе!“, извикваше с цяло гърло Рос, ако откриеше в някой материал дори най-малък намек за еротика. Самият той не беше твърде благоприличен и щом видеше, че аз подскачам, като чуя от някого по-мръсна дума, винаги тръсваше по нещо нецензурно по време на обед, за да види как ще подскоча. Тази липса на благоприличие бе твърде подчертана в характера му. Усетеше ли например, че някой от партньорите му на покер е тъп играч, отиваше в банята и се връщаше, натъпкал ушите си с тоалетна хартия. Разбира се, такъв вид поведение той никога не внасяше в списанието. Смятам, искаше да ни подсказже, че добрият тон е начин на изказ, дълбок и загатнат като всеки друг, и той варира не по съдържание, а по строеж и образност. Тъй като кръгът писатели, които насърчаваше, бе доста широк, дълбоко вярвам, че той ни е сторил преди всичко добро.

Всяко точно документиране на човешката незрелост би било неделикатно и това аз откривам от време на време в тези разкази, но за мен подобно неудобство се изкупва от спомените, които носят в себе си те — за жените и мъжете, които съм обичал, стаите, коридорите и плажовете, където са написани. Любимите ми разкази са ония, които са завършени за по-малко от седмица и които често съчинявах на глас. Спомням си как веднъж възкликнах: „Казвам се Джони Хейк!“ Това се случи в хола на една къща в Нантъкет — бяхме успели да я наемем евтино, понеже още не бе доказана валидността на някакво завещание. Излизайки от стаята на домашната прислужница в друга наета под наем къща, аз извиках на жена си: „Настъпва нощ и крале в златни доспехи, яхнали слонове, прехвърлят планината!“ Търпението на семейството ми е неоценимо. Под балдахина в апартамента ни на Петдесет и девета улица аз написах гласно края на „Сбогом братко“. „Как да постъпиш с такъв човек?“ — попитах аз и завърших с думите: „Гледах как голите жени излизат от морето!“

— Вие си говорите сам, мистър Чийвър — каза учтиво портиерът.

Той също — старателен, приветлив и доволен от коледния си бакшиш от десет долара — напомня фигура от неугасващото минало.

[1] Джаксън Полак (1912–1956) — американски художник, един от представителите на абстракционизма. — Б.пр. ↑

[2] Томас Харт Бентън (1899) — американски художник-стенописец. — Б.пр. ↑

КОЛЕДА Е ТЪЖНО ВРЕМЕ ЗА БЕДНИТЕ

Коледа е тъжно време. Тази мисъл хрумна на Чарли веднага след като будилникът иззвъня и възвърна мрачното му настроение, което го бе измъчвало вечерта. Отвъд прозореца се чернееше небето. Той се полуизправи на леглото и дръпна синджирчето на лампата, което висеше пред носа му. „Коледа е най-тъжният ден от годината — помисли той. — От шестте милиона жители на Ню Йорк аз съм всъщност единственият, който става рано на Коледа в това мразовито черно утро в шест часа. Аз съм всъщност единственият.“

Облече се и когато заслиза от стаичката си на последния етаж, до него долиташе само хъркането на спящите; единствената светлина идваше от забравените лампи. Чарли закуси в една лавка и взе влака за жилищните квартали на града. От Трето Авеню той се отправи пеш за Сътън Плейс. Кварталът беше тъмен. Къща след къща израстваше в светлината на уличните лампи като безкрайна стена от черни прозорци. Милиони хора спяха и всеобщата летаргия създаваше впечатление на запуснатост, сякаш градът бе загинал, сякаш бе дошъл краят на времето. Той отключи железните остъклени врати на кооперацията, в която от шест месеца караше асансьора, прекоси луксозното фоайе и влезе в малката съблекалня в дъното. Облече раирана жилетка с месингови копчета, сако, сложи една вратовръзка на ластик и обу панталони със светлосини кантове отстрани. Човекът, който обслужваше нощем асансьора, дремеше на малка пейка в кабината. Чарли го събуди. Колегата му обясни сънливо, че портиерът се разболял и нямало да дойде този ден. Значи, няма да го сменят за обед и много от живущите в кооперацията ще го карат да им търси такси.

Чарли едва бе заел поста си и го повикаха на четиринайсетия етаж — някоя си мисис Хюинг, за която знаеше, че е жена с малко леко поведение. Мисис Хюинг не беше си лягала и влезе в асансьора с вечерна рокля под коженото си палто. Следваха я двете ѝ смешни кучета. Той я свали долу и видя как изчезна в мрака, повела кучетата

си по тротоара. Жената остана във само няколко минути. После се върна и той я качи обратно на четиринайсетия етаж. На излизане от асансьора тя му каза:

— Весела Коледа, Чарли.

— Е, това не е кой знае какъв празник за мене, мисис Хюинг — каза той. — Мисля, че Коледа е тъжно време на годината. Не че хората тук са стиснати, тъкмо обратното — получавам много бакшиш, но, вижте, аз живея сам в една стаичка под наем, нямам семейство или други близки и затова Коледа не е истински празник за мене.

— Съчувствам ти, Чарли — каза мисис Хюинг. — Аз също нямам семейство. Малко е тъжно да си сам, нали? — Тя повика кучетата и те я последваха в апартамента. Той се спусна долу.

Настъпи тишина и Чарли запали цигара. В този час парното в сутерена започваше да обхваща сградата с равномерната си дълбока вибрация и потискащият шум на идващата пара проникваше първо във фойето, за да отекне после във всичките шестнайсет етажа — но това бе чисто механично пробуждане и то не намали самотата и лошото настроение на Чарли. През стъклените врати се виждаше как във въздухът посинява, но синята светлина сякаш нямаше източник. Просто си висеше посред въздуха. Тъжна светлина. Тя сега заливаше пустите улици, а на него му се искаше да заплаче. От спрялото пред вратата такси слязоха съпрузите Уейлзър, пияни и във вечерно облекло. Закара ги до терасовидния им апартамент на последния етаж. Срещата със семейство Уейлзър го накара да се замисли за разликата между неговия живот в стаичката под наем и живота на тези хора. Беше ужасно.

После започнаха да звънят ранните богомолци, но тази сутрин те бяха само трима. Още няколко отидоха на черква в осем часа, но по-голямата част от сградата си оставаше потънала в сън, макар че в шахтата на асансьора проникваше вече миризмата на бекон и кафе.

Малко след девет слезе една бавачка с дете. И бавачката, и детето бяха добре загорели, той знаеше, че току-що са се върнали от Бермуда. Никога не бе ходил в Бермуда. Той, Чарли, беше затворник, заключен осем часа в тази асансьорна клетка с размери 1,80 на 2,40 метра, а клетката от своя страна бе заключена в тази шестнайсететажна шахта. В една или друга сграда Чарли вече десет години изкарваше хляба си с асансьори. Беше изчислил, че средното пътуване на асансьора е дълго

една осма от милията и като си мислеше за хилядите пропътувани мили, като си мислеше, че е могъл да откара кабината на асансьора през мъглите над Карибско море и да се спусне на някой коралов остров, той се сърдеше, задето пътешествията му са толкова ограничени, сякаш не асансьорът, а самите пътници с начина си на живот го бяха затворили тук, бяха подрязали крилата му.

Той мислеше именно за това, когато семейство Депол го извика на деветия етаж. И му пожела весела Коледа.

— Добре е, че сте си спомнили за Чарли — каза той, когато слизаха, — но това не е кой знае какъв празник за мен. Беден ли си, Коледа е тъжно време. Живея сам в стая под наем. Нямам и семейство.

— С кого ще обядваш, Чарли? — попита мисис Депол.

— Аз нямам коледен обед — отвърна Чарли. — Ще изям един сандвич.

— О, Чарли!

Мисис Депол беше пълна жена с отзивчиво сърце и участта на Чарли засегна нейното празнично настроение като пороен дъжд, дошъл изневиделица.

— Много ми се иска да споделиш с нас коледния обед, значи — каза тя. — Аз съм от Върмонт, значи, и когато бях дете, значи, винаги имахме много гости на трапезата. Пощаджията и учителката, значи, и просто всички, които нямаха свое семейство. Та иска ми се както някога значи, и ти да опиташ нашия обед. Нищо не ни пречи да го направим. Не на масата, защото не можеш да оставиш асансьора. Нали не можеш? Но щом мистър Депол нареже пуйката, аз ще ти позвъня. Ние ще ти приготвим една табла, значи, и ти ще се качиш да опиташ нашия коледен обед.

Чарли им благодари, тяхното великодушие го изненада, но той се чудеше дали, след като дойдат приятелите и роднините, те няма да забравят обещанието си.

Сега старата мисис Гадшил позвъни и след като му пожела весела Коледа, той овеси глава.

— Това не е кой знае какъв празник за мене, мисис Гадшил — оплака се Чарли. — Коледа е тъжно време за бедните. Право да си кажа, аз нямам семейство. Живея сам в стая под наем.

— Аз също нямам семейство, Чарли — каза мисис Гадшил. Тя говореше уж нехайно и вежливостта ѝ бе насилена. — По-точно, сега

децата не са при мен. Имам три деца и седем внучета, но нито едно от тях не се намери да ми погостува тук на изток, в Ню Йорк. Разбира се, аз познавам проблемите им. Знам, че е трудно да се пътува с деца по празниците, макар че на тяхна възраст аз някак се справях, но хората са устроени различно и не бива да ги виним за неща, които не разбираме. Но аз знам как се чувстваш, Чарли. Аз също нямам семейство. Самотна съм като тебе.

Думите на мисис Гадшил не го трогнаха. Може и да е самотна, но тя живее в десетстаен апартамент с трима слуги, с купища долари и диаманти, а колко бедни деца имаше в покрайнините, които биха се радвали да докопат храната, изхвърляна от готвачката ѝ. Той се замисли за бедните деца. Седна на един стол във фойето и продължи да мисли за тях.

Те страдаха най-много. Възбудата около Коледа се появяваше с началото на есента и сякаш обземаше и тях. След Деня на благодарността^[1] приготовленията се набиваха в очите им. Всичко бе така нагласено, че нямаше как да го пропуснат. Гирлянди и украшения се виждаха навсякъде. Биеха камбани. На всеки ъгъл стърчаха коледни дървета и дядоколедовци. Списанията и вестниците бяха пълни със снимки. Всяка стена и витрина в града им нашепваше, че ако бъдат добри, ще получат онова, което пожелаят. Дори и да не знаеха да четат, пак щяха да го разберат. И слепи да бяха, също щяха да го разберат. То проникваше във въздуха, който бедните деца дишаха. Всеки път, когато излизаха да се разходят, те виждаха скъпите играчки по витрините на магазините. Пишеха писма на Дядо Коледа, бащите и майките обещаваха да ги пуснат, но заспяха ли децата, изгаряха ги в печката. И когато най-после настъпеше коледната утрин, как можеше да им се обясни, как можеше да им се каже, че дядо Коледа се отбива само при богатите и е напълно чужд на добротата? Нима можеше да ги погледнеш в очите, като си им дал само едно балонче или захарно петле?

Преди няколко вечери, на път за дома си, Чарли видя една жена и малко момиченце да вървят по Петдесет и девета улица. Момиченцето плачеше. Той се досети защо плаче. Детето плачеше, защото бе видяло всичките играчки на витрините и не можеше да разбере защо нито една от тях не е за него. Майка му сигурно беше чистачка или прислужница в ресторант и Чарли си представи как се връщат в стая

като неговата, със зеления сали стени, без отопление, на Бъдни вечер, за да изядат една консервна кутия със супа. Той видя как момичето окачва скъсания си чорап и заспива, а майката започва да тършува в чантата си с надеждата, че ще намери нещо за чорапа. Видението му бе нарушено от повикването на единайсетия етаж. Качи се, а мистър и мисис Фулър вече чакаха. Пожелаха му весела Коледа и той каза:

— Това не е кой знае какъв празник за мене, мисис Фулър. Коледа е тъжно време за бедните.

— Имаш ли деца, Чарли? — попита мисис Фулър.

— Четири живи — каза той. — И две на гробищата. — Ужасната лъжа го изуми и той добави: — А жена ми, мисис Лиъри, е саката.

— Какво нещастие! — каза мисис Фулър. Стигнаха фойето и тя понечи да излезе от асансьора, но се обърна.

— Искам да дам няколко подаръци за децата ти, Чарли — прибави тя. — Ние с мистър Фулър отиваме сега на гости, но щом се върнем, искам да дам нещо за децата ти.

Той ѝ благодари. Повикаха го на четвъртия етаж и се качи да вземе семейство Уестън.

— Това не е кой знае какъв празник за мене — заяви той, след като му пожелаха весела Коледа. — Коледа е тъжно време, ако си беден. Аз живея сам в стая под наем.

— Бедният Чарли! — съжали го мисис Уестън. — Знам как се чувстваш. По време на войната, когато мъжът ми беше на фронта, аз също прекарах Коледа сама. Нямах празнична трапеза, коледно дърво — нищо. Направих си бъркани яйца, седях на масата и плачех.

Мистър Уестън, който вече беше във фойето, повика нетърпеливо жена си.

— Знам съвсем точно как се чувстваш, Чарли — повтори мисис Уестън.

Към обед миризмата на бекон и кафе в шахтата на асансьора се смени с миризмата на птици и дивеч. Къщата като огромна и сложна ферма бе погълната от приготовленията за семейните гощавки. От парка се върнаха децата заедно с бавачките. Бабите и лелите пристигаха с лимузини. Повечето от хората, които минаваха през фойето, носеха пакети, увити в цветна хартия, и всички бяха облечени

в най-хубавите си кожи и празнични дрехи. Чарли продължаваше да се оплаква на кооператорите при всяко поздравление за Коледа, като се представяше ту за самотен ерген, ту за нещастен баща. Но избликът на меланхолия у него и съчувствието, което будеше, не го направи пощастлив.

В един и половина позвъниха от деветия етаж и когато Чарли се качи горе, на вратата на апартамента си стоеше мистър Депол и държеше миксер за коктейли и чаша.

— Едно малко коледно освежаване, Чарли — каза той и му напълни чашата. После се появи домашната прислужница с табла и покрити чинии на нея. Излезе и мисис Депол.

— Весела Коледа, Чарли. Накарах, значи, мистър Депол да нареже пуйката рано, за да получиш и ти дела си. Не сложих десерта на подноса, страх ме беше да не се стопли, но щом дойде време за него, ще ти позвъним.

— А какво е Коледа без подаръци? — каза мистър Депол, донесе от хола голяма плоска кутия и я сложи върху покритите чинии.

— Добри хора, вие правите денят да изглежда наистина коледен и за мен — каза трогнат Чарли. Очите му се наляха със сълзи. — Благодаря ви, благодаря.

— Весела Коледа! Весела Коледа! — пожелаха му те, докато внасяше в асансьора обедна и подаръка си. Щом слезе, той занесе таблата и кутията в съблекалнята. На подноса имаше супа, някаква риба с крем и парче пуйка. Звънецът на асансьора отново звънеше, но преди да отговори, той отвори кутията и видя, че в нея имаше халат. Щедростта и коктейла на семейство Депол му подействаха и той, ликуващ, се понесе към дванайсетия етаж. Прислужницата на мисис Гадшил стоеше с подноса на вратата, а зад нея самата ѝ господарка.

— Весела Коледа, Чарли! — поздрави го тя. Той благодари и отново сълзи заблестяха в очите му. Изпи хереса още в асансьора. Приносът на мисис Гадшил беше чиния с мешана скара. Той изяде агнешкия котлет с ръце. От асансьора пак се звънеше. Чарли изтри устата си с книжна салфетка и отиде на единайсетия етаж.

— Весела Коледа, Чарли! — каза от вратата мисис Фулър, а ръцете ѝ бяха отрупани с пакети, увити в сребърна хартия, също като картинка от реклама. До нея стоеше мъжът ѝ, прегърнал я през кръста. И двамата сякаш бяха готови да се разплачат.

— Това са някои неща, които искам да занесете на децата си в къщи — каза мисис Фулър. — А тези са за мисис Лиъри и за теб. Занеси пакетите в асансьора, а ние ще ти приготвим обета. — Той остави подаръците и се върна за подноса.

— Весела Коледа, Чарли! — извикаха и двамата едновременно, когато затваряше вратата. Прибра обета и подаръците в съблекалнята и отвори кутията, надписана за него. Вътре имаше портмоне от алигаторска кожа с инициалите на мистър Фулър в единия ъгъл. Обедът беше също пуйка и той изяде с пръсти парче от месото, а за да не му пресяда, отпиваше от коктейла. Отново го повикаха. Този път звънеше семейство Уестън.

— Весела Коледа, Чарли! — посрещнаха го те и му дадоха чаша егног^[2], обед от пуйка и подарък. Подаръкът беше също халат. После позвъниха от седмия етаж и когато се качи, там го чакаха обед и още играчки. Потърсиха го от четиринайсетия етаж. Той завари мисис Хюинг в хола, облечена в нещо като пенъоар; тя стискаше в едната си ръка ботуши за езда, а в другата няколко вратовръзки. Явно беше плакала и пила.

— Весела Коледа, Чарли! — каза нежно тя. — Цяла сутрин мислих за тебе и ми се ще да ти подаря нещо. Претърсих целия апартамент и намерих само тия неща, които един мъж би пожелал. Това остана от мистър Бруър. Ботушите едва ли ще ти послужат, но може би връзките ще ти харесат. — Чарли взе връзките, благодари и хукна към асансьора, чийто звънец вече трети път звънеше.

До три часа на масата и на пода имаше наредени четиринайсет обета, а звънецът продължаваше да звъни. Щом се заемеше с един обед, ето че трябваше да се качва за друг. Тъкмо преполови печеното на Парсънови, викнаха го да си вземе десерта от семейство Депол. Той държеше вратата на стаята заключена, защото чувстваше, че стойността на милосърдието се крие в неговата неповторимост и приятелите му биха се разочаровали, ако узнаят, че и други са пожелали да облекчат самотата му. Имаше месо от пуйка и от гъска, от пиле, от фазан, дива кокошка и гълъб. А също така пъстърва, съомга, миди с майонеза, стриди, омари, месо от краби и херинга. И десерти — пудинги със сливи, коледни банички с месо, кремове, стопил се

сладолед, кейкове на пластове, торти, еклери и две парчета баварски крем. Получил бе халати, вратовръзки, копчета за ръкавели, чорапи и носни кърпички. Един от живущите в кооперацията поиска обиколката на врата му и след това му подари три зелени ризи. Имаше и стъклен чайник, според етиката пълнен с жасминов мед, четири шишета с вода за след бърснене, няколко алабастрови подпорки за книги и цяла дузина ножове за рязане на бифтеци. Предизвиканата от него лавина на милосърдието от време на време го караше да се пита дали не е засегнал някакъв извор в женското сърце, който заплашва да го погребее жив с храна и халати. Не бе постигнал почти никакъв напредък с храната, защото всичките подарени му обеда бяха неестествено изобилни, сякаш хората са предполагали, че самотата ще създаде у него животински глад. Не бе отворил и нито един от подаръците, предназначени за въображаемите му деца, но затова пък бе изпил всичко, изпратено долу. Заобиколен бе с остатъците от коктейли с най-различни наименования и съдържание — мартини, манхатън, олд-фешънд, шампанско с малини, егног, бронкс и сайд кар.

Лицето му гореше. Той обичаше света и светът го обичаше. Когато се вглеждаше в изминалия си живот, всичко в него му се струваше озарено от богата и чудна светлина, наситено с изумителни преживявания и необикновени приятели. Сега бе убеден, че работата му — да се носиш нагоре-надолу през стотици метри опасно пространство — изисква самообладанието и интелекта на летец. Всички притеснения в живота му, позеленелите стени на стаичката и месеците без работа изведнъж се стопиха. Никой не го викаше, но той се качи в асансьора и го изстреля с пълна скорост до терасовидния етаж и обратно, пак догоре и пак надолу, за да изпита как удивително владее пространството.

Позвъниха от дванайсетия етаж и той спря полета си, за да вземе мисис Гадшил. Когато клетката потегли надолу, в изблик на радост Чарли свали ръце от контролните уреди и извика:

— Завържете предпазния си колан, мисис Гадшил! Ще направим лупинг!

Мисис Гадшил изпищя. После, неизвестно защо, седна на пода на асансьора. Той се учуди, че лицето ѝ силно пребледня. Защо седеше на пода? Жената отново изпищя. Той приземи клетката внимателно и, както му се стори, майсторски. Отвори вратата и каза хрисимо:

— Съжалявам, че ви уплаших, мисис Гадшил. Аз просто се пошегувах.

Тя пак изпищя. Изскочи във фойето и гръмко извика управителя.

Управителят уволни веднага Чарли и пое сам асансьора. Новината, че остава без работа, жилна за момент Чарли. Този ден това беше първата му среща с човешката подлост. Алкохолът вече изветряваше и той предусещаше ужаса на настъпващата трезвост. Заобикалящото го излишество от храна и подаръци го караше да се чувства гузен и недостоен. Той горчиво съжаляваше за лъжите относно децата. Чарли беше ерген със скромни нужди. Явно бе злоупотребил с добротата на хората горе. Той бе нищожество.

После в пияния му поток от мисли се появи кокалестата фигура на хазяйката и трите ѝ слабички деца. Представи си ги седнали сами в сутеренната им стая. Коледната радост ги бе подминала. Картината го изправи на крака. Съзнанието, че и той е в състояние да подари, лесно да причини щастие на някой друг, съвсем го отрезви. Чарли взе един голям чувал за боклук и започна да го тъпче първо със своите подаръци, а после с подаръците за измислените си деца. Работеше с бързината на човек, чийто влак приближава гарата. Просто нямаше търпение да зърне от вратата грейналата радост върху тъжните лица. Преоблече се и обладан от прекрасното и непознато чувство за власт, нарами чувала като истински Дядо Коледа, измъкна се през задния вход и взе такси за Лоуър Ист Сайд.

Хазяйката и децата току-що бяха изяли пуйката, изпратена им от Клуба на демократите, и коремите им бяха натъпкани обилно, когато Чарли почука на вратата и извика: „Весела Коледа!“

Той довлече след себе си чувала и изсипа на пода подаръците на децата. Имаше кукли, музикални играчки, кубчета, несесер за шиене, индиански костюм и малък тъкачен стан. И както бе предполагал, долови, че с пристигането му унинието в сутерена изчезна. Когато половината от подаръците бяха отворени, Чарли даде на хазяйката една банска хавлия и се качи горе да разгледа своите подаръци.

Но до идването на Чарли децата бяха получили вече толкова много подаръци, че просто се бяха объркали и само интуитивният усет

на майка им относно произхода на дарените неща я накара да им разреши да отворят половината от пакетите, докато Чарли беше още в стаята, но щом излезе, тя застана между тях и неотворените още подаръци.

— Стига толкова — каза тя. — Получихте вече своя дял. Вижте колко неща имате! Та вие не сте играли дори и с половината от тях. Мари Ан не е и погледнала куклата, подарена ѝ от Пожарната команда. Най-добре ще бъде да занесем останалото на ония бедни хора на Хъдзън Стрийт — на Декърови. Те нищо не са получили.

Блажена усмивка огря лицето ѝ, когато разбра, че и тя би могла да подари, да достави радост, да сложи целебен пръст в рани, по-тежки от нейните. Също като мисис Депол, мисис Уестън, като самия Чарли, а и по-късно като мисис Декър, спомнила си за по-бедните от нея Шанонови — първо обичта, после милосърдието и накрая чувството ѝ за власт я движеше напред.

— Сега, деца, ми помогнете да събера тия неща. Бързо, бързо, бързо — каза тя.

Стъмваше се, а тя знаеше, че такава безкрайна щедрост ни обзема само един-единствен ден и този ден вече угасва. Чувстваше се уморена, но не можеше да не отиде, не можеше.

[1] Празник в САЩ в памет на първите презокеански заселници в Северна Америка. — Б.пр. ↑

[2] Топло питие от яйце, разбито с мляко и вино. — Б.пр. ↑

СБОГОМ, БРАТКО

В нашето семейство винаги сме били близки по дух. Баща ни се удави, когато бяхме малки, и мама все наблягаше на факта, че в домашните ни отношения има някаква неизменност, каквато не се срещала у другите. Не мисля много често за нашето семейство, но когато си припомня близките ми, крайбрежието, където живяхме, и морската сол, която, предполагам, е в кръвта ни, изпитвам гордост, че се наричам Померой, че имам характерните за нашата фамилия нос, цвят на кожата и надежда за дълголетие; макар да не сме чак толкова забележителни, случим ли се заедно, винаги се радваме на илюзията, че семейството ни е неповторимо. Не казвам това, защото се интересувам от фамилната история или защото това чувство за неповторяемост е дълбоко или важно за мен, а само за да посоча, че въпреки различията си ние сме предани един на друг и всяко пропускване на тази преданост ни носи объркване и болка.

Ние сме четирима — сестра ми Диана и три момчета: Чади, Лорънс и аз. Не бяхме изключение от правилото — щом прехвърлихме двайсетте, работата, бракът и войната ни разпиляха. Аз и Хелън сега живеем в Лонг Айланд с нашите четири деца. Аз съм учител в гимназия и вече съм прехвърлил възрастта, когато мога да очаквам да ме направят директор, но обичам професията си. Чади, който се нареди по-добре от останалите, живее в Манхатън с Одет и техните деца. Мама е във Филадельфия, а Диана след развода си отиде във Франция, но през лятото се връща в Щатите, за да прекара един месец в Лодс Хед. Лодс Хед е летен курорт на брега на един от масачузетските острови. Някога имахме там виличка, но през двайсетте години баща ни построи голяма къща. Тя е стъпила на една скала над морето; като изключим Сан Тропе и някои села в Апенините, за мене няма любимото място на света. Всеки от нас има дял в къщата и плаща за поддържането ѝ.

Най-младият брат, Лорънс, който е адвокат, получи след войната служба в една кливландска фирма и никой от нас не бе го виждал

четири години. Когато реши да напусне Кливланд и да работи в друга фирма в Олбъни, той писа на мама, че в промеждутъка между двете служби ще прекара десет дни в Лодс Хед с жена си и двете си деца. По същото време бях запланувал и моята отпуска — тогава преподавах в лятно училище, — въкъщи щяха да бъдат Хелън, Чади, Одет и Диана, цялата фамилия щеше да се събере заедно. Лорънс е единственият член на семейството, с когото останалите нямат почти нищо общо. Никога не е бил дълго с нас и, предполагам, затова досега го наричаме Тифти — прякор, който получи още като дете, защото, като минаваше през хола към трапезарията за закуска, чехлите му правеха шум, който звучеше като „тифти-тифти-тифти“. Така му викаше баща ни и всички останали. Когато стана по-голям, Диана понякога го наричаше Малкия Исус, а мама често му викаше Черногледеца. Ние не обичахме Лорънс, но очаквахме идването му със смесица от страх и преданост и с известна радост и удоволствие, че отново си връщаме загубения брат.

Лорънс се прехвърли от сушата с корабчето в четири часа един следобед в късното лято и ние с Чади отидохме да го посрещнем. Пристигането и заминаването на летния ферибот има всички външни белези, които подсказват пътешествие — свирки, звънци, ръчни колички за багаж, срещи и солен мирис на море, — но пътешествие незначително. И когато този следобед наблюдавах влизането на корабчето в синьото пристанище и си мислех, че така завършва само незначителното пътешествие, почувствах, че съм попаднал точно на оня вид наблюдение, което би направил Лорънс. Докато колите се изтегляха от ферибота, ние търсехме лицето му зад предните стъкла и лесно го познахме. Изтичахме, здрависахме се и несръчно целунахме жена му и децата.

— Тифти! — извика Чади. — Тифти!

Трудно е да съдиш за промяната във външния вид на един брат, но по пътя за Лодс Хед и двамата, Чади и аз, бяхме единодушни, че Лорънс все още изглежда много млад. Той влезе пръв в къщата, а ние свалихме куфарите от колата. Заварих го в приемната да разговаря с мама и Диана. Облечени в най-хубавите си дрехи и окичени с всичките си бижута, дамите необуздано го приветстваха с добър дошъл, но дори когато всеки се стремеше да изглежда най-нежен, и то в момент, когато

тези усилия се удаваха най-лесно, усещах лека напрегнатост в стаята. Мислех си за това, като мъкнех нагоре по стълбата тежките куфари на Лорънс, и разбрах, че нашата неприязън е толкова дълбока, колкото и добрите ни чувства. Спомних си, че веднъж, преди двайсет и пет години, ударих Лорънс с камък по главата. Той се изправи и отиде при баща ми, за да се оплаче.

Занесох куфарите на третия етаж, където Рут, жената на Лорънс, вече настаняваше семейството си. Тя беше тъничка и изглеждаше много уморена от пътуването. Предложих ѝ да донесе нещо за пиене, но тя отказа.

Когато слязох, Лорънс го нямаше, обаче другите бяха готови за аперитива и решихме да не чакаме. Лорънс е единственият член на семейството, който никога не е обичал пиенето. Взехме аперитива си на терасата, за да гледаме скалите, морето и островите на изток. Завръщането на Лорънс и жена му, присъствието им в къщата, изглежда, освежиха нашето отношение към познатия пейзаж: сякаш удоволствието, което щяха да получат от извивките и красотата на брега след едно толкова дълго отсъствие, се бе пренесло и у нас. Бяхме още там, когато Лорънс се появи на пътеката от плажа.

— Нали плажът е чудесен, Тифти? — попита мама. — Нали е чудесно, че отново си тук! Ще пиеш ли мартини?

— Все ми е едно — каза Лорънс. — Уиски, джин, все ми е едно какво ще пия. Дай ми малко ром.

— Нямаме ром — каза мама.

Това беше първата рязка нотка. Тя ни бе учила да не бъдем никога нерешителни, никога да не отговаряме като Лорънс. И нещо повече — бе дълбоко обезпокоена за приличието в своя дом и всичко нередно според разбиранията ѝ, като пиенето на чист ром или поднасянето на бира в тенекиена кутия, предизвикваше у нея съпротива, която въпреки голямото си чувство за хумор тя не можеше да преодолее. Почувства резкостта и се помъчи да я смекчи.

— Не искаш ли малко ирландско уиски, мили ми Тифти? — каза мама. — Нали винаги обичаше ирландско уиски? В бюфета има малко. Защо не си сипеш от него?

Лорънс отвърна, че му е все едно. Наля си мартини и тъкмо тогава слезе Рут и отидохме да вечеряме.

Макар че преди вечерята, докато чакахме Лорънс, пихме много, всички желаехме началото да бъде добро и да има мир. Майка ни е дребна женица, чието лице и сега поразително напомня някогашната ѝ красота. Тя разговаря с необикновена лекота, но тази вечер ни занимаваше с някакъв проект за обработване на земята, който се прилагал в горния край на острова. Диана е толкова красива, колкото сигурно е била и мама: тя е одухотворена и очарователна жена, обича да говори за развратните си приятели французи, но тази вечер разказваше за швейцарското училище, където бе оставила двете си деца. Досещах се, че вечерята е замислена да достави удоволствие на Лорънс. Не беше прекалено богата и нямаше нищо, което би го обезпокоило със своята екстравагантност.

След вечеря, когато се върнахме на терасата, облаците бяха наситени с онази светлина, която им придава цвета на кръв, и аз се радвах, че Лорънс ще може да се любува на такъв огнен залез. След малко дойде някакъв мъж да вземе Диана. Казваше се Едуард Честър. Запознала се с него във Франция или на парахода. Сега бе отседнал за десетина дни в хотела на селото. Представиха го на Лорънс и Рут, а после той и Диана излязоха.

— С този ли спи сега? — попита Лорънс.

— Как можа да кажеш такова ужасно нещо! — възмути се Хелън.

— Трябва да се извиниш за това, Тифти! — каза Чади.

— Не знам — каза уморено мама. — Не знам, Тифти. Диана има право да върши каквото си иска и аз не задавам неприлични въпроси. Тя е единствената ми дъщеря. Не я виждам често.

— Ще се върне ли във Франция?

— Връща се след две седмици.

Лорънс и Рут седяха на ръба на терасата нито на столове, нито в кръга от столове. Със стиснатата си уста брат ми приличаше на пуритански духовник. Понякога, когато се мъча да проумея неговата душевна нагласа, си мисля за корените на нашия род в тази страна. На това ме наведе неодобрението му към Диана и нейния приятел. Клонът на Помероеви, към който принадлежим ние, води началото си от един свещеник, възвеличен от Котън Мадър^[1] за неговата неуморна борба срещу дявола. Помероевци са били свещеници до средата на деветнадесети век и остротата на тяхната мисъл — „на човек е съдено

да страда, всяка земна красота е похотлива и порочна“ — е съхранена в книги и проповеди. Характерът на нашето семейство донякъде се измени — то стана по-безгрижно, но от ученическа възраст си спомням много родственици — старци и баби, — които сякаш теглеха към мрачните дни на свещеничеството, вълнуваха се от чувството за вечна вина и боготворяха самобичуването. Ако си израсъл в такава атмосфера, а в известен смисъл ние бяхме, аз мисля, че е изпитание на духа да можеш да отхвърлиш склонността, която тя ти е създала, към вина, самоотричане, прикритост и разкаяние и ми се струва, че подобно изпитание Лорънс не би издържал.

— Това ли е Касиопея^[2]? — попита Одет.

— Не, мила — каза Чади. — Не е Касиопея.

— Каква е била Касиопея? — каза Одет.

— Жена на Кифиус^[3] и майка на Андромеда — каза аз.

— Готвачката е страшен запаянко — каза Чади. — Готова е и пари да ти даде, стига „Гигантите“ да спечелят първенството.

Стана толкова тъмно, че можеше да се види как по небето минава светлината от фара на Кейп Херън. В мрака под скалата гърмяха несекващите детонации на прибоа. И тогава, както често прави по здрач, а и защото бе пила твърде много преди вечеря, мама започна да говори за подобренията и пристройките, които някой ден ще се направят на къщата, крилата, баните и градините.

— След пет години тази къща ще отиде в морето — каза Лорънс.

— Тифти Черногледеца — пошегува се Чади.

— Не ме наричай Тифти! — каза Лорънс.

— Малкия Исус — каза Чади.

— Стената откъм морето е силно напукана — продължи Лорънс.

— Днес следобед я огледах. Преди четири години я поправихте и това струваше осем хиляди долара. Не можете да я поправяте всеки четири години.

— Стига, Тифти — каза мама.

— Фактите са факти — каза Лорънс. — И що за глупава идея да построиш къща на ръба на скала върху бряг, който потъва. В мое време половината градина бе измита, а на мястото на някогашната баня сега има повече от метър вода.

— Дайте да говорим за друго — каза мама с горчивина. — Да говорим за политика или за бала в Морския клуб.

— Всъщност — не преставаше Лорънс — къщата сигурно и сега е застрашена. При необикновено бурно море, ураганно море, стената ще се срути и къщата ще свърши. Може и всички да се удавим.

— Това е вече много! — извика мама. Отиде в кухненския килер и се върна с пълна чаша джин.

Достатъчно съм стар, за да си въобразявам, че мога да съдя за чувствата на другите, но усещах напрежението между Лорънс и мама и знаех отчасти историята му. Лорънс трябва да беше не повече от шестнайсетгодишен, когато реши, че мама е лекомислена, злонамерена, вредна и прекалено властна. Веднъж установил това, той реши да се отдели от нея. По това време беше в пансион и си спомням, че не се върна вкъщи за Коледа. Прекара празника с един свой приятел. След тази неблагоприятна присъда над майка ни той си идваше рядко вкъщи, а дойдеше ли, винаги се мъчеше в разговора да ѝ напомни за своето отчуждение. Ожени се за Рут, без да уведоми мама. Не ѝ съобщи и когато се родиха децата. Но въпреки тези уж принципни и продължителни напъни, за разлика от нас той сякаш никога не бе изпитвал радост от раздялата и щом се окажеха заедно, веднага се чувстваше напрегнатост, неяснота.

За зла участ мама избра тъкмо тази вечер да се напие. Това е нейно право, а и тя не се напива често и за щастие не беше войнствена, но всички ние съзнавахме какво става. Както кротко си пиеше джина, тя сякаш тъжно се отдалечаваше от нас: бе обзета от треската на странстването. После настроението ѝ се промени — от странстване към желание да пакости. Няколкото бележки, които направи, бяха сприхави и неуместни. Чашата ѝ беше почти празна и тя се взираше гневно в тъмното пред себе си и движеше главата си като боксьор. Знаех, че сега в разума ѝ нямаше място за всичките беди, които нахлуваха там. Децата ѝ бяха глупави, мъжът ѝ се удави, слугите я крадяха, столът ѝ беше неудобен. Изведнъж тя остави празната чаша и прекъсна Чади, който говореше за бейзбол:

— Убедена съм, че ако съществува задгробен живот, ще имам съвсем различно семейство. Децата ми ще бъдат страшно богати, умни и очарователни.

Стана, тръгна към вратата и едва не падна. Чади я прихвана и ѝ помогна да изкачи стълбите. Чух нежните им пожелания за лека нощ и после Чади се върна. Мислех, че Лорънс вече се е уморил от пътуването и завръщането си, но той остана на терасата, сякаш чакаше края на злосторничеството. Оставихме го там и отидохме да плуваме в тъмното.

Когато се събудих на следната сутрин, още сънен, чух как някой трамбова тенис корта. Звукът бе по-слаб и по-плътен от камбаната на шамандурата отвъд носа — неритмичен, железен звън, който напомня за началото на летния ден и е добър предвестник. Слязох долу и заварих във всекидневната децата на Лорънс, облечени в богато украсени каубойски дрехи. Те са уплашени и кльоцави деца. Казаха ми, че баща им изравнява тенис корта, но те не смеят да излязат вън, защото видели змия под входното стъпало. Обясних им, че братовчедите им — всичките други деца — закусват в кухнята и че е хубаво и те да изтичат при тях. При това съобщение момчето се разплака. Не остана назад и сестра му. Плачеха, като че отиването да закусят в кухнята щеше да накърни най-съкровениите им права. Поканих ги да седнат на масата с мене. Влезе Лорънс и аз го попитах дали не иска да поиграем малко тенис. Каза, че не иска — по-късно можело да изиграе няколко партии с Чади. Прав беше, защото и той, и Чади играят по-добре от мене, и те наистина изиграха няколко игри след закуска, но по-късно, когато другите слязоха да играем на семейни двойки, Лорънс изчезна. Това ме ядоса — неоснователно, предполагам, — но ние играем страшно интересно на семейни двойки и той можеше поне от учтивост да изиграе един сет.

По-късно, когато се завърнах сам от тенис корта, заварих Тифти да чегърта с джобното си ножче една дъсчица на стената.

— Какво има, Лорънс? — попитах аз. — Термити?

В дървото има термити и те ни създават много грижи.

Той ми посочи в основата на всеки ред дъсчици избледняла синя черта от дърводелски тебешир.

— Тази къща е почти двайсетгодишна — каза той. — Дъсчиците трябва да имат двеста години. По време на строежа, за да придаде старинен вид на къщата, татко сигурно е купувал дъсчици от всички

ферми наоколо. Все още личи дърводелският тебешир, с който е отбелязано мястото, където някога тия вехтории са били заковани.

Прав беше за дъските, макар че аз ги бях забравил. При постройката на къщата баща ми или неговият архитект бяха наредили тя да се облицова с очукани и покрити с лишеи дъски. Не разбирах само защо Лорънс намира това за скандално.

— А погледни тези врати — каза той. — Виж тези врати и рамките на прозорците.

Последвах го до една голяма холандска врата, която се отваря към терасата, и я разгледах. Вратата беше сравнително нова, но някой добре се бе потрудил да скрие този факт. Повърхността бе дълбоко нарязана с някакъв метален инструмент и в цепнатините бе вкарана бяла боя, за да се получи ефект на лишеи и загниване от времето и солената вода.

— Представяш ли си, да прахосаш хиляди долари, за да направиш една солидна къща да прилича на развалина — каза Лорънс. — Представяш ли си каква нагласа на съзнанието предполага това! Представяш ли си така силно да желаете да живееш в миналото, че да си готов да платиш надници на дърводелците, за да обезобразят входната ти врата!

Спомних си за Лорънсовата чувствителност към времето и неговото отношение и мнение относно нашите чувства към миналото. Чул го бях да казва преди години, че ние, приятелите ни, нашата част от нацията, сме неспособни да се справим с проблемите на настоящето и затова като окаяни старци сме се обърнали към онова, което си въобразяваме, че е било по-щастливо и по-скромно време и че нашият вкус към преобразяванията и романтиката на свещите са мерило за това неповторимо нещастие. Бледата синя черта на тебешира му бе припомнила тези идеи, нащърбената врата ги бе подсилила и сега пред него се появяваха все нови улики — неприветливата светлина над вратата, големината на комина, широките дъски на пода и парчетата, вградени в тях, за да наподобяват уж чепове. Докато Лорънс ме поучаваше относно тези слабости, останалите се върнаха на тенис корта. Още щом видя Лорънс, мама реагира и аз усетих, че надеждата за разбирателство между матриарха и синчето е съвсем малка. Тя хвана Чади под ръка и каза:

— Да вървим да плуваме и да пием мартини на плажа. Това ще бъде един невероятен ден!

Тази сутрин морето имаше цвета на зелен камък. Ние всички, освен Тифти и Рут, отидохме на плажа.

— Аз не му обръщам внимание — каза мама. Тя бе възбудена, бутна чашата си и разля малко джин на пясъка. — Не му обръщам внимание. Няма никакво значение колко е груб, ужасен и мрачен, но онова, което не мога да понасям, са лицата на нещастните му дечица, тия невероятно нещастни дечица.

Разделени от високата скала, ние заговорихме с яд за Лорънс, за това, че вместо да се поправи, е станал по-лош; колко различен е от останалите; как успява да развали всяко удоволствие на човека. Изпихме си джина и в момента, когато ругатните ни сякаш достигнаха най-високата си точка, един след друг отидохме да се къпем в зелената вода. После никой не спомена името на Лорънс с ненавист. Нишката на ругателския разговор се бе прекъснала, сякаш къпането имаше оная очистителна сила, която приписват на кръщението. Изсушихме ръцете си, запалихме цигари и ако някой се сетеше за Лорънс, то беше само да подскаже добронамерено нещо, което би го зарадвало. Не би ли искал да се разходи до залива Бейрин или да отиде на риба?

Сега си спомням, че по време на Лорънсовото гостуване, за разлика от друг път, ние по-често плувахме, и мисля, че това си имаше причина. Раздразнението, което се наславаше от неговото присъствие, започваше да изчерпва търпението ни не само към него, но и помежду ни и ние отивахме да плуваме, за да излеем враждебността си в студената вода. И днес виждам как лежим или седим на пясъка, а Лорънс ни обсипва с укори. Виждам как после всички нагазват в морето, хвърлят се във водата и излезли на повърхността, отново се гмуркат. Усещах по гласовете как спокойствието им се възстановява, как възвръщат неизтощимата си добра воля. Ако Лорънс забележеше тази промяна, тази илюзия на пречистването, предполагам, че щеше да открие в речника на психиатрите или в митологията на Атлантика някакво уместно наименование за нея, но мисля, че той не забеляза промяната. Лорънс пропусна да назове целебните сили на откритото море, не използва една от малкото възможности да смекчи създалото се напрежение.

Тази година нашата готвачка беше полякиня на име Ана Островик. Наели я бяхме за летния сезон. Тя беше първокласна — едра, дебела, сърдечна, работлива жена, която се отнасяше сериозно към професията си. Обичаше да готви. Когато и да я зърнехме, Ана винаги ни подканяше да ядем. Печеше тестени неща — сърповидни и вити кифли — за закуска веднъж или два пъти седмично. Донасяше ги сама в трапезарията и казваше: „Яжте, яжте, яжте!“ Понякога, когато прислужницата отнасяше празните чинии, чувахме от кухнята Ана да възкликва: „Добре, добре! Значи, ядат.“ Тя хранеше боклукчията, млекаря и градинаря. „Яжте! — приканваше ги тя. — Яжте, яжте.“ Всеки четвъртък следобед отиваше заедно с прислужницата на кино, но филмите не ѝ харесваха, защото всички актьори ѝ се струваха мършави. Тя стоеше час и половина в тъмния салон и гледаше екрана с надеждата, че ще се появи някой, който да се е радвал на храната си. За нея Бети Дейвис оставяше само впечатлението на недохранена жена. „Всички са толкова кльоцави!“, възмущаваше се тя, като излизаше от киното. Вечер, след като добре ни бе натъпкала и след измиването на тенджерите и тиганите събираше остатъците от масата и излизаше да нахрани божиите твари. Тази година имахме няколко пилета и макар че по това време те вече спяха, Ана напълваше догоре хранилките и караше спящите птици да ядат. Тя хранеше пойните птички в градината и катеричките в двора. Появата ѝ в градината и нейният настойчив глас — чувахме я да вика „Яжте, яжте, яжте“ — бяха свързани с едно и също време като оръдейния изстрел на Морския клуб при залез-слънце и светлината на фара от Кейп Херън. „Яжте, яжте, яжте — чувахме да вика Ана. — Яжте, яжте...“ После се стъмваше.

Три дни след пристигането на Лорънс, Ана ме повика в кухнята.

— Нека майка ти му каже — посрещна ме сърдито тя — да не идва в кухнята. Ако все ми идва в кухнята, ще се махна. Мъкне се в кухнята, за да ми каже колко нещастна жена съм аз. Била съм работила много, не ми плащали достатъчно, през лятната ваканция трябвало да се запиша в някой профсъюз. Ха! Той е само кожа и кости, но винаги се мотае из кухнята, когато съм заета, и все ме съжالياва. Аз не съм лоша от него, не съм по-лоша от когото и да е и не е нужно хора като него да ми застават на пътя по всяко време и да казват, че им е мъчно за мене. Аз съм прочута и чудесна готвачка и ще си намеря работа

навсякъде. Дойдох това лято да работя тук, защото никога по-рано не бях живяла на остров, но още утре мога да си намеря друго място и ако той ще идва винаги в кухнята да ме съжالياва, кажи на майка си, че си отивам. Не съм по-лоша от другите и не искам този клечо да дрънка през цялото време колко бедна съм била.

Приятно ми беше да открия, че и готвачката е на наша страна, но заедно с това усетих, че положението е сериозно. Ако мама помолеше Лорънс да не ходи в кухнята, това щеше да го засегне. Засягаше се от всичко и понякога, като го виждах да седи мрачен на масата, все ми се струваше, че той поема и най-малкото пренебрежение върху себе си. Аз не споменах на никого за оплакването на готвачката, но неприятностите в тази част на къщата вече не се повториха.

Следващият повод да се скараме с Лорънс бяха нашите игри на табла.

В Лодс Хед ние играем много табла. В осем часа, след като си изпиехме кафето, обикновено изваждаме таблата. Това са може би най-приятните ни часове. Лампите в стаята още не са запалени, Ана се мярка из тъмната градина, а в небето над главата ѝ има цели континенти от сенки и огън. Мама запалва лампата и дава сигнал с подрънкването на заровете. Обикновено играем по три игри, всеки срещу всеки. Играем на пари и човек може да спечели по сто долара на игра, но по правило залаганията са много по-ниски. Мисля, че и Лорънс играеше — не мога да си спомня, — но вече не играе. Не обича хазарта. Не защото е беден или има някакви принципи срещу комара, а защото намира играта за глупава и за празно губене на време. Все пак беше готов да си губи времето като кибик. Вечер след вечер, когато играта започваше, той придръпваше стола си до таблата и следеше пуловете и заровете. Изразът на лицето му беше презрителен, но той гледеше съсредоточено. Чудех се защо ли ни гледа всяка вечер, макар че като наблюдавах лицето му, мислех, че бих могъл да открия причината.

Лорънс не е комарджия и не може да разбере възбудата от това да спечелиш или да загубиш пари. Струва ми се, че той беше забравил играта и сложните ѝ перипетии едва ли го интересуваха. Наблюденията му сигурно включваха констатацията, че таблата е безсмислена игра, при която се разчита единствено на шанса, и дъската с нейните капии беше символ на нищожеството ни. А щом не

разбираше хазарта и залаганията, това, което го интересуваше, бяха сигурно членовете на семейството. Една вечер, когато играех с Одет — вече бях спечелил трийсет и седем долара от мама и Чади, — най-после проумях какво ставаше в главата му.

Одет има черна коса и черни очи. Тя се пази да излага дълго бялата си кожа на слънцето, така че поразяващият контраст на чернота и бледност не изчезна през лятото. Тя заслужава и се нуждае от възхищение — това ѝ прави удоволствие, — затова е готова да флиртува, несериозно, разбира се, с всеки мъж. Тази вечер тя беше с голи рамене и рокля с голямо деколте, което стигаше до вдлъбнатината между гърдите. При всяко навеждане над дъската, за да мести, гърдите ѝ се виждаха. Одет продължаваше да губи и да флиртува и да прави загубите си част от флирта. Чади беше в съседната стая. Тя загуби три игри и след края на третата се облегна назад на канапето, без да ме изпуска от погледа си, и май каза, че ще отиде на дюните да се успокои. Лорънс я чу. Погледнах го. Изглеждаше поразен и в същото време доволен, сякаш през цялото време бе подозирал, че ние не играем на нещо така незначително като парите. Възможно е да греша, разбира се, но мисля, че когато Лорънс наблюдаваше играта ни на табла, той чувстваше, че присъства на някаква жестока трагедия, в която спечелените и загубените пари служат за символ на много по-съществени ценности, поставени на разиграване. За Лорънс е присъщо да опита да открие значимост и безвъзвратност във всеки наш жест и е съвсем сигурно, че намери ли вътрешната логика на нашето поведение, то ще се окаже жалко.

Чади дойде да играе с мене. Ние с Чади не обичахме да губим един от друг. Като деца ни забраняваха да играем, защото игрите ни винаги завършваха с бой. И двамата мислим, че добре си познаваме характерите. Намирам, че е прекалено предпазлив. Той смята, че съм глупав. Каквато игра да играем, нервите ни винаги са опънати — тенис или табла, бейзбол или бридж, — понякога имам чувството, че сме заложили на карта свободата си. Загубя ли от Чади, не мога да спя. Това е само половината от истината за нашето състезателно съперничество, но тя щеше да бъде достъпна за Лорънс. Неговото присъствие ме направи толкова самонадеян, че загубих и двете игри. Мъчех се да не изглеждам ядосан, когато станах от масата. Отидох на

терасата, за да изстрадам на тъмно гнева, който винаги ме обземаше при победа на Чади над мен.

Върнах се в стаята и заварих да играят Чади и мама. Лорънс все още гледаше. Според неговите разбирания Одет бе загубила достойнството си пред мене, аз загубих своето самоуважение пред Чади и сега се чудех какво ли ще открие в настоящата игра. Той наблюдаваше унесено, сякаш матовите пулове и изрисуваната дъска служеха за водене на някакъв яростен спор. Колко ли драматични са му изглеждали таблата под кръга от светлина, мълчаливите играчи и тътенът на морето отвън! Това беше духовен канибализъм, станал зрим. Тук, под самия му нос, бяха символите на грабителския начин, по който човешките същества се отнасят помежду си.

Мама играе умно, страстно и с пререкания. Ръцете ѝ са винаги в противниковото поле. Лорънс трябва да е забелязал това. Мама е сантиментална. Има добро сърце и лесно се трогва до сълзи и от човешките слабости — черти, които като красивия ѝ нос не са се променили с възрастта. Чуждата скръб я вълнува дълбоко и на нея от време на време ѝ се иска да усети в Чади някаква мъка, някаква загуба, за да може да му помогне, да го излекува, да възстанови онази връзка, на която се е радвала, когато той е бил болнав и малък. Тя обича да защитава слабите и децата, а сега ние сме стари и това ѝ липсва. Светът на дълговете и бизнеса, на мъжете и войната, на лова и риболова предизвиква ожесточението ѝ. (Когато татко се удави, тя изхвърли всичките му въдици и пушки.) До безкрайност ни е учила да се облягаме на себе си, но отидем ли при нея за утеха и помощ — особено Чади, — остава си винаги същата. Лорънс сигурно предполагаше, че старата жена и нейният син играят на душите си.

Мама загуби.

— О, господи! — каза тя. Изглеждаше покрусена и опечалена както винаги, когато губеше. — Донесете ми очилата, чековата книжка и нещо за пиене.

Лорънс най-после стана и се протегна. Той изгледа всички студено. Вятърът и вълните се бяха засилили и аз си представях, че ако той чуе вълните, сигурно ще ги чуе като мрачен отговор на всичките си мрачни въпроси, ще си помисли, че приливът е заличил следите от жаравата на нашите огньове. Да си в компанията на една лъжа, е непоносимо, а, изглежда, Лорънс бе самото въплъщение на лъжата. Не

можех да му обясня простата, увличаща сладост да играеш на пари и ми се струваше ужасно нередно да стои цялата вечер до ръба на масата, за да заключи накрая, че ние сме заложили в играта душите си. Той обиколи два-три пъти нервно стаята и после както винаги отправи своя прощален изстрел:

— Сигурно ще полудеете — каза той. — Да стоите всяка вечер затворени като в клетка! Хайде, Рут. Аз отивам да спя.

През нощта сънувах Лорънс. Видях непривлекателното му лице уголемено и грозно. Сутринта се събудих с чувството, че съм болен, сякаш по време на съня си бях претърпял голяма душевна загуба, като че бяха отнели смелостта и бодростта ми. Глупаво беше, че така се разстройвам от брат си. Аз имах нужда от ваканция. Имах нужда да се отпусна. В училището ние живеехме в една от спалните, хранехме се на общата маса и никъде не пътувахме. Аз не преподавам само английски през зимата и лятото, но и работя в канцеларията на директора. Също така при атлетически състезания давах старта със сигналния пистолет. Трябваше да се освободя от тези и други безпокойства, затова реших да избягвам брат си. Рано тази сутрин с Хелън и децата отидохме на екскурзия с лодка. Върнахме се чак за вечеря. Следния ден си направихме пикник. После трябваше да прескоча за един ден до Ню Йорк и когато се върнах, дойде времето за маскения бал в Морския клуб. Лорънс не пожела да присъства, а това беше забава, на която винаги съм прекарвал чудесно.

Тази година в поканите се казваше, че всеки може да се облече, както пожелае. След няколко разговора ние с Хелън определихме костюмите си. Тя каза, че най-й се иска да бъде отново младоженка, и реши да облече сватбената си рокля. Аз одобрих избора й — искрен, лекомислен и евтин. Това повлия и на мене — реших да облека стария си футболен екип. На мама й хрумна да се докара като Джени Линд^[4] — в килера висеше една стара рокля а ла Джени Линд. Останалите си поръчаха костюми под наем, които аз донесох от Ню Йорк. Лорънс и Рут не се включиха в приготовленията.

Хелън беше в комисията по танците и почти целия петък се занимаваше с украсата на клуба. Диана, Чади и аз се разходихме с лодката. Напоследък често посещавах Манхасет и добре познавах

обратния курс с бензиновата моторница, чийто ламаринен покрив течеше. При връщането беше много приятно да държим носа на лодката насочен към шпила на една бяла селска черква и да открием, че крайбрежните води са зелени и бистри. В края на плаването спряхме в клуба, за да приберем Хелън. Комисията се помъчила да придаде на балната зала вид на подводница и Хелън бе много щастлива, че бяха успели да постигнат илюзията, че се намираме в подводница. Поехме с колата за Лодс Хед. Следобедът бе прекрасен, но по пътя за в къщи долавяхме мириса на източния вятър, черния вятър, както би казал Лорънс, да се носи откъм морето.

Жена ми Хелън е на трийсет и осем години и косата ѝ щеше да бъде побеляла, ако не си я боядисваше. Боядисваше я в ненатрапчиво бледорус цвят и мисля, че това ѝ приличаше. Докато тя се обличаше, приготвих коктейлите, занесох една чаша горе и я видях за първи път след женитбата в сватбената ѝ рокля. Не си струва да казвам, че сега тя изглеждаше по-красива, отколкото на сватбения ден, но навярно защото бях по-стар и чувствата ми по-дълбоки и защото тази вечер на лицето ѝ бяха изписани и младостта, и старостта, и нейната преданост към някогашната млада жена, и позициите, които благосклонно бе отстъпила с годините, аз почувствах, че никога не съм бил така дълбоко развълнуван. Вече бях навлякъл спортния екип и теглото му, тежестта на панталоните, защитните кори на раменете ме бяха преобразили, като че ли с обличането на тези стари дрехи се бях освободил от грижите и неприятностите на живота си. Имах чувството, че и двамата сме се върнали в годините преди брака, в годините преди войната.

Преди бала семейство Колард даде голяма вечеря. Отидохме всички, с изключение на Лорънс и Рут. Към девет и половина се отправихме през мъглата към клуба. Оркестърът свиреше валс. Докато давах шлифера си на гардероба, някой ме потупа по гърба. Беше Чъки Юинг и, смешно, той също се бе издокарал с футболния си екип. И на двамата това ни се видя страшно комично. Вървахме към дансинга и се заливахме от смях. Спрях на вратата, за да огледам салона. Всичко беше много красиво. Комисията бе окачила рибарски мрежи по стените, а също и горе на високия таван. От мрежите на тавана висяха разноцветни балони. Светлината беше мека и дискретна и хората, наши приятели и съседи, танцуваха в нежната светлина под звуците на

„Три часа сутринта“ и сякаш допълваха живописната картина. Тогава забелязах няколко жени, облечени в бяло, и се досетих, че и те като Хелън са се пременили със сватбените си рокли. Край мене минаха в танца Петси Хюит, мисис Гиър и момичето Лакланд, облечени като булки. На мястото, където стояхме с Чъки, дойде Пеп Талкот. Той беше облечен като Хенри VIII, но ни каза, че близнаците Ауербах, Хенри Барет и Дуайт Макгрегър са също маскирани като футболисти, че при последното преброяване на дансинга са се оказали десет младоженки.

Това съвпадение, това смешно съвпадение караше всички да се смеят и превърна забавата в една от най-веселите в историята на клуба. Отначало си помислих, че жените са се наговорили помежду си да облекат сватбените си рокли, но тия, с които танцувах, ми казаха, че е съвпадение, а и съм сигурен, че Хелън и аз взехме решението сами.

За мене всичко вървеше гладко до малко преди полунощ. Забелязах Рут в края на дансинга. В дълга червена рокля, съвсем неподходяща. Изцяло в противоречие с духа на забавата. Танцувах с нея, но никой не пожела да ми я отнеме. Нямах никакво намерение да танцувам цяла нощ с нея, затова я попитах къде е Лорънс. Каза, че е отвън на пристанището. Оставих я на бара и отидох да доведа Лорънс.

Мъглата от изток беше гъста и влажна. Той стоеше сам на пристана. Не бе си дал труд да се облече поне като рибар или моряк. Видът му беше особено мрачен. Мъглата се носеше наоколо като студен дим. Искаше ми се нощта да е ясна, защото на мъглата сякаш й беше приятно да си играе в мизантропските ръце на брат ми. Знаех, че шамандурите — скърцането и камбаните, които чувахме — му звучат като получовешки, полусподавени стонове, макар че всеки моряк разбира, че те са необходими и надеждни съоръжения. Знаех също, че за него сирената на фара означава единствено заблудени кораби и нещастия. Той бе в състояние да каже нещо злобно и за игрищата танцова музика.

— Хайде, Тифти — казах аз. — Влез вътре да танкуваш с жена си или й намери кавалери.

— Защо? — сопна се той. — Защо? — И отиде до прозореца, за да надзърне в салона. — Виж ги — каза той, — виж какво правят...

Чъки Юинг държеше един балон и се мъчеше да организира в средата на залата нещо като футболен мач. Останалите танкуваха самба. Лорънс гледаше с онази студенина, с която бе гледал овехтелите

дъски на къщата, сякаш виждаше в забавлението някакво кощунство и злоупотреба с времето. Като че ли желанието ни да бъдем младоженки и футболисти означаваше, че щом веднъж светлините на младостта са угаснали в нас и лишени от вяра и принципи, не можем да намерим други светлини, ние сме станали глупави и нещастни. Обстоятелството, че мислеше така за всички тези мили, щастливи и щедри хора, ме изпълни с гняв, накара ме да изпитам прекомерно отвращение и срам от него, защото е мой брат и носи същото име — Померой. Сграбчих го през раменете и се опитах да го вкарам вътре, но той се отскубна.

Върнах се навреме за тържествения финален марш. После раздадоха наградите за най-добрите костюми и свалиха балоните. Вътре беше задушно и някой отвори големите врати към пристанището. Източният вятър нахлу в залата и отнесе към морето повечето балони. Чъки Юинг се втурна след балоните и когато ги видя да прелитат над пристана и да кацат върху водата, свали футболния си екип и скочи в морето. Последва го Ерик Ауербах, същото направи Лу Филипс, скочих и аз. Досещате се какво става на подобни забави след полунощ, когато хората започнат да скачат във водата. Спасихме повечето балони, изсушихме се и продължихме да танцуваме. Върнахме се в къщи едва на сутринта.

На другия ден беше празникът на цветята. Мама, Хелън и Одет имаха билети. Обядвахме набързо и Чади откара жените и децата на празника. Аз поспях и в средата на следобеда взех едни бански гащета и кърпа за лице и на излизане видях Рут да пере в пералното помещение. Не знам защо, но тя винаги върши повече работа от другите — все пере, глади и кърпи дрехи. Може би като млада така са я научили да прекарва времето си или това е някаква изкупителна страст. Тя търка дъските и глади с екзалтацията на грешница, макар че не знам в какво се състои вината ѝ. В пералнята бяха и децата. Предложих да ги заведе на плажа, но те отказаха.

Беше краят на август и дивите лози, които растяха в изобилие по целия остров, придаваха на вятъра дъх на вино. В края на пътеката имаше горичка от бодлива зеленина, над нея започваха дюните, където не растеше нищо друго, освен дива трева. Чувах вълните и си спомнях

как Чади и аз разговаряхме потайно за морето. Като млади ние се заричахме, че никога няма да живеем на запад, защото ще ни липсва морето. „Тук е чудесно — казвахме любезно ние, когато гостувахме на хора в планините, — но на нас ни липсва Атлантикът.“ Гледахме снизходително жителите на Айова и Колорадо, които бяха чужди на това откровение, и презирахме Тихия океан. Сега чувах вълните, които се разбиваха тежко, с грохот и гръм, и това ме радваше, както ме бе радвало някога в младостта ми. Те сякаш имаха някаква особена освобождаваща сила и бяха прочистили съзнанието ми между другото и от окаения образ на Рут в пералнята.

Но на плажа беше и Лорънс. Ей там отсреща. Влязох в морето, без да му се обадя. Водата беше студена и когато излязох, си облякох ризата. Казах му, че отивам до Танърс Пойнт и той реши да тръгне с мене. Мъчех се да вървя наравно с него. Нямах по-дълги крака, но винаги обичаше да върви малко по-напред от спътника си. Гледах отзад наведената му глава и рамене и се чудех какво ли мисли за пейзажа.

Зад дюните и скалите имаше поляни, които вече губеха зеления си цвят, ставаха кафяви и после жълти. Поляните се използваха за паша на овцете и Лорънс сигурно щеше да забележи ерозията на почвата и че овцете ускоряват този процес. Отвъд поляните имаше няколко крайбрежни ферми с квадратни и приятни сгради, но Лорънс навярно щеше да посочи горчивата участ на островния фермер. От другата ни страна започваше откритото море. Винаги казвахме на гостите си, че някъде там, на изток, лежи брегът на Португалия. За Лорънс беше нужна само една крачка, за да премине от Португалия към тиранията в Испания. Вълните се разбиваха и сякаш викаха „ура, ура, ура“. Предполагам, че на Лорънс те нашепваха: „Vale, vale^[5].“

Плажът беше огромен, изключително чист, девствен. Като пейзаж от Луната. Прибойт бе сплъстил пясък и по него лесно се ходеше. Всичко на брега беше многократно измито от вълните. Там имаше шип от раковина, една метла, счупена бутилка и парче от керемидата, до такава степен смлени от вълните, че едва се разпознаваха. Мисля, че при Лорънсовата мрачна нагласа на съзнанието — той държеше главата си наведена — погледът му не можеше да не шари от една счупена вещ на друга. Компанията на неговия песимизъм започна да ме вбесява. Аз го настигнах и сложих ръка на рамото му.

— Това е най-нормален летен ден, Тифти — казах аз. — Най-нормален. Какво ти е? Не ти ли харесва тук?

— Не ми харесва — каза той равнодушно, без да вдигне очи. — Ще продам моя дял от къщата на Чади. Аз и не очаквах да прекарам добре. Дойдох само да ви кажа сбогом.

Оставих го пак да избърза. Вървах след него, гледах раменете му и си мислех за това колко пъти бе казвал сбогом. Когато татко се удави, той отиде в черквата и му каза сбогом. Три години по-късно реши, че мама е лекомислена, и отново каза сбогом. Като първокурсник в колежа живееше в една стая с най-добрия си приятел. Но момчето пиеше и в началото на пролетния семестър Лорънс смени съквартиранта си и каза сбогом на своя приятел. След втората година в колежа той откри, че атмосферата е потискаща и каза сбогом на „Йейл“. Постъпи в „Колумбия“ и там завърши право, но реши, че неговият първи работодател е нечестен човек, и след шест месеца му каза сбогом и загуби хубавата служба. Ожени се за Рут в кметството и каза сбогом на протестантската епископална черква. Отидоха да живеят в една странична улица на Тъкахо и той каза сбогом на дребната буржоазия. През 1938 година замина за Вашингтон като адвокат при правителството и каза сбогом на частната си практика, но след осем месеца, прекарани във Вашингтон, Лорънс реши, че Рузвелтовата администрация е сантиментална, и каза сбогом и на нея. Заселиха се в едно предградие на Чикаго, където той последователно каза сбогом на съседите си заради тяхното пиянство, грубост и тъпота. Каза сбогом на Чикаго и отиде в Канзас. Каза сбогом на Канзас и отиде в Кливланд. Сега вече е казал сбогом и на Кливланд, за да се придвижи на изток, да спре в Лодс Хед и да каже сбогом на морето.

Това беше тъжно, фантастично и тесногръдо. Характерът му не търпеше дори елементарна гъвкавост. Искрах да му помогна.

— Освободи се — казах аз. — Освободи се, Тифти.

— От какво да се освободя?

— От своята мрачност. Освободи се. Това е най-нормален летен ден. Проваляш и своето, и нашето добро прекарване. Ние се нуждаем от почивка, Тифти. Аз например. И всички други. Ти изопна нервите ми. Направи всичко неприятно. Имам само две седмици в годината. Две. Искам да ги прекарам добре. Същото искат и останалите. Ние се нуждаем от почивка. Ти си въобразяваш, че твоят песимизъм е

преимущество, но той не е нищо друго освен нежелание да се видят реалните неща.

— И какви са те? — попита той. — Диана е повърхностна и с леко поведение, такава е и Одет. Мама е алкохоличка и ако не си сложи юзда, след година-две ще отиде в болница. Чади е нечестен. Такъв си е бил винаги.

Изглежда ме и после добави като нещо, което току-що му е хрумнало:

— А ти си глупак!

— А ти си мрачно куче — казах му аз. — Мрачно куче.

— Не си навирай дебелията мутра в лицето ми — извика той и си тръгна.

Тогава аз взех един корен, приближих се към него откъм гърба (никога по-рано не бях удрял човек отзад), завъртях корена, натежал във водата, и го стоварих върху главата на брат си. Ударът го повали на колене и аз видях как бликна кръв и косата му започна да потъмнява. В същото време пожелах той да е мъртъв — мъртъв, но не и погребан, а само готов за погребение. Не исках да ме лишат от тържествената церемония на изнасянето му, на премахването му от моето съзнание. Представих си и останалите — Чади, мама, Диана и Хелън, опечалени в къщата на Белвидиър Стрийт, съборена преди двайсет години, как посрещат на вратата гости и роднини и отвърщат на техните изискани съболезнования с изискана скръб. Нищо благопристойно не липсваше, така че и да бях го убил на плажа, всеки щеше да почувства преди края на досадната церемония, че той вече е навлязъл в зимата на своя живот, че това е законът на природата, красив закон, и че Тифти трябва да бъде погребан в студената, в студената земя.

Той беше все още на колене. Огледах се наоколо. Никой не беше ни видял. Голият плаж като късче от Луната изчезваше в безкрайността. Една вълна се разля и се стрелна към мястото, където беше коленичил. Аз и сега бих го довършил, но в мене действаша двама души — убиецът и добрият самарянин. С остър рев една бяла вълна го достигна, обгради го, закипя в раменете му и аз го хванах, за да не го повлече назад. После го изтеглих на по-високо място. Кръвта бе наквасила цялата му коса и тя изглеждаше черна. Свалих ризата си и я скъсах, за да превържа главата му. Той беше в съзнание и раната не ми се видя страшна. Не каза нищо. Нито пък аз. Така го и оставих.

Повървах по плажа и се обърнах да го видя. Мислех вече и за собствената си кожа. Той се бе изправил и стоеше твърдо на крака. Беше още светло, но вятърът къдреше вълните и пръските им се носеха към брега като лека мъгла. Вече се бях отдалечил и едва различавах тъмната му фигура. Соленият въздух тежеше и застилаше целия бряг. Обърнах гръб и когато наближих къщата, пак се окъпах. Това правех след всяка среща с Лорънс. Прибрах се и легнах на терасата. Другите също се върнаха. Чувах как мама се възмуцава от цветните фигури, спечелили наградите. Ние нищо не бяхме спечелили. После, както ставаше по това време, къщата утихна. Децата отидоха в кухнята да вечерят, а останалите се къпеха горе. След малко Чади се зае с приготвянето на коктейлите и разговорът за журито на изложбата се поднови. Изведнъж майка ми извика:

— Тифти, Тифти! О, Тифти!

Той стоеше на вратата ни жив, ни умрял. Махнал бе кървавата превръзка и я държеше в ръката си.

— Това направи брат ми — каза той. — Направи го брат ми. Удари ме на плажа с нещо като камък.

Гласът му жално секна. Мислех, че ще заплаче. Никой не проговори.

— Къде е Рут? — извика той. — Къде е Рут? Къде, по дяволите, е Рут! Трябва да почне да стяга багажа. Нямам повече време за губене. Чакаат ме важни дела. Важни дела. — И заизкачва стълбите.

Заминаха си на другия ден с корабчето в шест часа. Само мама стана да им каже сбогом. Друг никой не слезе. Представям си сцената. Матриархът и синчето. Гледат се с изумление, което няма нищо общо с любовта. Чух гласовете на децата и шума на колата. Застанах на прозореца. Каква сутрин! Господи, каква сутрин! Духаше северен вятър. Въздухът беше прозрачен. От ранната топлина розите в градината ухаеха на ягодово сладко. Докато се обличах, от пристанището долетя писъкът на корабната сирена. Първо веднъж и после още два пъти продължително. Зърнах добрите хора, разположили се на палубата, как пият кафе в картонени чашки, а Лорънс, застанал на носа, викаше към морето: „Таласа, таласа^[6].“ В

същото време нещастните му дечица, прегърнати от майка им, се любуваха на безкрайните простори.

Шамандурите ще зазвънят печално в чест на Лорънс и само благодатната светлина на тази ясна утрин ще те възпре да не вдигнеш ръце за проклятие, а Лорънс ще се взира в черното море отвъд борда и сигурно ще си мисли за дъното — черно и странно, където лежеше баща ни.

Как да постъпиш с такъв човек? Как да постъпиш? Как да разпознаеш очите му в тълпата, преди да си открил пъпчивата му буза и треперещата му ръка? Как да го научиш да реагира на неизмеримото величие на народа, на суровата красота на живота? Как да го накараш да бръкне с пръст в жестоките истини, пред които страхът и ужасът са безсилни? Тази сутрин морето имаше тъмен цвят. Сестра ми и жена ми се къпеха — Диана и Хелън. Разпознах главите им във водата — едната черна, другата златиста. Видях ги да излизат голи, хубави, изящни и без никакво стеснение.

Гледах как голите жени излизат от морето.

[1] *Котън Мадър* (1663–1728) — американски духовник и писател. — Б.пр. ↑

[2] *Касиопея* — съзвездие на Северното небе. — Б.пр. ↑

[3] *Кифиус* — етиопски цар. — Б.пр. ↑

[4] *Джени Линд* (1820–1887) — известна шведска певица. — Б.пр. ↑

[5] *Сбогом, сбогом* (лат.) — Б.пр. ↑

[6] *Таласа* (гр.) — море. — Б.пр. ↑

ВЛАКЪТ В ПЕТ И ЧЕТИРИЙСЕТ И ОСЕМ

Блейк я видя, като излизаше от асансьора. Няколко души, главно мъже, стояха във фойето и чакаха приятелките си, отправили погледи към вратите на асансьора. Тя беше сред тях. Щом я видя, на лицето ѝ се изписа презрение и решимост и той веднага съзна, че тя е чакала именно него. Не отиде при нея. Тя нямаше работа с него. Нямаше и какво да си кажат. Той се обърна и тръгна към стъклените врати в дъното на фойето с онова чувство на лека вина и объркване, което изпитваме, когато минаваме край стар приятел или съученик, опърпан, болен или сполетян от друга някаква беда. Часовникът на Уестърн Юниън показваше пет и осемнайсет минути. Имаше време да хване експреса. Докато чакаше реда си пред въртящата се врата, той видя, че вън все още валеше. Беше валяло целия ден и сега Блейк забеляза колко много дъждът подсилваше шума на улицата. Вече вън, той тръгна бързо на изток към Медисън Авеню. Движението беше задръстено и клаксоните ревяха настойчиво на едно кръстовище в далечината. Тротоарът беше претъпкан. Чудеше се какво ли би могла да спечели, като го зърнеше да излиза от службата в края на работния ден. После си помисли, че може би го следи.

Когато се движим в града, ние рядко се обръщаме да погледнем назад. Навикът възпря Блейк. Той се послуша за момент — глупаво, — стори му се, че както вървеше, различава стъпките ѝ сред този свят от звуци в града в края на един дъждовен ден. Тогава забеляза пред себе си, от другата страна на улицата, пролука в стената от сгради. Нещо е било срутено. И на мястото имаше нов строеж, но стоманената му конструкция се издигаше едва-едва над временната ограда до тротоара и светлина струеше през процепа. Блейк спря. Загледа се в една витрина. Това беше магазин за домашно обзавеждане или продажби на търг. Витрината бе наредена като трапеза при угощение. На масичката за кафе имаше чаши и списания; във вазите бяха сложени цветя, но цветята бяха мъртви, чашите празни и гостите не бяха дошли. Блейк видя в стъклото на витрината съвсем ясно отражението си, а зад гърба

си — като сенки — минаващите тълпи. После видя нейния образ — толкова близо до себе си, че се стресна. Тя стоеше само на една-две крачки зад него и той можеше да се обърне и да я попита какво иска, но вместо да покаже, че я е познал, той рязко се отдръпна от отражението на изкривеното ѝ лице и пое отново по улиците. Тя може би искаше да му навреди, може би искаше да го убие.

Внезапността, с която тръгна, когато видя лицето ѝ, изсипа водата, събрала се отзад на шапката му така, че част от нея се стече във врата му. Усещането беше неприятно като изпотяване от страх. Студената вода, която шибаше лицето и голите му ръце, гранивият дъх на мокрите канавки и паважа, чувството, че влагата започва да прониква в краката ти и че може би ще простинеш, всичките несгоди, когато вървиш пеша в дъжд, сякаш увеличаваха заплахата на неговия преследвач, придаваха болезнено усещане за собственото тяло и лекотата, с която може да бъде наранен. Той виждаше пред себе си ъгъла на Медисън Авеню, където светлините бяха по-ярки. Струваше му се, че ако стигне авенюто, всичко ще се оправи. На ъгъла имаше хлебарница с два входа и той влезе от вратата на напречната улица, купи си кифла като всеки пътник и излезе през вратата откъм авенюто. Тръгна надолу по него и видя, че тя го чака до една будка за вестници.

Тя явно не беше умна. Лесно щеше да се отърве от нея. Можеше да влезе в такси от едната врата и да се измъкне от другата. Можеше да се обърне към някой полицай. Можеше да хукне да бяга, макар да се боеше, че ако побегне, това би ускорило насието, което — той бе вече убеден — жената е замислила. Наближаваше добре позната част от града, където лабиринтът от улични и подземни пасажи, асансьорни шахти, претъпкани фойета даваха възможност човек лесно да се отърве от преследвача си. Тази мисъл и топлият захарен аромат на кифлата го ободриха. Нелепо е да си въобразява, че могат да му навредят на такава многолюдна улица. Тя беше глупава, заблудена, самотна може би — до това се свеждаше всичко. Той беше незначителен човек и нямаше смисъл някой да го следи от службата му чак до гарата. Блейк не знаеше никакви важни тайни. Докладите в чантата му нямаха отношение към войната, контрабандата с наркотици, водородната бомба или някои други международни спекулации, които той свързваше с преследвачите, хората с черни мушамы и мокрите тротоари. Точно тогава видя вратата на един бар. О,

това било толкова просто! Поръча си мартини и си проправи път с рамо между двама мъже, седнали на бара, така че ако тя речеше да погледне през прозореца, щеше да го загуби от очи. Заведението беше пълно с хора, дошли да обърнат по чашка, преди да се приберат в къщи. Те бяха внесли с дрехите си, с обувките и чадърите си горчивия дъх на мокрия здрач отвън. Щом отпи от коктейла си, Блейк започна да се отпуска, огледа около себе си обикновените, предимно немлади лица, които го заобикаляха и които се тревожеха, ако изобщо се тревожеха, за данъците и за това кой ще стане шеф на търговския отдел. Той се помъчи да си спомни името на онази жена — мис Дент, мис Бент, мис Лент — и се изненада, като откри, че не може да си го спомни, макар че се гордееше със силата и обхвата на паметта си, а всичко това се бе случило само преди шест месеца.

Един следобед личният състав му я изпрати горе — той търсеше секретарка. Пред него се изправи смугла жена, навярно двайсет и няколко годишна, слаба и стеснителна. Роклята ѝ беше семпла, фигурата и — нищо особено, единият чорап обут накриво, но гласът ѝ беше мек и той пожела да я изпробва. Минаха няколко дни и тя му довери, че е прекарала осем месеца в болница и след това ѝ било трудно да си намери работа. Дошла беше да му благодари, че ѝ бе дал тази възможност. Косата ѝ беше черна, очите също. Тя си отиде и остави приятното впечатление за мрак. Като я опозна по-добре, той долови, че тя е свръхчувствителна и поради това самотна. Веднъж като му разказваше как си представя живота му — пълен с приятели, пари, голямо и обичащо семейство, — той откри у нея особено чувство на празнота. Тя, изглежда, си въобразяваше, че животът на останалите хора е много по-блестящ, отколкото в действителност. Един път остави роза на бюрото му. Той я хвърли в кошчето за боклук. „Не обичам рози“, каза ѝ той.

Тя беше опитна и старателна машинописка. Възражение предизвикваше само един неин недостатък — почеркът ѝ. Очаквал бе да пише кръгли, наклонени наляво букви и в почерка ѝ имаше непрекъснато следи от това, но примесени с тромави печатни букви. Писането ѝ оставяше чувството, че тя е жертва на някакъв вътрешен, някакъв емоционален конфликт, който в своята свирепост е нарушил гладкостта на редовете, написани върху хартията. Изминали бяха три седмици от постъпването ѝ, не повече. Останаха до късно една вечер и

след работа той ѝ предложи да я почерпи нещо. „Ако наистина ви се пие — каза тя, — аз имам малко уиски в квартирата си.“

Живееше, в стая, която приличаше на килер. В един ъгъл бяха струпани куфари и кутии за шапки и макар че стаята едва побираше леглото, тоалетната масичка и стола, на който бе седнал, до една от стените бе изправено пианино с албум Бетховенови сонати на стойката за ноти. Тя му подаде чашата с уиски и каза, че ще отиде да облече нещо по-удобно. Той я насърчи. Нали за това беше дошъл? Ако би имал някакви угризения, те щяха да бъдат от чисто практическо естество. Нейната свенливост, представата ѝ, че е пропуснала нещо в живота си, обещаваха да го запазят от всякакви последици. Голяма част от многото жени, които бе познавал, си приличаха в едно: липсваше им самочувствие.

Когато един час по-късно той се обличаше, жената плачеше. Чувстваше се прекалено доволен, стоплен и сънлив, за да се разтревожи много от сълзите ѝ. Докато се обличаше, забеляза една бележка, написана от нея до чистачката. Единствената светлина идваше от банята — вратата беше отворена и в тази полусветлина ужасно разкривените букви съвсем не ѝ подхождаха, сякаш това бе почеркът на някоя друга, съвсем недодялана жена.

На другия ден той направи единственото разумно нещо. Щом тя отиде да обядва, той се обади в личен състав и каза да я уволнят. Следобеда си даде отпуска. Няколко дни по-късно тя дойде в службата и пожела да го види. Той нареди на телефонистката да не я пуска. До тази вечер не беше я виждал.

Блейк изпи второто мартини и часовникът му подсказа, че е изпуснал експреса. Ще успее за пътническия в пет и четирийсет и осем. Когато напусна бара, небето беше още светло и продължаваше да вали. Той огледа внимателно улицата и видя, че нещастната жена си бе отишла. По пътя за гарата погледна един-два пъти през рамо — не го грозеше никаква опасност. Но все още не беше съвсем на себе си. Разбра, че е забравил кифлата си в бара, а не бе от хората, които забравят нещо. Това изневеряване на паметта му причини болка.

Купи се вестник. Пътническият влак беше полупразен и Блейк зае място откъм реката и свали шлифера си. Беше слабоват, с кестенява

коса, посредствен във всяко отношение, ако, разбира се, не се удивите на бледността му, сивите му очи, противния му вкус. Обличаше се като всички нас, сякаш признаваше съществуването на някакви закони, ограничаващи разкоша. Шлиферът му беше кафеникав, с цвят на гъба. Шапката — тъмнокафява. Такъв беше и костюмът му. Освен няколкото ярки нишки във вратовръзката, в облеклото му съзнателно отсъстваше какъвто и да е цвят.

Огледа вагона да види дали нямаше някой от съседите му. Отдясно, на няколко седалки пред него, се бе разположила мисис Комптън. Тя се усмихна, но усмивката ѝ беше мимолетна. Угасна бързо и неприятно. Точно пред него седеше мистър Уоткинс. Мистър Уоткинс имаше нужда от подстригване и явно беше нарушил законите срещу разкоша: носеше сако от рипсено кадифе. Той и Блейк бяха скарани и не си говореха.

Бързо угасналата усмивка на мисис Комптън ни най-малко не засегна Блейк. Семейство Комптън живееше в съседната къща и мисис Комптън и досега не бе разбрала колко е важно да не пъха носа си там, където не ѝ е работа. Луиза Блейк споделяше своите болки с мисис Комптън и Блейк знаеше, че тя, вместо да пресече плачливите излияния на жена му, си въобразяваше, че е нещо като изповедник, и бе показала голямо любопитство към интимните дела на тяхното семейство. Вече сигурно ѝ бе докладвано за последното им скарване. Една вечер Блейк се върна преуморен и съсипан от работа и откри, че Луиза не бе приготвила нищо за вечеря. Той отиде в кухнята, последван от Луиза, и ѝ посочи, че днешната дата е пети. Заобиколи с кръгче датата на кухненския календар. „След една седмица ще бъде дванайсети — каза той. — А след две — деветнайсети. — Направи кръгче и около цифрата деветнайсет. — Няма да ти говоря две седмици — каза той. — До деветнайсети.“ Тя плака, протестира, но от осем-девет години нейните молби вече не го трогваха. Луиза беше остаряла и сега бръчките на лицето ѝ бяха незаличими, а като защипеше на носа си очилата, за да прегледа вечерния вестник, му заприличваше на противна непозната. Физическият чар, единственото, което привличаше у нея, отдавна бе изчезнал. Преди девет години Блейк вгради библиотека във вратата, свързваща спалните им. Постави от двете ѝ страни врати, които се заключваха, за да не могат децата да пипат книгите. Блейк не намираше нищо особено в продължителното

отчуждение с Луиза. Скарал се беше с жена си, но това правеше всеки смъртен. Такава беше човешката природа. Всякъде, където можеше да се чуе човешки говор — във вътрешния двор на хотела, в откритата шахта, на улицата в лятната вечер, — навсякъде се разменяха обидни думи.

Обтегнатите отношения на Блейк с Уоткинс също имаха връзка със семейството на Блейк. Но в този конфликт нямаше нищо така сериозно и досадно като онова, което се криеше зад мимолетната усмивка на мисис Комптън. Уоткинсови живееха под наем. Уоткинс ежедневно нарушаваше всички възможни правила — веднъж се качи по сандали във влака, който тръгваше в осем и четирийсет. Рисуваше търговски реклами. Най-големият син на Блейк, четиринайсетгодишният Чарли, се сприятели с момчето на Уоткинс. Прекарваше много от времето си в неугледната, наета под наем къща на Уоткинс. Приятелството се отрази на обноските и чистотата на сина му. После Чарли започна да се храни у Уоткинсови и да прекарва съботните вечери там. Но когато пренесе по-голямата част от вещите си в къщата на съседите и започна да спи през вечер у тях, Блейк бе принуден да действа. Той не отиде да разговаря с Чарли, а с мистър Уоткинс и по необходимост му каза някои неща, които сигурно са прозвучали критично. Дългата, мръсна коса на Уоткинс и кадифеното му сако го убедиха, че е постъпил правилно.

Но нито изчезналата усмивка на мисис Комптън, нито мръсната коса на мистър Уоткинс можеха да намалят удоволствието на Блейк, че е седнал неудобно, дълбоко под земята, във влака в пет и четирийсет и осем. Вагонът беше стар и странно миришеше на противовъздушно скривалище, в което много семейства са прекарвали нощта. От тавана върху главите и раменете на двамата се стелеше мъждива светлина. По нечистото стъкло на прозореца имаше ивици, останали от дъжда, валял при друго пътуване, и облаци вонящ дим от лули и цигари излиташе иззад всеки вестник, но за Блейк обстановката подсказваше само, че се движи по безопасен път, и след допира си с опасността той дори чувстваше известна топлина към мисис Комптън и мистър Уоткинс.

Сега влакът пътуваше на повърхността при бледата дневна светлина. Предградията и градът смътно припомняха на Блейк за жената, която го бе проследила. За да избегне всякакви разсъждения и съжаления спрямо нея, той насочи вниманието си към вечерния

вестник. С крайчеца на окото си следеше пейзажа. Той беше индустриален и в този час тъжен. Виждаха се машинни депа и складове, а над тях той съзря процеп в облаците и струя жълта светлина.

— Мистър Блейк — каза някой. Той погледна нагоре. Това беше тя. Стоеше там, хванала се с една ръка за гърба на седалката, за да запази равновесие в люлеещия се вагон. Тогава Блейк си спомни името ѝ — мис Дент.

— Здравейте, мис Дент — каза той.

— Имате ли нещо против да седна тук?

— Не, разбира се.

— Благодаря ви. Много сте любезен. Не искам да ви притеснявам. Не искам...

Той се бе уплашил, когато вдигна поглед и я видя, но плахиет ѝ глас бързо върна увереността му. Блейк се отмести — този безполезен и инстинктивен жест на гостоприемство — и тя седна. Въздъхна. Той усети миризмата на мокрите ѝ дрехи. Носеше безформена черна шапка с евино перо, зашито на нея. Видя, че палтото ѝ е от тънък плат. Носеше ръкавици и държеше голяма дамска чанта.

— Сега в тази ли посока живеете, мис Дент?

— Не.

Тя отвори чантата и посегна за носната си кърпичка. Беше се разплакала. Той се озърна във вагона — никой не ги гледаше. Седял бе до хиляди пътници във вечерния влак. Забелязвал бе дрехите им, дупките на ръкавиците и ако спяха и мърмореха насън, се питаше какви ли са грижите им. Бързо определяше всички, преди да зарови нос във вестника. Разделяше ги на богати и бедни, на умни и тъпи, на съседни и непознати. Но нито един от хилядите не бе плакал. Когато тя отвори чантата си, той си спомни нейния парфюм. Усетил го бе на кожата си онази нощ в квартирата ѝ.

— Бях много болна — каза тя. — За първи път от две седмици напускам леглото. Бях страшно болна.

— Съжалявам, че сте боледували, мис Дент — каза той достатъчно високо, за да го чуят мистър Уоткинс и мисис Комптън. — Къде работите сега?

— Какво?

— Къде работите сега?

— О, не ме размивайте — каза меко тя.

— Не разбирам.

— Вие отровихте съзнанието ми.

Блейк изпъна врат и изправи рамене. Тези измъчени движения изразяваха краткото му, но безнадеждно желание да бъде на друго място. Присъствието ѝ не предвещаваше нищо добро. Той си пое въздух и огледа с дълбоко чувство полупразния, полуосветен вагон, за да укрепи усещането си за реалност в един свят, където заплахите не бяха чак толкова много. До него достигаше тежкото ѝ дишане и миризмата на просмуканото ѝ от дъжда палто. Влакът спря. Слязоха една монахиня и мъж в работен комбинезон. Когато влакът отново потегли, Блейк сложи шапката си и посегна към шлифера.

— Къде отивате? — попита тя.

— В съседния вагон.

— А, не! — каза тя. — Не, не, не. — Тя доближи бялото си лице толкова близо до ухото му, че той усети топлия ѝ дъх на бузата си. — Не правете това! — прошепна тя. — Не се опитвайте да ми избягате. Имам пистолет и ще ви убия, а не искам! Единственото ми желание е да разговарям с вас. Не мърдайте или ще ви убия. Недейте, недейте, недейте.

Той знаеше, че и да поиска, не би могъл да се изправи и да извика за помощ. Езикът му се беше подул и станал два пъти по-голям и когато се опита да го помръдне, той ужасно се залепи за небцето. Краката отмаляха. Помисли, че онова, което трябва да направи, е да изчака сърцето му да усмири лудешкото си биене и тогава трезво да прецени опасността. Жената седеше малко косо и пистолетът в чантата бе насочен право в корема му.

— Разбирате ме, нали? Разбирате, че говоря сериозно.

Той се опита да каже нещо, но все още беше занемял. Само кимна.

— Сега ще помълчим — каза тя. — Така се развълнувах, че мислите ми се объркаха. Ще помълчим, докато събера мислите си.

Блейк се мъчеше да си внуши, че помощ не може да дойде. Беше въпрос на минути. Все някой щеше да забележи израза на лицето му или нейната странна поза, щеше да спре, да се намеси и всичко щеше да приключи. Оставаше му да чака, докато някой забележеше положението му. Той виждаше от прозореца реката и небето. Облаците

се търкаляха надолу като жалузи и докато ги наблюдаваше, ивица оранжева светлина заблестя на хоризонта. Блясъкът се разля — той виждаше как се движи над вълните, докато покри бреговете на реката с бледа огнена светлина. После угасна. Помощ ще се появи след минута — окуражаваше се той. Помощта ще дойде преди следващата спирка. Но влакът спря, хора слязоха и се качиха, а той продължаваше да живее по милостта на жената, седнала до него. Блейк не допускаше възможността да не се появи помощ. Възможността да не забележат състоянието му. Това, че мисис Комптън можеше да си помисли, че води на вечеря в Шейди Хил някоя своя бедна роднина, беше нещо, за което щеше да разсъждава по-късно. Слюнката му се върна в устата и той проговори.

— Мис Дент.

— Да.

— Какво искате?

— Да поговоря с вас.

— Елате в службата.

— О, не. Три седмици ходих всеки ден.

— Можете да поискате среща.

— Не — каза тя. — Мисля, че можем да поговорим и тук. Аз ви написах писмо, но бях толкова болна, че не успях да го пусна. В него съм изложила всичките си мисли. Обичам да пътувам. Обичам влаковете. Винаги съм съжалявала, че не съм могла да си позволя лукса да пътувам. Предполагам, че вие всяка вечер гледате пейзажа и вече не го забелязвате, но пейзажът е приятен за човек, който е лежал дълго на легло. Казват, че Той не е в реката и хълмовете, но аз мисля, че е там. Къде ще намерим мъдростта? Къде ще открием просветлението? Те не са в мене, казва дълбината. Те не са в мене, казва морето; ние чухме силата с ушите си, казват разрушението и смъртта. О-о, знам какво си мислите. Мислите си, че съм луда. Бях отново много болна, но ще се поправа, ще ми стане по-добре, като разговарям с вас. Преди да постъпя на работа при вас, бях дълго време в болница, но там не се опитаха да ме излекуват, а само искаха да отнемат самоуважението ми. Сега от три месеца съм без работа. Но дори и да се наложи да ви убия, не могат да ми сторят нищо друго, освен пак да ме върнат в болницата. Така че аз не се страхувам. Но нека помълчим още малко. Трябва да се успокоя.

С много спирания влакът продължаваше своя път нагоре край брега на реката и Блейк се мъчеше да събере сили и да измисли някакъв план за бягство, но непосредствената опасност за живота му правеше това трудно и вместо разумно да скрои нещо, той си мислеше за многото начини, с които още отначало би успял да ѝ убегне. Но веднъж почувствал тези свои съжаления, той съзна пълната им безполезност. Все едно сега да започне да съжالياва, че се бе показал доверчив, когато тя за първи път спомена за месеците, прекарани в болница. Да съжالياва, че бе измамен от нейната стеснителност, нейната неувереност и почерка ѝ, който напомняше следи от нокти. Нямаше как да се поправят грешките и той разбра, може би за първи път в зрелостта на живота си, пълната сила на съжалението. Видя през прозореца няколко мъже да ловят риба във вече почти черната река, после мина една разнебитена лодка, скована сякаш от парчета дъски, изхвърлени на брега.

Мистър Уоткинс бе заспал и хъркаше. Мисис Комптън четеше вестника си. Влакът изскърца, намали ход и несигурно спря на друга гара. Блейк различи южния перон. Няколко пътници чакаха да потеглят за града. Виждаха се работник с котелка за храна, изискано облечена дама и жена с куфар. Те стояха раздалечени един от друг. На стената зад гърба им висяха залепени реклами — мъж и жена, които вдигаха наздравица. Реклама на гумения ток „Котешка лапа“ и снимка на хавайска танцьорка. Техният ободряващ ефект не стигаше по-далече от локвите на перона и там изчезваше. Перонът и хората изглеждаха самотни. Влакът се изтегли от гарата сред пръснатите светлини на предградието и потъна в мрака на полето и реката.

— Искам да прочетете писмото ми, преди да стигнем Шейди Хил — каза тя. — То е на седалката. Вземете го. Щях да ви го изпратя, но бях много болна и не можех да излизам. Не съм излизала от две седмици. Три месеца съм без работа. Не съм разговаряла с никого освен с хазайката. Моля ви, прочетете писмото ми.

Той взе писмото от седалката. От противния допир до простата хартия Блейк почувства, че пръстите му се омърсиха. Писмото бе прегънато два пъти.

Мили съпруге, бе написала тя с безумния си криволичещ почерк. Казват, че човешката любов води към божествената, но дали е вярно? Сънувам те всяка нощ. Обземат ме страшни желалия. Винаги съм имала дар за сънища. Във вторник сънувах вулкан, от който изригваше кръв. В болницата ми казаха, че искат да ме излекуват, но те искаха само да отнемат самоуважението ми. Караха ме да сънувам единствено как шия и плета кошници. Но аз защитих своя дар за сънища. Аз съм ясновидка. Мога да предскажа кога ще позвъни телефонът. През целия си живот никога не съм имала истински приятел...

Влакът отново спря. Появи се друг перон, друга реклама на двойката, която пие наздравича, на гумения ток и на хавайската танцьорка. Внезапно жената отново притисна лицето си до Блейк и прошепна на ухото му:

— Знам какво мислите. Разбирам по израза на лицето ви. Мислите, че ще се отървете от мен в Шейди Хил, нали? О, аз съм кроила това седмици наред. Нямахте за какво друго да мисля. Оставете ли ме да говоря, не ще ви сторя нищо лошо. Мислех си за дядо ми. Искам да кажа, ако в света има хора, които олицетворяват злото, нима не е наш дълг да ги унищожим? Аз знам, че вие винаги посягате на слабите. Знам от опит. О, понякога си мисля, че трябва да ви убия. Мисля си, че вие сте единствената преграда между мен и щастието. Понякога...

Тя докосна Блейк с пистолета. Той усети дулото, опряло в корема му. От такова разстояние при влизането си куршумът щеше да направи съвсем малка дупка, но на гърба му щеше да се получи отвор, голям колкото футболна топка. Той си спомни за непогребаните трупове, които бе видял през войната. Споменът нахлу изведнъж: черва, очи, раздробени кости, изпражнения и други мръсотии.

— В живота си мечтаех само за малко любов — каза тя и намали натиска на пистолета.

Мистър Уоткинс продължаваше да спи. Мисис Комптън седеше спокойно, скръстила ръце на скута си. Вагонът леко се олюляваше и шлиферите с цвят на гъба, окачени между прозорците, се поклащаха

едва-едва при движението на влака. Блейк беше опрял лакът на прозореца и лявата му обувка стоеше върху защитната мрежа на тръбата за парното. Вагонът вонеше на занемарена училищна стая. Пътниците, изглежда, спяха, разграничени един от друг. Блейк чувстваше, че никога няма да се отърве от миризмата на спарено, мокрите дрехи, мъждукащата светлина. Той се опита да извика на помощ добре пресметнатите самоизмами, с които понякога се ободряваше, но сега нямаше дори сила да се надява на каквато и да е самоизмама.

Кондукторът подаде глава през вратата и извика:

— Шейди Хил! Следващата гара Шейди Хил.

— Сега — каза тя. — Сега тръгнете пред мен.

Мистър Уоткинс изведнъж се събуди, облече палтото си, нахлупи шапката и се усмихна на мисис Комптън, която събираше пакетите си с много ръкомахания. Стигнаха вратата. Блейк се присъедини към тях, но никой от двамата не го заговори и не даде вид, че е забелязал жената зад гърба му. Кондукторът отвори вратата и Блейк съзря на платформата на другия вагон неколцина свои съседи, които също бяха изпуснали експреса и сега търпеливо и уморено чакаха в бледата светлина пътуването им да свърши. Той вдигна глава, за да види през вратата изоставената голяма къща вън от града с табелката „Минаването забранено“, закована на едно дърво. После се появиха бензиновите цистерни. Железобетонните подпори на моста минаха толкова близо до отворената врата, че той би могъл да ги докосне. После изникнаха първите електрически стълбове на северния перон, табелата „Шейди Хил“ в черно и златно, малката затревена площ и цветната леха, поддържани от дружеството за подобряване на бита. След това таксиметровата колонка и един ъгъл от старомодното депо. Отново заваля; като из ведро. Той чуваше плиська на водата и виждаше светлините, отразени в локвите и лъскавия паваж. Безгрижният шум на пляска и шуртенето създаваха в съзнанието му представата за убежище, така леко и странно, сякаш принадлежеше към такова време от живота му, за което вече не можеше да си спомни.

Той слезе по стълбите. Тя го следваше плътно зад гърба му. Десетина коли чакаха на гарата със запалени мотори. Няколко души слязоха и от останалите вагони. Той познаваше повечето от тях, но никой не предложи да го откара. Хората вървяха поотделно или по

двойки и се придържаха нарочно към покритата страна на перона, за да се запазят от дъжда. Клаксоните на колите ги призоваваха. Време беше за прибиране в къщи, време за аперитив, време за любов, време за вечеря. Той различаваше светлините на хълма — светлини, при които къпеха децата, готвеха месото, миеха чиниите, светлини, които блестяха в дъжда. Една по една колите прибираха главите на семействата, докато останаха само четирима. Двама от забравените пътници заминаха с единственото такси в селото. „Съжалявам, мили — каза нежно на съпруга си една жена, появила се няколко минути покъсно. — Всичките ни часовници са назад.“ Последният пътник погледна ръчния си часовник, погледна дъжда и тръгна смело пеш. Блейк го видя да тръгва и му се стори, че те имат някаква особена причина да си кажат „сбогом“. Но не както казваме „сбогом“ на приятели след забавление, а както изричаме „сбогом“, когато сме изправени пред неумолимата и нежелана раздяла с духа или със сърцето. Стъпките на човека отекнаха, когато прекоси паркинга към тротоара, и после стихнаха. В гарата започна да звъни телефон. Звънеше силно, на равни интервали, но никой не отговаряше. Сигурно някой искаше да разбере кога тръгва следващият влак за Олбъни, но мистър Фланаган, началник-гарата, си бе отишъл преди един час в къщи. На тръгване беше угасил всички лампи. Светеше само в празната чакалня. Светеха лампи тук-там и на перона с онази особена тъга на мижавата и безцелна светлина. Те осветяваха хавайската танцьорка, двойката, която пиеше наздравецата, и гумения ток.

— Никога не съм била тук — каза жената. — Мислех, че ще изглежда по-различно. Не мислех, че ще бъде толкова занемарено. Да се махнем от светлината. Идете ей там.

Боляха го краката. Останал беше без сили.

— Хайде! — изкомандва тя.

На север от гарата имаше магазия, въглищен склад и заливче, където месарят, фурнаджията и шефът на автосервиза връзваха лодките си, с които в неделя ходеха на риба. Сега лодките бяха пълни догоре с вода от дъждовете. Както вървеше към складовете, Блейк усети, че нещо про шумя на земята и се чу скърцащ звук. Той видя един плъх да подава глава от книжна кесия и да се вижда в него. Плъхът сграбчи със зъби кесията и я повлече към близкия канал.

— Спрете! — извика тя. — Обърнете се. О, аз трябва да изпитвам жал към вас. Погледнете лицето си. Вие не знаете какво съм преживяла. Плаша се да излизам денем. Страхувам се, че небето ще рухне върху мен. Аз съм едно нещастно пиленце-миленце. Чувствам се на себе си само когато започва да се стъмва. И все пак съм по-добра от вас. Все още понякога сънувам добри сънища. Сънувам пикници, небесния рай, братството между хората, замъци на лунна светлина, река с плачещи върби по целия ѝ бряг и непознати градове, а и знам малко повече за любовта от вас.

От тъмната река долетя монотонното бръмчене на корабен мотор. Звукът бавно довлече през черната вода товар от ярки, сладки спомени за отминали лета, за отшумели удоволствия. Полазиха го тръпки, когато си представи вечерите в планината и песента на децата.

— Те никога не пожелаха да ме излекуват — каза жената. — Те...

Грохотът на влака, който идеше от север, удави гласа ѝ, но тя не спря да говори. Шумът нахлу в ушите на Блейк и край него прелетяха прозорците, зад които хора ядяха, пиеха, спяха или четяха. Когато влакът мина отвъд моста, шумът заглъхна и той я чу да крещи към него:

— На колене, на колене! Правете, каквото ви казвам — на колене!

Той се свлече на колене, наведе глава.

— Така — каза тя. — Виждате ли, ако правите това, което ви казвам, няма да ви причиня зло. Защото аз наистина не искам да ви навредя. Искам само да ви помогна. Но видя ли лицето ви, понякога ми се струва, че няма да успея. Мисля си, че ако бях добра, обичаща и здрава, о, много по-здрава от сега, ако бях всичко това, а също млада и красива и се явях да ви покажа правия път, вие сигурно нямаше да ми обърнете внимание. О, аз съм по-добра от вас, по-добра и няма защо да прахосвам времето си, да разбивам по такъв начин живота си. Заври лицето си в калта! Заври лицето си в калта! Прави, каквото ти казвам! Заври лицето си в калта!

Той се просна в калта. Въглицата одраха лицето му. Просна се на земята и заплака.

— Сега се чувствам по-добре — каза тя. — Сега мога да измия ръцете си от тебе. Да измия ръцете си от всичко, защото сам виждаш,

че у мене има доброта и разумност, които съумявам да използвам. Да, сега мога да измия ръцете си.

Той чу стъпките ѝ да се отдалечават по чакъла, чу ги отново и по-ясно, когато отекнаха върху твърдата настилка на перона. Чу ги да изчезват. Вдигна глава. Видя я да изкачва стълбите на дървения мост за пешеходци, да го пресича и да слиза на другия перон. В дрезгавата светлина фигурата ѝ изглеждаше дребна, обикновена и безопасна. Той се измъкна от калта. Отначало беше предпазлив, но позата и видът ѝ показваха, че тя вече го е забравила. Изпълнила бе онова, което искаше, и сега той бе в безопасност. Блейк се изправи на крака, взе шапката си от земята и пое за вкъщи.

ГЕОМЕТРИЯ НА ЛЮБОВТА

Беше един от ония късни дъждовни следобеди, когато отделът за играчки в „Улуърт“, на Пето Авеню, е пълен с жени, които, изглежда, са извършили прелюбодеяние и сега купуват подарък за най-малкото си дете. Точно този следобед имаше десетина от тях — миловидни, благоуханни и добре облечени, но с болезнения вид на жени, до неотдавна разголвани от някой мръсник в стаята на третокласен хотел, а сега бързат да се приберат и да попаднат в прегръдките на любимото дете. До такава заключение стигна Чарли Малори, когато напускаше железарския отдел, където си бе купил отвертка. Не ставаше дума за морал. Той направи обобщението си най-вече от желание да придаде на невзрачния дъждовен следобед известна насоченост и цвят. Работите в службата вървяха мудно. По обед бе поправял един шкаф за папки. За това му трябваше и отвертка. Приел веднъж предположението си, той се взря по-отблизо в лицата на жените и сякаш откри известно потвърждение на своите фантазии. Какво друго освен пресищане и разочарование от прелюбодеянието можеше да ги накара да изглеждат и въодушевени, и така съзлививи? Защо въздишат така дълбоко, когато се докосват до невинните играчки? Една от жените носеше кожено палто, също като онова, което бе купил за Коледа на жена си Матилда, Като погледна по-внимателно, той видя, че това не само е палтото на Матилда, но и самата Матилда.

— Гледай ти, Матилда — извика той. — Какво, за бога, търсиш тук?

Тя вдигна глава от дървеното пате, което разглеждаше. Бавно, бавно изразът на огорчение върху лицето и се затъмни от гняв и презрение.

— Мразя да ме шпионират — изсъска тя.

Гласът ѝ бе силен и другите жени-купувачки вдигнаха глави, готови да бъдат свидетелки на всичко.

Малори се обърка.

— Но аз не те шпионирам, мила — каза той. — Аз само...

— Едва ли има нещо по-жалко от това да следиш хората по улиците. — Изражението и гласът ѝ бяха оперетни. Публиката слушаше внимателно и към нея скоро се присъединиха клиентите от железарския и градинарския отдел. — Да преследваш една невинна жена по улицата, е най-долното, противно и подло занимание — добави тя.

— Но, мила, аз съм просто случайно тук.

Смехът ѝ бе безмилостен.

— Просто ей така, случайно висиш в отдела за играчки на „Улуърт“? И очакваш да повярвам?

— Бях в железарския отдел — каза той, — но всъщност това няма значение. Дай да прием нещо заедно и да хванем ранния влак.

— Аз не пия и не пътувам с шпиони — отвърна тя. — Сега ще изляза от магазина и ако посмееш да ме следиш или да ми досаждаш, ще помоля да те арестуват и хвърлят в затвора.

Тя взе дървеното пате, плати и царствено заслиза по стълбите.

Малори почака няколко минути и после се върна в службата.

Малори беше инженер на свободна практика и този следобед кантората му беше пуста — секретарката бе заминала за остров Капри. Телефонният автомат показваше, че никой не го е търсил. Нямахте и поща. Той беше сам. Изглеждаше повече изумен, отколкото нещастен. Не че бе загубил чувството си за реалност, но самата реалност, която наблюдаваше, бе загубила хармонията и симетрията си. Не можеше да възприеме с разума си фарсовата среща в „Улуърт“, но и как да я отмине като безумие? В други случаи той се бе мъчил да забрави, но как да забрави звънкия глас на Матилда и странния декор на отдела за играчки? Драматичните недоразумения с Матилда бяха нещо обикновено и той с желание се справяше с тях, опитваше се да дешифрира веригата от случайности, предизвикали взрива. Днес се чувстваше обезсърчен. Срещата сякаш не се поддаваше на диагноза. Какво да прави? Да се консултира с психиатър, със специалист по бракоразводни дела, с пастора? Или да скочи от прозореца? С тази мисъл той отиде до прозореца.

Все още беше облачно и валеше, но бе се стъмнило. Уличното движение едва пълзеше. Видя как долу мина кола с фургон, после

друга с подвижен покрив, товарен автомобил и малък камион с нарисувана реклама: „Химическо чистене и боядисване при Евклид“. Прочутото име му напомни за правоъгълния триъгълник, за принципите на геометричния анализ и доктрината за пропорцията между съизмеримите и несъизмеримите величини. Той се нуждаеше от нов вид логически разсъждения и Евклид можеше да му помогне. Ако успееше да направи геометричен анализ на своите проблеми, възможно е да ги реши или най-малкото да създаде атмосфера за решаването им. Малори взе сметачна линийка и се спря на една проста теорема — ако двете страни на триъгълника са равни, то и ъглите на срещуположните страни също ще бъдат равни; и обратната теорема — ако двата ъгъла на триъгълника са равни, срещуположните страни също ще бъдат равни. Той начерта линия, която трябваше да представлява Матилда и всичко съществено, свързано с нея. Основата на триъгълника отдели за децата — Ранди и Присила. Разбира се, той щеше да бъде третата страна. Най-критичният елемент в линията на Матилда, който можеше да направи нейния ъгъл неравен с този на Ранди и Присила, се състоеше в това, че напоследък тя си бе създавала въображаем любовник.

Най-обичайно притворство на жените от Ремсен Парк, където те живееха. Веднъж или два пъти седмично Матилда обличаше новите си дрехи, слагаше малко френски парфюм и с коженото палто потегляше с късния сутрешен влак за града. Понякога обядваше с приятелка, но често сама в един от ония френски ресторанти на Шейсета улица, които обслужваха самотни жени. Обикновено си поръчваше коктейл или половин бутилка вино. Искаше ѝ се да изглежда разпуснатата, тайнствена, жертва на някаква горчива любовна загадка, но, не дай боже, някой непознат да ѝ хвърлеше око, тя изпадеше в пристъп на стеснителност, спомняше си почти с паника за любимия си дом, за свежите лица на децата и цветната леха с бегониите. Следобед отиваше на дневно представление или на чуждестранен филм. Предпочиташе острите сюжети, които я изтощаваха емоционално, или както сама се изразяваше, я „изцеждаха“. Връщаше се вкъщи с късен влак и изглеждаше успокоена и тъжна. Когато приготвяше вечерята, тя често плачеше и ако Малори я запиташе какво я безпокои, Матилда само въздишаше. За кратко време той прояви подозрителност, но щом веднъж, минавайки по Медисън Авеню, я видя да яде сандвич на една

лавка, облечена в кожата си, реши, че зениците на очите ѝ са разширени не от любов, а от тъмнината на киносалона. Това беше безобидна, обикновена измама, която при по-голяма снизходителност можеше да се приеме дори за полезна.

Така че линията, изградена от тези елементи, образуваше ъгъл с линията на децата и тук единственият факт се състоеше в това, че той ги обичаше. Обичаше ги! Никакво унижение или злоба не биха го накарали да помисли дори във въображението си, че може да се раздели с тях. Спомнеше ли си за тях, той винаги си представяше, че те са мебелировката на душата му, нейна основа и покрив.

Малори знаеше, че неговата линия е най-податлива на погрешни изчисления. Той се смяташе за човек пряк, здрав и знаещ (кой друг би си спомнил толкова много за Евклид), но щом се събудеше сутрин с чувството, че е полезен и чист, достатъчно беше само да заговори с Матилда — и цялата му полезност и чистота се разпиляваха. Защо заради интересните му цели в живота трябва да се оскърбява най-доброто в него? Защо затова, че се е оказал в отдела за играчки, трябва да го клеветят и наричат шпионин? Малори вярваше, че отговора може да му даде триъгълникът. В известен смисъл така и стана. Страните на триъгълника, натоварени с необходимата информация, бяха равни, както и ъглите срещу страните. Изведнъж той се почувства по-малко смутен, по-щастлив, великодушен и изпълнен с надежда. Помисли си, както човек прави два или три пъти в годината, че започва нов живот.

На път за в къщи той се чудеше дали би могъл да направи геометрична аналогия на скуката в периферния влак, глупостите във вечерния вестник и щурмуването на паркинга. Когато се върна, Матилда беше в малката всекидневна и слагаше масата. Тя се надяваше да го обезвреди още с първия си залп.

— Пинкертон шпионинът — каза тя. — Детектив!

Малори чу думите, но ги чу без гняв, тревога или безсилие. Те сякаш не достигнаха до него. Дори заядливостта на Матилда му се стори трогателна и симпатична. Едно капризно дете в света на мъжа.

— Защо си толкова весел? — питаха децата. — Защо си толкова весел, татко?

Скоро почти всички започнаха да казват същото.

— Колко се е променил Малори. Колко добре изглежда Малори. Щастливецът Малори!

Следващата вечер Малори намери в килера един учебник по геометрия и опресни знанията си. Изучаването на Евклид внесе състрадание и успокоение в съзнанието му, хвърли светлина между другото върху това, че напоследък мислите и чувствата му са били осакатени от объркване и отчаяние. Той знаеше, че онова, което смята за свое откритие, е може би илюзия, но практическите му преимущества си остават негови. Чувстваше се много по-добре. Усещаше, че е коригирал дистанцията между своята реалност и реалностите, които смущаваха духа му. Ако притежаваше своя философия или религия, сигурно нямаше да се нуждае от геометрията, но религиозните обреди в квартала му се струваха скучни и овехтели. Геометрията му помагаше чудесно да разбере метафизиката на осъзнатата болка. Принципното предимство се състоеше в това, че веднъж разположени линейно, той можеше да приеме настроенията и несъгласията на Матилда с жар и състрадание. Не беше победител, но и прекрасно се избави от положението си на жертва. С напредването на теорията и практиката той установи, че грубостта на оберкелнерите, плахите души на чиновниците и цинизмът на полицаите не могат да накърнят спокойствието му, но щом тия мъчители усетеха силата му, те на свой ред ставаха по-малко груби, плахи и цинични. А чистотата, с която сутрин се събуждаше, не го напускаше през целия ден. Канеше се да напише книга за своето откритие: „Евклидовата емоция — геометрия на чувствата“.

По това време му се наложи да замине за Чикаго. Качи се на влака в един сив, облачен ден. Събуди се на зазоряване, целият изпълнен с полезност и чистота. Прозорецът на купето гледаше към една работилница за ковчези, склад за стари коли, бараки, обрасли с бурени игрища, прасета, угоявани с жълъди, и в далечината монументалната мрачност на Гари. Еднообразният и меланхоличен пейзаж подеждаше на духа му като проява на човешката глупост. Малори никога не бе прилагал теоремата си към пейзажа, но сега откри, че ако превърнеше компонентите на видяното в паралелограм, ще бъде в състояние да отдалечи от себе си обезкуражаващата провинция и да я направи безобидна, обикновена и дори прелестна. Поръча си богата закуска и денят му мина успешно. Ден, който не се нуждаеше от геометрия. Един от колегите му в Чикаго го покани на вечеря. Покана, която той нямаше как да откаже, и точно в шест и

половина пристигна пред малка къщичка, облицована с тухли, в непознатата част на града. Още преди отварянето на вратата Малори разбра, че ще има нужда от Евклид. Домакинята го посрещна с неизсъхнали сълзи на очите. В ръката си държеше чаша. „Той е в зимника“, проплака тя и влезе в малката приемна, без да обясни на Малори къде е зимникът или как да го намери. Жената се отпусна на колене и започна да връзва етикет на един стол. Малори забеляза, че повечето от мебелите имат етикети. На етикетите пишеше:

Чикагски склад за мебели.

И с по-малки букви:

Собственост на Хелън Фелс Макгауън.

Макгауън се казваше приятелят му.

— Нищо няма да оставя на този кучи син — изхълца тя. — Дори и сламка.

— Здравей, Малори — каза Макгауън и се подаде от кухнята. — Не й обръщай внимание. Веднъж-дваж в годината тя става кисела, окичва с етикети всички мебели, заявява, че ще ги изпрати на склад и че ще си наеме мебелирана стая и ще работи при Маршал Фийлд.

— Ти нищо не разбираш — каза тя.

— Да се е обаждал някой? — попита Макгауън.

— Току-що телефонира Лоуис Мичел. Хари се напил и сложил котето в електрическата бъркачка.

— Тя ще дойде ли?

— Разбира се.

На вратата се позвъни. Влезе разчорлена жена с мокри бузи.

— О, какъв ужас! — изхлипа тя. — Децата гледаха. Това бе тяхното малко котенце и те го обичаха. Не бих се сърдила толкова, ако децата не гледаха.

— Да се махаме оттук — каза Макгауън и се запъти към кухнята. Малори го последва и видя, че в кухнята няма никакви признаци, че се

готви вечеря. Слязоха по стълбите в зимника, обзаведен с маса за пинг-понг, телевизор и бар. Макгауън му наля чаша уиски.

— Някога Хелън беше богата. Това е една от бедите ѝ — каза той. — Произхожда от заможно семейство. Баща ѝ притежаваше автоматични перални на самообслужване — ако ги наредиш една до друга, стигаха до Денвър. Въвел бе в пералните си забавления на живо — фолклорни състави, джазови оркестри. Но профсъюзът на музикантите го хвана за гушата и той за една нощ фалира. Тя знае също така, че аз се будалкам с жени, но ако не ѝ изневерях, Малори, нямаше да бъда верен на себе си. Искам да кажа, че горе правехме любов с онази дама Мичъл. Онази с котето. Чудо е. Ако ти харесва, мога да те вредя. Тя ще направи всичко за мене. Обикновено ѝ давах по нещо. Десет долара или бутилка уиски. Една Коледа ѝ подарих гривна. Мъжът ѝ има склонност към самоубийство. Все взема хапчета за сън и все навреме му промиват стомаха. Веднъж опита да се беси...

— Трябва да тръгвам — прекъсна го Малори.

— Почакай, почакай малко — каза Макгауън. — Нека освежа питието ти.

— Наистина трябва да си вървя — настоя Малори. — Имам още малко работа.

— Но ти нищо не яде — каза Макгауън. — Остани за малко, ще ти стопля риба.

— Нямам време — настоя Малори. — Трябва да свърша още куп неща. — Качи се по стълбите горе, без да каже сбогом. Мисис Мичъл си бе отишла, но домакинята продължаваше да връзва етикети на мебелите. Той сам си отвори вратата, взе такси и се прибра в хотела.

Извади сметачната линийка и се зае да изчисли отношението на обема на един конус и нанесената върху него призма. Мъчеше се да изрази линейно пиянството на мисис Макгауън и съдбата на котето на Мичъл. О, Евклид, не ме изоставяй сега! Какво искаше Малори? Искеше ясност, красота и ред, нищо повече; стремеше се да осмисли образа на мистър Мичъл, увиснал на въжето. Малодушие и каприз ли беше страстното отвращение на Малори към низостта? Грешеше ли, като търсеше определение на доброто и злото, като вярваше в неизменната сила на разкаянието, в очарованието на това да можеш да се срамуваш? В картината имаше много неизвестни, но той се

стремеше да придържа уравнението към фактите на вечерта. Свърши след полунощ и едва тогава си легна. Спа добре.

Ако се съдеше по срещата със съпрузите Макгауън, пътуването до Чикаго бе пълен провал, но затова пък финансово то се оказа изгодно и семейство Малори реши да замине в отпуска. Мистър и мисис Малори постъпваха винаги така, когато се чувстваха материално добре. Пътуваха със самолет до Италия и се настаняха в един малък хотел близо до Сперлонга, където бяха отседнали и преди. Малори беше много щастлив и през десетте дни, прекарани на крайбрежието, нямаше нужда от Евклид. Преди да отлетят обратно, те се отбиха в Рим и последния ден отидоха да обядват на Пиаца дел Пополо. Поръчаха си раци, смяха се, пиха, чухиха черупките със зъби и тогава изведнъж Матилда изпадна в меланхолия. Изстена и Малори разбра, че отново има нужда от Евклид.

Матилда очевидно бе потисната, но денят сякаш обещавахе на Малори методично и с помощта на геометрията да съумее да изолира причините за нейното лошо настроение. Ресторантът предлагаше чудесни условия за това. Всичко беше изрядно и благоуханно. Останалите посетители бяха най-прилични италианци, до един непознати, и той не можеше да си представи, че някой от тях е виновен за унието ѝ. Тя с удоволствие бе изяла омара си. Покривката беше чиста, сребърните прибори излъскани, келнерът учтив. Малори огледа обстановката — цветя, купища плодове, движението на площада отвън. Нищо от това не можеше да породи тъгата и горчивината, изписана на лицето ѝ.

— Не искаш ли сладолед или плодове? — попита той.

— Ако искам нещо, мога и сама да си поръчам — каза тя. Така и постъпи. Направи знак на келнера. Поръча сладолед и кафе само за себе си и изгледа мрачно Малори. Той плати сметката и я попита дали иска да вземат такси.

— Ама че тъпа идея — каза тя и се намръщи с погнуса, сякаш той бе предложил да прахосат спестяванията си или да пратят децата си да играят в цирка.

Тръгнаха към хотела, но не вървяха редом, а един зад друг. Светлината беше ярка, горещината непоносима и ти се струваше, че

улиците на Рим винаги са били напечени и ще бъдат до края на света. Дали задухът не бе се отразил на настроението ѝ?

— А може би ти пречи горещината, мила? — попита той. Тя се обърна и каза:

— Стига, досаждаш ми.

Той я остави във фоайето и отиде в близкото кафене.

Реши своите проблеми, поставил линията върху гърба на листа с менюто. Когато се върна в хотела, жена му бе излязла. Прибра се в седем часа и още с появата си в стаята започна да плаче. Следобедната геометрия му доказа, че нейното щастие, а също и това на децата, е накърнено от някакъв неизмерим подводен поток на чувствата, който бушува тайнствено в нейното съществуване и ненадейно изригва без всякакъв повод.

— Извинявай, мила — каза той. — Какво се случи?

— Никой в този град не разбира английски — изхълца тя, — абсолютно никой. Загубих се и трябваше да питам петнайсет души за пътя до хотела, но никой не ме разбра.

Тя влезе в банята и тръшна вратата, а той седна на прозореца и видя да минава облак с идеална форма; после се появи онази метална светлина, която понякога изпълва небето на Рим, преди да се стъмни.

Няколко дни след завръщането си Малори трябваше отново да отиде в Чикаго. Свърши работата си за един ден и без да се обади на Макгауън, взе влака в четири часа. В четири и половина се отби във вагон-ресторанта да пийне нещо и съзря в далечината грамадата на Гари. Повтори наум онази теорема, която коригираше ъгъла на отношението му към пейзажа на Индиана. Поръча си пиене и погледна през прозореца към Гари. Нищо не се виждаше. Чрез някаква грешка в изчисленията той бе обезсилил Гари. Града го нямаше. Липсваше дъжд, мъгла, внезапен мрак — явления, които да оправдаят странния факт. Прозорците на вагона бяха пусти. Индиана я нямаше. Той се обърна към жената отляво и попита:

— Това там е Гари, нали?

— Ами да — каза тя. — Какво има? Не виждате ли?

Един равнобедрен триъгълник отне жилото на забележката ѝ, но нямаше следа и от останалите градове, които трябваше да се появят.

Той се прибра в спалното купе самотен и уплашен. Зарови лице в ръцете си и когато отново погледна ясно, видя светлините на прелезите и малките градчета, но към тях не бе прилагал геометрията си.

Може би седмица по-късно Малори се разболя. Секретарката — тя се бе върнала от Капри — го намери в безсъзнание на пода в кантората. Повика „Бърза помощ“. Оперираха го и го поставиха в списъка на критично болните. Едва десет дни след операцията можеше да приема посетители. Разбира се, първа дойде Матилда. Беше загубил двацет и пет сантиметра от червата си и на двете ръце имаше системи.

— Но ти изглеждаш чудесно — възкликна Матилда и шокът и изумлението ѝ бързо се смениха с израз на разсеяност. — И такава приятна стая. Тия жълти стени. Ако трябва да боледуваш, най-добре е да си болен в Ню Йорк. Помниш ли в каква ужасна провинциална болница се родиха децата?

Не седна на стола, а на прозореца. В същото време той си каза, че любовта никога не може да смекчи болката.

— Вкъщи всичко е наред. Май че на никого не липсваш.

Той боледуваше за първи път сериозно, затова не можеше да разбере доколко тя е лишена от добродетелите на медицинска сестра. Матилда негодуваше срещу факта, че е болен, но той мислеше, че негодуванието ѝ е просто неумел израз на любов. Тя не беше способна да се прикрива, затова и сега не можеше да прикрие, че намира болестта му за проява на егоизъм.

— Ти си щастлив — каза тя. — Искам да кажа, щастлив си, че това се случи в Ню Йорк. Имаш най-добрите лекари, най-добрите сестри, това е сигурно една от най-добрите болници в света. Наистина няма за какво да се безпокоиш. За тебе се прави всичко. И на мене ми се иска поне веднъж да полежа седмица-две и да се грижат за мене.

Говореше неговата Матилда, любимата му Матилда, без да прикрива грубия си нрав и вечния си егоизъм, които никаква сила на любовта не можеше да обуздае или да смекчи. Това беше самата тя и на него му харесваше липсата на сантименталност, с която Матилда идваше при него. Една сестра влезе с купичка бистър бульон върху

поднос. Тя сложи салфетка под брадата му и се приготви да го храни, защото той не можеше да движи ръцете си.

— О, дайте на мене, дайте на мене — каза Матилда. — Това е най-малкото, което бих сторила за него.

Ето първия ѝ намек, че жълтите стени не са успели да я предпазят от една трагична сцена. Матилда взе купичката и лъжицата от сестрата.

— Ах, колко хубаво мирише — каза тя. — Иска ми се аз да изям бульона. Казват, че болничната храна е ужасна, но това място, изглежда, е изключение.

Тя поднесе лъжицата към устните му и тогава, без да ще, разсипа купата със супа върху гърдите му и завивките.

Позвъни за сестрата и отчаяно се залови да търка едно петно на роклята си. Когато сестрата започна своята дълга и сложна работа около смяната на чаршафите, Матилда погледна часовника си и видя, че е време да си тръгва.

— Ще намина утре пак — каза тя. — Ще зарадвам децата с това, че изглеждаш добре.

Да, това е неговата Матилда, това добре разбра, но разбра и друго — че едва ли би издържал още едно такова посещение. Състоянието на вътрешностите му несъмнено се бе влошило. Жена му можеше да ускори смъртта му. Щом сестрата го преоблече и го нахрани с втора купа супа, той поиска сметачната линийка и бележника от джоба на сакото си. Направи една проста геометрична аналогия между любовта на Матилда и страха си от смъртта.

Стори му се успешно. Когато на другия ден Матилда дойде в единнаесет часа, той чуваше и виждаше, но тя бе загубила властта си да го обърква. Малори бе поправил ъгъла ѝ. Тя бе облечена за своя въображаем любовник и не спираше да говори колко добре изглежда и колко щастлив е мъжът ѝ. Напомни му, че има нужда от обръсване. Щом си отиде, той помоли сестрата да му прати бръснар. Тя му обясни, че бръснарят идвал само в сряда и петък, а болногледачите стачкували. Сестрата му донесе огледало, бръснач и сапун и той за първи път от заболяването видя лицето си. Мършавостта на лицето го накара да се върне отново към геометрията и той състави уравнение на вълчия си апетит, безпределността на надеждите си и слабостта на своето тяло. Внимаваше да не сбърка, защото знаеше, че всяка грешка,

като онази с град Гари, ще приключи събитията, започнали с камиона, който мина под прозореца с реклама за химическото чистене и боядисване при Евклид. От болницата Матилда отиде на ресторант, после на кино и когато се върна вкъщи, чистачката ѝ каза, че мъжът ѝ е починал.

УЧИТЕЛКАТА ПО МУЗИКА

Всичко изглеждаше предварително нагласено — Ситън почувства това тази вечер, когато отвори външната врата, прекоси хола и влезе във всекидневната. Всичко изглеждаше наредено с онази грижа, с която в един по-ранен период от живота му някои негови познати момичета се отдаваха на цветята, свещите и грамофонните плочи. Тази сцена не беше подготвена за негово удоволствие, не беше и просто упрек. „Здравейте“, каза той високо и весело. Плач и стенание раздираха въздуха. В средата на малката всекидневна стърчеше дъска за гладене. Върху нея бе праметната една от неговите ризи и Джесика, жена му, както гладеше, избърса една сълза. Близо до пианото бе поставено бебето Джослин. Джослин виеше. На стола до малката си сестра седеше Милисът, най-голямата му дъщеря, разплакана и стиснала в ръце парчетата от счупена кукла. Филис, средното дете, стоеше на колене и с отварачка за бира измъкваше тапицерията от креслото. Облаци дим от нещо, което миришеше на изгорял агнешки бут, нахлуваха през отворената кухненска врата.

Той не можеше да повярва, че те са прекарали деня в подобен безпорядък. Сигурно всичко е било планирано, инсценирано — включително и пожарът във фурната — за момента на пристигането му. Стори му се дори, че усети зад измъченото лице на жена си някакво вътрешно спокойствие, когато тя огледа стаята и се възхити от ефекта на мизансцена. Ситън се почувства разгромен, но не и отчаян; застанал на прага, той бързо прецени запаса си от сила и реши, че първата му стъпка трябва да бъде целувката. Но щом тръгна към дъската за гладене, жена му го отстрани с думите: „Не приближавай. Ще се заразиш. Имам ужасен грип.“ Тогава той премести Филис от креслото, обеща да поправи куклата на Милисът, занесе бебето в банята и смени пелените му. От кухнята долетяха гръмогласните клетви на Джесика, която с мъка мина през облаците дим и извади месото от печката.

Беше изгоряло. Като почти всичко останало — рулото, картофите и замразената ябълкова пита. В устата на Ситън имаше въгленчета и сърцето му се сви, когато погледът му мина край чиниите с похабена храна и се спря на лицето на Джесика, някога надарено с остроумие и страст, а сега мрачно и загубено за него. След вечерята той помогна с измиването на чиниите и чете на децата. Чистотата на техния интерес към онова, което вършеше и им четеше, силното доверие в любовта им сякаш правеха вкуса на изгорялото месо тъжен и горчив. Миризмата на дима остана във въздуха дълго след като всички освен Ситън си бяха легнали. Той стоеше сам във всекидневната и прехвърляше в ума си проблемите, пред които бе изправен. Женен беше от десет години и все още му се струваше, че Джесика притежава необикновено очарование като личност и характер, но в последните година-две нещо сериозно и тайнствено се бе вмъкнало между тях. Изгореното месо не бе случайно; то бе практика. Тя изгаряше котлетите, изгаряше кюфтетата, тя дори изгори пуйката за Деня на благодарността и сякаш изгаряше храната нарочно като израз на негодуванието си към него. Това не беше бунт срещу черната домашна работа. Чистачките и електрическите уреди — облекчаването на товара ѝ — не измениха положението. Той мислеше, че това не е дори негодувание. Това по-скоро приличаше на някакво подводно морско течение, някаква сексуална акция или революция, която се надигаше — неподозирано може би и за самата нея — под празничния или ежедневен вид на нещата.

Той не искаше да напусне Джесика, но колко дълго още ще може да се справя с ревливите деца, свъсените погледи, задимената и хаотична къща? Той се противопоставяше не на разногласията, а на заплахата срещу най-здравата и скъпоценна част от самочувствието си. Продължителното страдание при тези обстоятелства му се струваше неприлично. Но какво можеше да направи? Джесика, изглежда, се нуждаеше от промяна, активност, нови начинания и може би като признак на неговата ограниченост в желанието си да измисли начин за продължаване на брака им, единственото нещо, което му хрумна, бе да заведе Джесика на вечеря в онзи ресторант, където преди десет години често ходеха като влюбени. Но той знаеше, че дори това няма да бъде просто. На пряката покана тя щеше да отвърне с пряк, обиден отказ. Трябваше да я изненада и обезоръжи.

Беше ранна есен. Дните — ясни. Пожълтелите листа падаха навсякъде. Той ги виждаше как се ронят през прозорците на къщата и през стъклената входна врата. Ситън почака два-три дни. Издебна един необикновено хубав ден и се обади на Джесика сутринта от службата. Той знаеше, че този ден в къщата има чистачка. Милисът и Филис бяха на училище, а Джослин сигурно спеше. Така че Джесика нямаше да има много работа. Тя дори може би бездействаше, отдадена на мислите си. Той позвъни и ѝ каза, без да я кани, да слезе в града и да вечеря с него. Тя се поколеба. Спомена, че щяло да ѝ бъде трудно да намери кой да наглежда децата. Накрая се предаде. Когато Джесика се съгласи, той дори долови в гласа ѝ следа от онази деликатна нежност, която обожаваше.

От година не бяха вечеряли заедно навън и сега, като излезе от службата и се отклони по пътя за гарата, той съзнаваше колко тежи на техните отношения огромната, умъртвяваща сила на навика. Мислеше си за многото обръчи, с които е заобиколен животът му, и колко лесно беше да ги прекрачи. Ресторантът, в който трябваше да я чака, бе скромен, но изискан — излъскан, колосан, с дъх на пресен хляб и сосове. Когато влезе в него тази вечер, всичко беше в пълна бойна готовност. Момичето на гардероба го позна и той си спомни пъргавината, с която слизаше по стълбите в бара като по-млад. Как чудно миришеше всичко! Барманът току-що бе заел мястото си, свежо обръснат и в бяло сако. Всичко бе радушно и тържествено. Всичко блестеше и светлината, която падаше на раменете му, бе падала така и преди десет години. Когато оберкелнерът спря да каже добър вечер, Ситън поръча бутилка вино — тяхното вино, добре изстудено. Вратата, извеждаща към нощта, бе същата врата, която той наблюдаваше някога, за да види кога Джесика ще се появи със сняг в косата си, да я види да влиза с нова рокля и нови обувки, да я види как идва с добри новини, с грижите си и извиненията, че е закъсняла. Спомни си как тя поглеждаше към бара, за да провери дали той е там, как спираше да поговори с момичето на гардероба и после леко прекосяваше заведението, за да сложи ръката си в неговата и непринудено и елегантно да сподели радостта му през останалата част от вечерта.

Тогава той чу детски плач и навреме се обърна към вратата, за да види влизането на Джесика. Тя носеше разплаканото бебе, притиснато до рамото ѝ. Филис и Милисът я следваха в износените си зимни

костюмчета. Беше още рано и ресторантът не беше претъпкан. Тази поява, тази жива картина щеше да бъде много по-драматична след един час, но за Ситън и сега тя бе достатъчно поразяваща. Застанала на вратата с хълцащото бебе на ръце и другите деца от двете ѝ страни, Джесика не оставяше впечатлението, че някакви непредвидени обстоятелства са я принудили да доведе със себе си децата. Впечатлението бе, че е дошла да изобличи публично човека, който и бе причинил зло. Тя не го посочи с пръст, но внушителната група носеше достатъчно драматизъм и укор.

Ситън веднага отиде при тях. Това не беше ресторант, в който се водеха деца, но гардеробиерката бе любезна и помогна на Милисънт и Филис да се съблекат, Ситън взе Джослин на ръце и тя престана да плаче.

„Не дойде бавачката“, каза Джесика, но избягна погледа му и извърна глава, когато той понечи да я целуне. Заведоха ги на една маса в дъното на салона. Джослин обърна купичката с маслините и вечерята бе унила и хаотична като изгорялото ядене в къщи. На връщане децата заспаха в колата и Ситън разбра, че пак не бе успял, не бе успял или отново го бяха надхитрили. Той за първи път се чудеше дали има работа с потайностите и загадките на пола на Джесика, или това е просто озлобление.

Опита се още веднъж. Един неделен следобед покани на гости семейство Томсън. Ясно му бе, че на тях не им се идва. Готвеха се да ходят в Карминьол — сега всички отиваха в Карминьол, — а и повече от година Ситънови не бяха канили никого. Над дома им висеше нещо като обществено пренебрежение. Томсънови приеха поканата единствено от приятелски чувства и само за да пийнат по чашка. Те бяха привлекателна двойка, Джек Томсън се радваше на някаква едва забележима власт над жена си и Ситън му завиждаше. Той уведоми Джесика за идването на семейство Томсън. Тя не каза нищо. Не беше и във всекидневната, когато те пристигнаха, но няколко минути по-късно се появи с кош пране. Ситън я попита дали няма да пие нещо. Отговори, че нямала време. Томсънови съзнаваха, че той е изпаднал в беда, но нямаше как да останат и да му помогнат — щяха да закъснеят за Карминьол. Все пак, когато Луси Томсън се настани в колата, Джек се върна до вратата и заговори така настойчиво на Ситън, от толкова чисто приятелство и съчувствие, че Ситън се улови за думите му. Джек

му каза, че много добре вижда какво става у тях и че Ситън трябва да си намери хоби — съвсем определено хоби: да взема уроци по пиано. Имало една дама, казвала се мис Деминг. Трябвало да се срещне с нея. Щяла да му помогне. Той му помахаша за сбогом и се отправи към колата. Съветът не се видя никак странен на Ситън. Той беше отчаян, уморен, а и къде беше смисълът в неговия живот? Когато се върна във всекидневната, Филис отново щурмуваше креслото с отварачката за бира. Извиняваше се с това, че е загубила в тапицерията двайсет и пет цента. Джослин и Милисът плачеха, Джесика бе почнала да загаря вечерята.

В неделя изгориха телешкото, в понеделник руло стефанито, а във вторник месото беше така изгоряло, че Ситън не можа да отгатне какво е. Спомни си за мис Деминг и реши, че тя навярно е някоя апетитна мадама, която под прикритието на уроци по музика утешава мъжете от околността. Но когато ѝ телефонира, гласът се оказа глас на старица. Каза, че е получил името ѝ от Джек Томсън, и тя му определи среща следната вечер в седем часа. Когато в сряда след вечеря излезе от къщи, той си помисли, че дори самото излизане би му подействало лечебно, би го освободило от семейни и служебни грижи. Мис Деминг живееше на Белвю Авеню, в другия край на града. Номерата на къщите се различаваха трудно, Ситън паркира колата на ъгъла и тръгна пеш да търси номера и къщата ѝ.

Вечерта бе есенна. Белвю Авеню е една от онези странични улички с дървени къщи, безупречни със своя стил, е въздействието си, но по някакъв каприз украсени с малки минарета и завеси с дървени мъниста — като неуместен или най-малко тайнствен намек за древните джамии и хареми на Изтока. Този парадокс придаваше очарование на мястото. Улицата западаше, но западаше изискано. Разрухата ѝ беше пищна, в задните дворове розите цъфтяха изобилно и в елите пееха птици. Някои собственици все още събираха тревата. Ситън бе отрасъл на такава улица и се радваше, че се е озовал в този кът от миналото. Слънцето залязваше. В дъното на улицата се стелеше червена светлина — гледката предизвика болка в стомаха му, остра като при глад, но това не беше глад, а просто повик. За един живот с блясък!

Къщата на мис Деминг нямаше веранда и навярно се нуждаеше от боядисване повече от останалите къщи, но не беше сигурен, защото светлината вече избледняваше. На вратата бе поставен надпис:

Почукайте и влезте!

Той се озова в малък коридор със стълби и дървена закачалка. По-нататък в една стая видя мъж на негова възраст, наведен над клавишите на пиано.

— Подранили сте — извика мис Деминг, — моля ви, седнете и чакайте.

Тя каза това с такова дълбоко отегчение и умора, че тонът на гласа ѝ сякаш намекваше на Ситън, че онова, което го чака, ще бъде противно и мъчително. Той седна на една пейка под закачалката. Беше му неудобно. Ръцете му се потяха и се чувстваше болезнено голям за къщата, пейката и всичко наоколо. Колко странен е този живот, мислеше си той, в който жена му бе загубила чара си и той се готвеше да учи пиано. Неудобството му нарасна до такава степен, че за момент му се прииска да избяга. Достатъчно бе да прекрачи вратата, да се озове на Белвю Авеню и повече никога да не се върне. Но споменът за бъркотията в дома му го задържа на пейката. После започна да го мъчи мисълта, че чакането е един вид вечност. Колко време човек изразходва да чака пред кабинетите на зъболекари и лекари, да чака влакове, самолети, да чака пред телефонните будки и в ресторантите. Той, изглежда, бе прахосал най-хубавите си години в чакане и сега, вързал се да чака уроците по пиано, може би хвърляше на вятъра последните няколко ярки години от живота си. Отново му хрумна да избяга, но тъкмо тогава урокът в съседната стая свърши.

— Не сте се упражнявали достатъчно — чу той мис Деминг да казва сърдито. — Трябва да свирите по един час на ден без изключение, иначе само си губите времето.

Ученикът ѝ се появи в малкия хол с вдигната яка на палтото и Ситън не успя да види лицето му.

— Следващият! — извика учителката.

Стаичката с пианото бе по-претрупана от хола. Когато влезе, мис Деминг едва го погледна. Тя беше дребна женица. Кестенявата ѝ коса бе прошарена, на плитка, навита на главата като венче. Тя седна на надуваема възглавница със скръстени в скута ръце и от време на

време отвратена мърдаше устни, сякаш нещо я бе озлобило. Ситън несръчно се намести на столчето пред пианото.

— Аз никога не съм вземал уроци по пиано — каза той. — Някога вземах уроци по корнет. В колежа бях взел под наем един корнет...

— Сега ще забравим за това — прекъсна го тя. Посочи едно средно „до“ и го накара да изсвири гамата. Пръстите му при ярката светлина, идваща от поставката за ноти, изглеждаха огромни и голи. Той се бореше със своята гама. Един-два пъти тя го удари с молив по кокалчетата. Един-два пъти сама поправи пръстите му със своите и той си представи живота ѝ като кошмар от чисти ръце, мръсни ръце, космати ръце, отпуснати и мускулести ръце и реши, че сигурно на това се дължеше чувството ѝ на отвращение. На половината урок Ситън отпусна ръце пред себе си. Неговата нерешителност я направи още по-нетърпелива и тя постави ръцете му отново върху клавишите. Искеше да запуши, но на стената имаше надпис, който забраняваше това. В края на урока ризата му беше мокра.

— Моля ви другия път да си пригответе точни пари. Оставете парите във вазата на масата — каза тя. — Следващият.

Ситън и новият ученик се разминаха на вратата, по непознатият извърна лице.

Краят на изпитанието въодушеви Ситън и щом потъна в мрака на Белвю Авеню, той изпита приятното и глупаво усещане, че е станал пианист. Чудеше се дали това са простите удоволствия, които Джек Томсън имаше предвид. Когато се прибра в къщи, децата си бяха легнали и той седна на пианото да свири. Мис Деминг му бе дала едно упражнение за две ръце с простица мелодия и той цял час повтаря.

Упражняваше се всеки ден, включително и в неделя, и искрено се надяваше, че при втория урок тя ще го похвали и ще му даде нещо по-трудно. Но тя целия час критикува фризирането и пръстите му и каза, че трябва да свири същото упражнение още една седмица. Той мислеше, че поне след третия урок ще настъпи промяна, но си отиде вкъщи все със същото упражнение.

Джесика нито го поощряваше, пито се оплакваше. Тя изглеждаше озадачена от обратата на събитията. Музиката действаше на нервите ѝ и той знаеше точно на кое място. Простичкото упражнение се запечата дори и в паметта на дъщерите му. То сякаш стана част от

живота им, нежелано като инфекция, но и също толкова заразно. Нахлуваше в главата на Ситън през целия работен ден и при всяка промяна на чувството — болка или изненада — мелодията се усилваше и се появяваше на повърхността на съзнанието му. Ситън не бе и подозирал, че този еднообразен труд, това тормоzene на съзнанието е част от овладяването на пианото. Тази вечер след вечеря, когато седна да свири, Джесика бързо напусна стаята и се качи горе. Тя изглеждаше смутена от музиката или може би уплашена. Неговото собствено отношение към упражнението беше потискащо и неясно. Една вечер той се върна с късен влак и като минаваше от гарата край Томсънови, чу същото досадно упражнение да се носи иззад стените на тяхната къща. Сигурно Джек се упражняваше. В това нямаше нищо странно, но когато мина край Карминьол и чу отново упражнението, той се запита дали това не е собственият му спомен, който звучеше в ушите му. Нощта бе тъмна, Ситън стоеше на прага на своя дом с разколебано чувство за реалност и си мислеше, че светът се променя по-бързо, отколкото съзнаваме — умира и се възражда, — и че той се носи сред събитията на своя живот като заблудил се гол плувец.

Тази вечер Джесика не бе изгорила месото. Запазила му бе във фурната прилична вечеря, сервира я с някаква плахост и той си помисли, че тя може би е на път да се превърне в истинска съпруга. След вечеря той почете на децата, после запретна ръкави и седна на пианото. Джесика се готвеше да излезе от стаята, но се обърна и му заговори. Видът ѝ бе умоляващ, това правеше очите ѝ по-големи и по-черни и подсилваше нейната естествена бледност.

— Не искам да се бъркам — каза меко тя — и знам, че не разбирам нищо от музика, но си мисля дали не можеш да поискаш от нея... твоята учителка да ти даде друго упражнение. Това така се е врязало в мозъка ми! Цял ден го чувам. Ако може да ти даде нещо друго...

— Знам какво искаш да кажеш — отвърна той. — Ще я помоля.

При петия урок дните бяха станали по-къси и вече го нямаше огнения залез в дъното на Белвю Авеню да му напомня за големите му надежди, за неговите мечти. Той почука и влезе в малката къща и веднага долови миризмата на цигарен дим. Ситън свали шапката и

палтото си и отиде във всекидневната, но мис Деминг не бе седнала на гумената си възглавница. Той я повика, тя отговори от кухнята и отвори вратата към сцена, която го изненада. Двама младежи седяха на кухненската маса, пушеха и пиеха бира. Косите им се виеха назад като крила и блестяха от брилянтин. Носеха ботуши на мотористи и червени ловджийски ризи. Бяха усвоили докрай маниерите на разюзданата младеж. „Ще те чакаме, любима“, каза високо един от тях, когато тя затвори вратата зад себе си. Учителката тръгна към Ситън и той видя как изразът на удоволствие — лекомисленост и самочувствие — изчезна, за да се върне обичайният жлъчен израз на лицето.

— Моите момчета! — каза тя и въздъхна.

— Ваши съседни ли са? — попита Ситън.

— О, не. Те са от Ню Йорк. Идват понякога тук да прекарат вечерта. Бедничките, помагам им, когато мога. Те са ми като синове.

— Сигурно са доволни — каза Ситън.

— Моля, започнете — каза тя. В гласа ѝ нямаше никаква разнеженост.

— Жена ми пита: дали не можете да ми дадете нещо различно... някоя нова пиеса?

— Те винаги питат.

— Нещо с по-малко повторения — продължи Ситън.

— Нито един от господата, които идват тук, не са се оплаквали от методите ми. Ако сте недоволен, можете да не идвате. Разбира се, мистър Първис прекали. Жена му е още в санаториум, но не мисля, че вината е моя. Искате да я накарате да падне на колене, нали? Това е желанието ви, ако не греша. Моля, започнете.

Ситън започна да свири, но по-тромаво от обикновено. Бележките на дръзката старица го изумиха. В какво се бе забъркал? Виновен ли е? Не трябваше ли да послуша инстинкта си и да избяга още с влизането си в тази къща? Нима като попадна в потискащата атмосфера на това място, той се въвлече в някаква гадост, в някаква магия? Съгласи се да тласне една прекрасна жена към лудостта. Сега старицата говореше меко, а на него това звучеше лукаво.

— Свирете мелодията нежно, нежно, нежно — шептеше тя. — Именно така тя ще свърши своята работа.

Продължаваше да свири, увлечен от несъзнателната си преданост към повторението, защото, ако възнегодуваше, а Ситън

съзнаваше, че така и трябва да постъпи, той само щеше да потвърди истинността на кошмара. Главата и пръстите му работеха съвършено независимо от чувството му и докато част от съществуването му бе изпълнено с потресение, тревога и угризение на съвестта, пръстите продължаваха да възпроизвеждат коварната мелодия. От кухнята до слуха му долиташе гръмогласен смях, разливане на бира и тътрене на ботуши. Може би защото искаше да се върне при приятелите си, при своите момчета, тя съкрати урока и Ситън изпита неопишуемо облекчение.

Трябваше непрестанно да се пита дали тя наистина каза всичко, което му се стори, че чу, а то изглеждаше така невероятно, че му се прииска да спре и поговори с Джек Томсън, но съзна, че не би могъл да спомене за случилото се. Не би намерил думи. Мракът, където мъжете и жените се бореха безмилостно за превъзходство и съсухрени старици правеха своите магии, не беше светът, в който той живееше. Старата дама сякаш стоеше на някакъв далечен риф в съзнанието му и в един сив миг след пробуждането си той щеше да бъде заличен от светлината на деня.

Когато се прибра вкъщи, завари Джесика във всекидневната и щом сложи нотите на поставката на пианото на лицето ѝ се изписа ужас.

— Даде ли ти нова пиеса? — попита тя. — Нещо друго освен онова упражнение?

— Още не — отговори той. — Но мисля, че вече съм готов. Може би следващия път.

— И сега ще свириш?

— Възможно е.

— О, не тази вечер, мили! Моля те, не тази вечер. Моля те, моля те, моля те, не тази вечер.

И тя падна на колене.

Възстановяването на щастието, а то се върна стремително и за двамата, направи Ситън странно самодоволен относно начина, по който го бе добил отново, и тъкмо затова мислеше за мис Деминг с презрение и погнуса. Грабнат от вихъра на любовта и приятните вечери, той вече не доближи пианото. Изми ръцете си от нейните

методи. Решил бе да забрави цялата история. Но в сряда вечер той отново се приготви да отиде в обичайния час. Можеше да телефонира. Джесика се разтревожи, че пак отива там, но той ѝ обясни, че това е само за да сложи край на уроците, целуна я и излезе.

Вечерта бе мрачна. Закръглените очертания на Белвю Авеню бяха слабо осветени. Някой гореше листа. Той почука на вратата на мис Деминг и влезе в малкия хол. Къщата бе тъмна. Единствената светлина идваше от улицата през прозорците. „Мис Деминг! — извика той. — Мис Деминг!“ Извика името ѝ три пъти. Столът до пианото бе празен, но той усещаше присъствието на старата дама навсякъде. Тя не беше там, по-точно не отвърна на повикването му, но сякаш стоеше пред кухненската врата, стоеше на стълбите, стоеше в мрака в дъното на хола; лекият шум, който долиташе отгоре, приличаше на нейните стъпки.

Върна се вкъщи. Не бе минал и половин час, когато дойдоха няколко полицаи и го помолиха да тръгне с тях. Ситън излезе вън — не искаше децата да чуят — и си позволи съвсем естествената грешка да се съпротиви: защо не, няма не е човек, който винаги се придържа към закона? Нима не плаща винаги сутрешния си вестник, подчинява се на светофарите, къпе се всеки ден, моли се веднъж седмично, данъците му са в ред, всяко десето число на месеца плаща сметките си. В широкия ландшафт на неговото минало липсваше следа, намек за незаконна постъпка. Какво иска полицията от него? Не пожелаха да му кажат и настояха да ги придружи. Накрая той се качи в полицейската кола и потеглиха към другия край на града, през някакви железопътни линии; озоваха се в някакво задънено място, склад за отпадъци. Там имаше и други полицаи. Това бе сцена на насилието — тя лежеше разголена, грозна, замъкната далеч от къщите, без да има кой да чуе виковете ѝ за помощ. Лежеше на пътя като вещица. Вратът ѝ бе прекършен, дрехите ѝ в безпорядък от борбата с могъщите сили на смъртта. Попитаха го дали я познава и той отговори утвърдително. Виждал ли е младежи около къщата ѝ, продължи разпита си полицията. Отвърна, че не е виждал. Името и адреса му намерили в едно тефтерче на бюрото ѝ. Обясни им, че тя му е била учителка по музика. Задоволиха се с обяснението и го пуснаха да си върви.

АНГЕЛЪТ НА МОСТА

Може би сте виждали как майка ми танцува на ледената площадка в центъра Рокфелер. Тя е на седемдесет и осем години, но е извънредно подвижна. Облечена е в червен кадифен костюм с къса поличка. Трикото и има цвета на кожата, носи очила и бялата ѝ коса е превързана с червена панделка. Танцува с един от учителите по кънки. Не знам защо, но това, че тя танцува на леда, ми е наистина крайно неприятно. През зимните месеци, когато мога, аз избягвам този квартал и никога не обядвам в ресторантите близо до пързалката. Веднъж минавах оттам и някакъв непознат ме хвана за ръката и посочи майка ми с думите: „Вижте онази смахната стара жена.“ Почувствах се много неловко. Сигурно трябва да съм благодарен, че тя се забавлява и не ми е в тежест, но искрено желая да намери някое не така очебийно развлечение. Винаги когато видя изискани стари дами да нареждат хризантеми или да сипват чай, аз си спомням как майка ми, облечена като млада гардеробиерка, се върти върху леда с платен партньор в самия център на третия най-голям град в света.

Майка ми се научи на фигурно пързаяне в Сейнт Ботълфс, родното ни селце в Нова Англия, и за нея танцът е израз на привързаността и към миналото. Колкото по остарява, толкова повече мечтае за изчезващия провинциален свят на своята младост. Както сами се досещате, тя е дръзка жена, но няма вкус към промените. Едно лято уредих да отиде със самолет в Толедо, на гости при наши приятели. Закарах я с колата до летището в Нюарк. Тя, изглежда, се смути от чакалнята с нейните ярко осветени реклами, сводест таван, трогателни и болезнени сцени на раздяла, разигравани при шумния съпровод на едно безконечно танго. Тук тя не намираше нищо интересно и красиво и в сравнение с железопътната гара в Сейнт Ботълфс това наистина беше странен фон за сбогуване. Полетът закъсна цял час и ние седяхме в чакалнята. Мама изглеждаше уморена и стара. След половин час у нея видимо се появи затруднение в дишането. Тя разпери ръка отпред на гърдите си и започна мъчително

да се дави. Лицето ѝ почервения и стана на петна. Правех се, че не забелязвам. Когато обявиха полета, тя се изправи и извика:

— Искам да си вървя вкъщи! Ако трябва да умра внезапно, защо е нужно това да стане в летяща машина!

Върнах билета, откарах я обратно в апартамента и никога на никого не споменах за пристъпа ѝ. Но от нейния капризен или неврастеничен страх да не умре при самолетна катастрофа неочаквано разбрах, че с годините на пътя ѝ все повече се изпречват невидими скали и дебнещи лъвове. Разбрах колко странни са пътеките, избирани от майка ми в един свят, който сякаш променяше своите очертания и ставаше все по-непонятен за нея.

В годините, които описвам, аз самият летях твърде много. Имах работа в Рим, Ню Йорк, Сан Франциско и Лос Анджелис, така че ми се налагаше да пътувам поне веднъж в месеца между тия градове. Аз обичах да летя. Обичах огненото небе на голяма височина. Обичах всички полети на изток, когато следиш през илюминаторите как краят на нощта пълзи над континента и когато по твоя часовник в Калифорния е четири часът, домакините в Гардън Сити вече мият чиниите след вечеря, а стюардесата минава за втори път с напитките. В края на полета въздухът е спарен. Чувстваш се уморен. Златната нишка на тапицерията на креслото започва да дращи бузата ти, за миг изпитваш самота и детско усещане за отчужденост. Намират се, разбира се, и приятни, и скучни събеседници, но в повечето случаи делата, които са ни отвели на такива шеметни висоти, са скромни и земни. Например онази баба, която прелита над Северния полюс, носи на сестра си в Париж буркан с телешка пача, а съседът ѝ продава стелки за обуца от естествена кожа. В една мрачна нощ пътувахме на запад — току-що бяхме преминали над Скалистите планини, но все още оставаше час до Лос Анджелис; не бяхме почнали да слигаме и се намирахме на такава височина, че чувството ни за къщите, градовете и хората под нас бе изчезнало — аз видях редица едва забележими светлини като ония, които трепкат по крайбрежията. Но в тази част на страната нямаше бряг и аз осъзнавах, че никога няма да узная дали краят на пустинята, някаква илюзия или планина са причинили редицата от светлини, но те изглеждаха при тази скорост и височина като поява на нов свят, деликатен намек за собствената ми преходност, за възрастта ми, за неумението ми да разбирам някои неща, които

често виждам. Чувството беше приятно, напълно освободено от всякакво съжаление, сякаш ненадейно бях застигнал сам себе си по средата на пътя, чиито далечни очертания може би някога синовете ми щяха да проумеят.

Ще повторя, че обичах да летя и нямах тревогите на майка ми. По-големият ми брат, нейният любимец, щеше да наследи решимостта ѝ, упоритостта ѝ, сребърния сервиз за маса и някои от нейните чудатости. Една вечер брат ми, не бях го виждал повече от година, се обади и поиска да го покана на вечеря. Поканих го с удоволствие. Живеем на единайсетия етаж. В седем и половина той ми телефонира от входа и ме помоли да сляза долу. Помислих, че иска да ми каже нещо насаме, но когато се срещнахме във фойето, влезе с мене в асансьора и тръгнахме нагоре. Още със затварянето на вратите у него се появиха същите признаци на страх, които бях забелязал у майка си. По челото му изби пот и той задиша тежко като бегач.

— Какво ти става? — попитах аз.

— Страхувам се от асансьори — отвърна той окаяно.

— Но от какво точно се страхуваш?

— Страх ме е да не би сградата да се срути.

Разсмях се, и то жестоко. Всичко ми се струваше ужасно смешно. Представях си как вижда сградите на Ню Йорк да се блъскат една в друга като кегли, преди да рухнат на земята. В чувствата помежду ни винаги е имало следа от ревност. Смътно се догаждах, че той печели повече, че има всичко в по-голямо изобилие от мене, и все пак да го видя унижен, смазан — това ме натъжаваше и в същото време въпреки желанието ми чувствах, че съм взел изумителна преднина в съревнованието за отличия в живота — смисълът на нашите отношения. Той беше най-големият, любимецът, но като гледах терзанията му в асансьора, разбрах, че е просто моят беден стар брат, завладян от тревогите си. Той спря в хола да възстанови самообладанието си. Обясни ми, че страда от тази фобия вече повече от година. Каза, че ходел на психиатър, но не виждах това да му е помогнало. Излязъл веднъж от асансьора, вече му нямаше нищо, но видях, че стои далече от прозорците. Дойде време да си тръгва и аз с любопитство го изпратих до коридора. Когато асансьорът спря на нашия етаж, той се обърна към мене и каза: „Май че ще трябва да сляза по стълбите.“ Заведох го до стълбите и бавно заслизахме

единайсетте етажа. Казахме си сбогом във фойето и аз се качих горе с асансьора. Споделих с жена си страховете на брат ми, че сградата можела да се срути върху него. И на нея това ѝ се стори странно и тъжно. Но на мен ми беше и ужасно смешно.

Затова пък никак не ми беше смешно, когато след месец фирмата, където работеше брат ми, се премести на петдесет и втория етаж в една нова сграда и той трябваше да си подаде оставката. Не знам какви причини е изложил, но бе принуден да чака цели шест месеца, докато си намери нова служба някъде на третия етаж. Веднъж в дрезгавината на зимна привечер го зърнах на ъгъла на Медисън Авеню и Петдесет и девета улица да чака смяната на светлините. Видя ми се интелигентен, културен и добре облечен човек и се чудех колко ли от хората пресичат улицата като него — сред куп нелепи кошмари, при които тя се превръща в буен поток и на кормилото на приближаващото такси стои ангелът на смъртта.

На земята брат ми се чувстваше добре. Един уикенд жена ми, аз и децата прекарахме в къщата му в Ню Джърси и той ми се видя здрав и бодър. Не го попитах за фобията му. Върнахме се обратно в Ню Йорк в неделя следобед. Близко до моста Джордж Вашингтон видях, че над града се разразява буря. В момента, когато стъпихме на моста, силен вятър блъсна колата и аз едва не изпуснах кормилото. Стори ми се, че огромната желязна конструкция се залюля. На половината мост помислих, че пътят под мен започна да потъва. Нямахше видими белези на срутване, но бях убеден, че всеки миг мостът ще се прекърши на две и ще изхвърли дългите редици на неделния трафик в черната вода под нас. Въображаемата катастрофа бе ужасяваща. Краката ми отмаляха и не бях сигурен дали, ако се наложи, ще мога да спра колата. После ми стана трудно да дишам. Давех се и поемах малко въздух само с отворена уста. Повиши ми се кръвното налягане и започна да ми притъмнява пред очите. Забелязал съм, че страхът си има свой ритъм — достигне ли кулминацията, тялото, а може би и духът започват да се бранят, като се упоават на някакъв нов, свеж източник на сила. Щом преминахме средата на моста, болката и ужасът намаляха. Жена ми и децата се любуваха на бурята и, изглежда, не бяха забелязали спазмата ми. От една страна, се страхувах, че мостът може да се сгромоляса, а от друга, че може да забележат паниката ми.

Мъчех се да открия някое събитие през изминалите дни, което да е предизвикало нелепия ми страх, че една буря може да помете моста Джордж Вашингтон, но уикендът бе минал приятно и дори крайно придирчивото ми търсене не можа да открие причина за болезнена нервност или тревога. В средата на седмицата трябваше да отида в Олбъни и макар че денят беше ясен и безветрен, споменът за първия ми пристъп бе още твърде свеж. Докато стигнах северно от Троя, се придържах близо до източния бряг на реката. Там открих един малък старомоден мост и го преминах без всякакви неприятности. Трябваше да се отклоня петнайсет-двайсет мили от пътя си. Унизително е пътуването ти да се спъва от подобни идиотски и невидими прегради. Върнах се от Олбъни по същия маршрут. На следната сутрин отидох при нашия семеен лекар и му казах, че се страхувам от мостове.

Той се засмя и подхвърли издевателски:

— Как? Ти? Я се съзвези!

— Но мама се бои от самолети — упорствах аз. — Брат ми мрази асансьорите.

— Майка ти е над седемдесет години — каза лекарят — и е една от най-забележителните жени, които съм срещал. Не я намесвай тук. А ти не се разкисвай!

Повече нямаше какво да ми каже и аз го помолих да ми препоръча някой психиатър. Той не включва психоанализата в медицинската наука и ме посъветва да не прахосвам времето и парите си, но отстъпи пред дълга си да бъде услужлив и ми даде името и адреса на един психиатър. Психиатърът ми съобщи, че моят страх от мостове е само повърхностна проява на по-дълбоко потисната травма, за чието изясняване е нужна цялостна психоанализа. Аз няхах нито достатъчно време, нито пари, а най-вече доверие в методите на лекаря, за да се оставя в ръцете му. Казах му, че ще опитам да се справя някак сам.

Очевидно има сфери на действително и на лъжливо страдание. Моето беше просто каприз. Но как да убедя в това зрението и другите си органи? В детството и младостта си съм имал дълбоко мъчителни и възторжени години. Нима страхът ми от височините е някакъв отзвук от миналото? Мисълта, че животът ми е предопределен от неведоми сили, беше неприемлива и аз реших да последвам съвета на нашия семеен лекар и да се окопая. Няколко дни по-късно трябваше да отида

на летището Айдълуайлд и вместо да взема автобус или такси, реших да използвам колата. На моста Трибъро едва не припаднах. Довлякох се до летището и си поръчах чашка кафе, но ръката ми така трепереше, че го разлях върху тезгяха на бара. Човекът до мене се засмя и подхвърли, че сигурно съм се наливал доста през нощта. Можех ли да му обясня, че съм си легнал рано и напълно трезвен, но че се страхувам от мостове?

Излетяхме за Лос Анджелис надвечер. Когато кацнахме, моят часовник показваше един часа, а в Калифорния беше само десет. Бях уморен и взех такси до хотела, където винаги отсядах, но не можах да спя. Отвън под прозореца ми имаше статуя на млада жена — реклама на нощен клуб в Лас Вегас. Статуята бавно се въртеше, осветена от прожектор. В два часа след полунощ светлината угасваше, но статуята продължаваше неуморно да се върти. Никога не съм я виждал спряла и тази нощ се чудех кога ли смазват оста ѝ и мият раменете ѝ. Изпитах някаква симпатия към нея, тъй като и двамата не можехме да заспим. Представих си, че има семейство — майка ѝ е може би актриса, баща ѝ, примирен и унил, кара общинския автобус по линията за Уест Пико. На отсрещната страна на улицата имаше ресторант и аз проследих как от него изведоха пияна жена с наметка от самурова кожа и я вкараха в една кола. Тя на два пъти почти падна. Светлината от отворената врата, късният час, нейното пиянство, угрижеността на човека с нея, струва ми се, придаваха на сцената потиснатост и тъга. Две коли, които сякаш се надбягваха по Сънсет Булевард, спряха на светофара под прозореца ми. От всяка кола се изсипаха по трима души и започна бой. Просто се чуваше как от ударите пукат костите и хрущялът. Когато светлините се смениха, те отново се качиха в колите и стремително полетяха. Боят, както светлините, които някога бях видял от самолета, ми приличаше на знак за появата на нов свят, но в този случай това беше изблик на жестокост и хаос. После си спомних, че в четвъртък трябва да отида до Сан Франциско — поканен бях на обед в Бъркли. Това означаваше, че в Сан Франциско ме очаква преминаването на моста Оукланд Бей. Дано да не забравя, казах в себе си аз, да взема такси и на отиване, и на връщане. Колата под наем, поръчана в Сан Франциско, щях да оставя в гаража на хотела. Отново се опитах да си обясня страха, че мостът може да се срути. Не бях ли жертва на някаква сексуална извратеност? Прекарал бях живота си безпътно и лекомислено и това ми бе

доставяло огромно удоволствие, но може би именно тук се криеше тайната, до която е в състояние да се добере само психиатър. Нима всичките ми наслаждения са само измама и бягство и наистина ли съм влюбен в старата си майка с трико и къса рокличка?

Сега, когато гледах Сънсет Булевард в три часа сутринта, изведнъж почувствах, че страхът ми от мостове е израз на зле прикрития ми ужас от заобикалящата ме действителност. Аз съвсем спокойно пътувах през предградията на Кливланд и Толедо — край родното място на прочутия полски кренвирш, лавките за сандвичи с говеждо месо, край гробищата за коли и архитектурната монотонност. Давах си вид, че неделната разходка по Холивуд Булевард ми доставя удоволствие. Възхищавах се уж с вълнение от вечерното небе, увиснало над проскубаните палми-емигранти по Дохени Булевард, щръкнали на фона на жаркото небе като редица мокри четки за миене на под. Дълът и Ист Сенека са очарователни, но ако не мислите така, просто гледайте встрани. Безобразието по пътя, който свързва Сан Франциско с Пало Алто, е само опит на честните мъже и жени да си намерят прилично място за живеене. Същото се отнася и за Сан Педро, и за цялото това крайбрежие. Но, изглежда, високите мостове бяха брънка, която не можех да завържа или запоя в тази лицемерна верига от възприятия за света. Истината е, че аз мразя магистралите и лавките за сандвичи с говеждо месо. Палмите, емигрирали от родината си, и еднообразието на жилищните квартали ме потискат. Неспиращата креслива музика в експресните влакове опъва нервите ми. Презирам разрушаването на познатия пейзаж, дълбоко съм смутен от нещастieto и пиянството, които откривам сред приятелите си, отвращавам се от безчестните сделки, вършени около мен. И ето че на най-високата точка от пътното платно на моста аз изведнъж съзнах дълбочината и горчивината на моите чувства към модерния живот и силата на жаждата ми за един по-светъл, по-прост и по-мирен свят.

Но не можех да преобразя Сънсет Булевард. А не станеше ли това, бях безсилен да премина с кола от Сан Франциско по моста Оукланд Бей. Как да постъпя? Да се върна в родния Сейнт Ботълфс, да облека старомодно норфолкско сако и да играя крибедж^[1] с пожарникарите? В селцето имаше само един мост и реката беше такава, че човек можеше да хвърли камък до отсрещния ѝ бряг.

Прибрах се от Сан Франциско в събота и заварих вкъщи дъщеря си, дошла от уикенда. В неделя сутринта тя ме помоли да я откарам до католическото училище в Джързи, където учеше. Трябваше да се върне навреме за мѐсата в девет часа и ние напуснахме апартамента малко след седем. Бъбрехме, смеехме се и приближихме, дори стъпихме на моста Джордж Вашингтон, без да си спомня за своята слабост. Този път нямаше подготовка. Пристъпът дойде внезапно. Краката ми отмаляха, започнах да се задъхвам, страшно ми причерня пред очите. Но си наложих да прикрия симптомите от дъщеря си. Добрах се до края на моста, но се чувствах напълно разнебитен. Дъщеря ми, изглежда, нищо не бе забелязала. Стигнахме навреме в училището, целунах я за сбогом и поех обратно. Не можеше и дума да става да мина отново по Джордж Вашингтон и реших да се отправя на север към Нияк и да пресека моста Тапан Зи. Смътно си спомнях, че той е по-полегат и по-здро вкопчен за брега. Изкачвах шосето на западния бряг и съзнавах, че ми е нужен повече кислород. Отворих всички прозорци на колата. Свежият въздух, изглежда, ми помогна, но само за момент. Усетих, че отново губя чувството си за реалност. И пътят, и колата заприличаха на някакъв празничен сън. Наблизо имах приятели и си помислих, че бих могъл да спра и поискам нещо за пиене, но беше само девет часът сутринта и щеше да бъде неловко да ги моля за пиене толкова рано и да им обяснявам, че се страхувам от мостове. Реших, че ще бъде по-добре да поговоря с някого. Спрях на една бензиностанция и налях малко бензин, но служителят се оказа сънен и неразговорлив. Не успях да му доверя, че от този разговор може би зависи животът ми. Влях се в движението и си блъсках главата над въпроса как следва да постъпя, ако не успея да прехвърля моста. Можех да се обадя на жена си да уреди някак изтеглянето ми, но отношенията ни бяха такива, че аз не исках да накърня мъжкото си достойнство. Признаех ли открито глупостта си, имаше опасност да се хвърли сянка над семейното ни щастие. Можех да телефонирам в гаража да изпратят човек, който да ме откара до къщи. Можех да паркирам колата, да почакам до един часа отварянето на баровете и да се наля с уиски, но последните си пари бях дал за бензин. Накрая реших да рискувам и се отправих към моста.

Всички симптоми ме връхлетяха отново и този път те бяха по-мъчителни от всякога. Въздухът излетя от гърдите ми, сякаш бях получил удар. До такава степен загубих равновесие, че колата се носеше на зигзаг от платно в платно. Успях да я изтегля встрани и дръпнах ръчната спирачка. Обхвана ме неизказано отчаяние. Да бях нещастно влюбен, изтерзан от болест, пиян като свиня, пак щях да бъда в по-прилично състояние. И аз си спомних лицето на брат ми в асансьора, прежълтjало и лъснало от пот, майка си в червена рокличка, грациозно протегнала крак напред, когато политаше в обятията на своя партньор. Струваше ми се, че и тримата сме герои на една жалка, унижителна трагедия, понесли неимоверен товар и заради нещастиято си откъснати от човечеството. Животът ми отмина и вече никога не ще се върне; всичко отмина — и крилатата смелост, и силните страсти, и инстинктивната способност да откривам пътя си. Всичко безвъзвратно отмина. Ще свърша в психиатричното отделение на провинциална болница, крещейки, че мостовете — всички мостове на света — ще се сгромолясат.

В този миг едно младо момиче отвори вратата на колата и седна вътре. „Мислех си, че никой няма да ме вземе на моста“, каза тя. Носеше мукавен куфар и — ще повярвате ли? — малка арфа в напукан брезентов калъф. Правата ѝ светлокестенява, грижливо вчесана коса светлееше с руси отблясъци и падаше като наметало на раменете ѝ. Лицето ѝ беше кръгло и весело.

— На автостоп ли пътувате?

— Да.

— Но не е ли опасно за момиче на вашата възраст?

— Никак.

— Много ли пътувате?

— Непрекъснато. Пея по малко и свиря в кафенетата.

— Какво пеете?

— О, най-вече народна музика. И някои стари неща — Пърсел и Дауленд. Но най-вече народна музика... „Дадох на любимия си череша без кокичка — запя тя със сигурен и приятен глас. — Дадох на любимия си пиленце без кости. (Разказах на любимия си приказка без край.) Дадох на любимия си детенце без плач.“

Тя ме преведе с песен по моста. Сега неговата конструкция ми се стори изумително разумна, солидна и дори красива. Проектиран бе от

интелигентни инженери, които са мислили само за това как да облекчат моите пътувания. Водата на река Хъдзън под нас беше бистра и спокойна. И всичко отново се върна — крилатата ведра смелост, избликът на силни страсти и възторжената ясност на духа. Песента ѝ свърши при кабината за заплащане на източния бряг. Тя ми благодари, сбогува се и слезе от колата. Предложих да я закарам до мястото, където отива, но тя поклати глава и си тръгна. Продължих към града в този удивителен и чудесен свят, родил се отново от развалините. Прибрах се в къщи и мислех да се обадя на брат си, да му кажа за случилото се и за възможността да съществува и ангел на асансьорите. Възпря ме арфата — тази малка подробност, която заплашваше да ме направи смешен или луд. Не позвъних.

Иска ми се да добавя и това, че отсега нататък твърдо вярвам, че милостивата съдба винаги ще ми се притече на помощ, когато съм в беда, но не ми се ще да изкушавам щастието си и затова стоя далеч от моста Джордж Вашингтон, макар че с лекота пресичам Триборо и Тапан Зи. Брат ми все още се страхува от асансьорите, а майка ми, вече доста схваната, продължава да танцува на ледената площадка.

[1] Игра на карти за двама, трима или четирима души. — Б.пр. ↑

СРЕЩА

За последен път видях баща си на централната гара. Бях гостувал на баба си в Адирондакските планини и отивах на една вила в Кейп, наета от мама. Писах на баща си, че ще имам в Ню Йорк час и половина престой между влаковете, и го молах да обядваме заедно. Секретарката му отговори, че той ще ме чака на обед пред информацията и точно в дванайсет часа го видях да си пробива път през навалищата. Бях го позабравил — майка ми се разведе преди три години и оттогава не бях го виждал, — но щом го зърнах, почувствах, че това е баща ми, моя плът и кръв, мое бъдеще и съдба. Знаех, че когато порасна, ще приличам на него. Ще трябва да замислям своите начинания в рамките на неговите възможности. Той беше едър, хубав човек и аз бях страшно щастлив, че отново го виждам. Потупа ме по гърба и стисна ръката ми.

— Здравей, Чарли — каза той. — Здравей, момчето ми. Искане ми се да те заведа в клуба, но той е далеч от тази гара и ако трябва да хванеш ранен влак, мисля, че е по-добре да хапнем някъде наблизо.

Той ме прегърна през рамото и аз вдъхнах миризмата на баща си, така както мама вдъхва роза. Лъхна ме богата смес от уиски, одеколон, вакса за обуца и вълнено бельо — миризма на зрял мъж. Надявах се, че някой ще ни види. Искане да се фотографираме. Да остане някакъв спомен от това, че сме били заедно.

Излязохме от гарата и тръгнахме по странична уличка към един ресторант. Беше още рано и вътре нямаше никой. Барманът се караше с момчето, което разнасяше стоката, а до кухненската врата стоеше някакъв много стар сервитьор с червено сако. Седнахме и баща ми високо го извика.

— Келнер! — каза му на немски той. — Гарсон! Камериер! Ей, вие!

Буйността му прозвуча неуместно в празния ресторант.

— Ще благоволите ли да ни обслужите? — провикна се той. — Бързо, бързо.

После баща ми плесна с ръце. Това привлече вниманието на сервитьора и той се затътри към нашата маса.

— На мен ли пляскахте? — попита той.

— Спокойно, спокойно, сомелие^[1] — каза баща ми. — Ако това не ще ви затрудни много... ако това няма да превиши и надхвърли вашето чувство за дълг, донесете ни два бийфийтър гибсън^[2].

— Не обичам да ми пляскат — каза келнерът.

— Трябваше да си донеса свирката — каза баща ми. — Аз имам една свирка, която чуват само ушите на старите келнери. Сега извадете малкото си бележниче и малкото си моливче и да видим дали ще можете да запишете правилно: два бийфийтър гибсън. Повтаряйте след мен: два бийфийтър гибсън.

— Мисля, че е най-добре да отидете другаде — каза тихо сервитьорът.

— Това — каза баща ми — е най-блестящото предложение, което някога съм чувал. Хайде, Чарли, да се махаме оттук.

Последвах баща си в друг ресторант. Този път не беше толкова буен. Донесоха коктейлите и той ме подложи на кръстосан разпит относно бейзболния сезон. После почука с ножа върху ръба на празната чаша и отново се развика:

— Гарсон! Келнер! Камериер! Ей, вие! Може ли да ви помолим да ни донесете още две от същото?

— Колко годишно е момчето? — попита сервитьорът.

— Това — каза баща ми — съвсем не влиза в мръсната ви работа.

— Съжалявам, сър — отвърна сервитьорът, — но не можем да поднесем на момчето втора чаша.

— Знаете ли, че имам една новина за вас — продължи баща ми. — Много интересна новина. Да не мислите, че това е единственият ресторант в Ню Йорк. На съседния ъгъл току-що са открили нов ресторант. Хайде, Чарли.

Той плати сметката и аз отново го последвах в друг ресторант. Тук сервитьорите носеха розови сака като ловджии. На стените висяха много конни принадлежности. Разположихме се и баща ми пак се развика:

— Магистре на хрътките! Викач или нещо подобно! Ние искаме една прощална чаша. Главно два бибсън гийфийтър.

— Два бибсън гийфийтър? — попита усмихнат сервитьорът.

— Ти много добре знаеш какво искам — каза ядосано баща ми.

— Искам два бийфийтър гибсън, и по-пъргаво. Нещата са се променили в добрата стара Англия. Така казва моят приятел херцогът.

— Тук не е Англия — каза сервитьорът.

— Не спорете с мене — каза баща ми. — Правете, каквото ви казват. Да видим как е Англия с коктейлите!

— Просто исках да знаете къде се намирате — отговори сервитьорът.

— Ако има нещо, което не мога да понасям — каза баща ми, — това са нахалните слуги. Да вървим, Чарли.

Четвъртият ресторант се оказа италиански.

— Бонджорно — започна баща ми. — Пер фаворе, посиамо авере две коктейл американи, форти, форти. Молто джин, поко вермут.

— Не разбирам италиански — каза сервитьорът.

— Я не се преструвайте — каза баща ми. — Разбирате и аз много добре знам, че разбирате. Волиамо две коктейл американи. Субито.

Сервитьорът се отдалечи и прошепна нещо на шефа, който дойде до нашата маса и каза:

— Съжالياвам, сър, но тази маса е заета.

— Добре — каза баща ми. — Намерете ни друга.

— Всички маси са заети — каза шефът.

— Ясно — каза баща ми. — Не желаете да бъдем ваши клиенти. Така ли? Тогава вървете по дяволите. Вада ал'инферно. Тук не е за нас, Чарли.

— Време е за влака — казах аз.

— Съжالياвам, сине — каза баща ми. — Ужасно съжالياвам.

Той ме прегърна и притисна до себе си.

— Ще те заведа до гарата. Ех, защо нямаше време да отидем до моя клуб!

— Нищо, татко — казах аз.

— Ще ти купя вестник — каза той. — Ще ти купя вестник, да четеш във влака.

Той отиде до вестникарската будка и каза:

— Любезни господине, бъдете така добър да ме ощастливите с един от вашите мръсни, нищо неструващи десетцентови следобедни вестници...

Продавачът му обърна гръб и се загледа в корицата на едно списание.

— Нима е голямо благоволение, любезни господине — продължи баща ми, — да ви помоля да ми продадете един от вашите отвратителни образци на жълтата преса?

— Трябва да вървя, татко — казах аз. — Закъснявам.

— Почакай само секунда, сине — каза той. — Почакай само секунда. Сега ще му дам да се разбере на този приятел.

— Сбогом, татко — извиках аз и заслизах по стълбите към влака. Това беше последният път, когато видях баща си.

[1] *Сомелие* (фр.) — барман в ресторант. — Б.пр. ↑

[2] *Бийфийтър гибсън* — коктейл от мартини с джин. — Б.пр. ↑

КРАДЕЦЪТ ОТ ШЕЙДИ ХИЛ

Казвам се Джони Хейк. Трийсет и шест годишен, висок метър седемдесет и осем по чорапи, тежа седемдесет и един килограма гол, а и сега, така да се каже, съм гол и разговарям в тъмното. Заченат съм в хотел „Сейнт Реджис“, роден съм в презвитерианска болница, израснах в Сътън Плейс, кръстен съм и получих първото си причастие в църквата „Сейнт Бартолому“. Тренирах в клуба „Сивите голфове“ и играх футбол и бейзбол в Сентръл парк. Научих се да дърдоря на покривите на кооперациите в Ист Сайд и срещнах жена си (Кристина Луис) на един от ония големи балове в Уолдорф. Служих четири години във флотата, имам четири деца и живея в предградие, наречено Шейди Хил. Къщата ни е хубава, с градина и място за печене на месо. През летните вечери аз седя там с децата и надничам в деколтето на Кристина, когато се навежда да посоли бифтеците, или просто зяпам към небето. Вълнувам се, както се вълнувам и от по-смели и опасни начинания. Мисля, че това са точно „мъките и сладостите“ на живота.

Веднага след войната постъпих при един фабрикант и мислех да остана там за цял живот. Фирмата беше старомодна, тоест собственикът можеше да те мести от една работа на друга — навсякъде си буташе гагата: от завода в Джързи до преработвателната фабрика в Нашвил, държеше се така, сякаш, както си е дремел, предприятието му само се е навило на неговия пръст. Избягвах да се пречкам на пътя му и в негово присъствие стоях с такова послушание, като че той ме е създал от глина със собствените си ръце и ми е вдъхнал огъня на живота. Беше от оня тип деспоти, които се нуждаят от фасада. Тази роля изпълняваше Джил Бъкнам. Той беше дясната ръка на стареца, фасадата и миротворецът. В състояние беше да гарнира всяка сделка с онази човечност, която липсваше на господаря, но започна да отсъства от кантората — първо за ден-два, а после за две седмици и по-дълго. Щом се върнеше, оплакваше се от болки в стомаха и преумора на очите, но всеки знаеше, че е пиян. И това не беше чудно, защото прекомерното пиене е част от задълженията му

към фирмата. Старецът търпя цяла година и най-после влезе една сутрин в стаята ми и поръча да отида в апартамента на Бъкнам и да му кажа, че е уволнен.

Беше нечестно и подло да прашаш едно момче да уволнява председателя на директорския съвет. Бъкнам беше мой началник и много по-възрастен от мене; от снизхождение понякога ме черпеше нещо за пиене, но старецът процедираше така и аз знаех как трябва да постъпя. Позвъних в апартамента на Бъкнам и мисис Бъкнам ми каза, че мога да видя Джил още същия следобед. Обядвах сам, повъртях се в кантората до три часа и тръгнах пеша от службата ни в центъра на града до жилището на Бъкнам към Източна Седемдесета улица. Беше началото на есента — вече се играеха бейзболните мачове от Уърлд Сирийс — и над града надвисваше гръмотевична буря. Когато стигнах дома на Бъкнам, вече се чуваше тътенът на далечните гръмотевици и миришеше на дъжд. Отвори ми мисис Бъкнам и на лицето ѝ бяха изписани всички неприятности от изтеклата година, набързо прикрити с дебел слой пудра. За първи път виждах толкова погаснали очи. Облечена бе в една от ония старомодни рокли за градински увеселения с големи цветя по нея. (Знаех, че имат три деца в колеж, шхуна с платен човек да я поддържа и много други разходи.) Джил лежеше и мисис Бъкнам ме въведе в спалнята. Бурята всеки миг щеше да се разрази и над всичко се стелеше нежен полумрак, така напомнящ зазоряване, че ние трябваше да спим и да сънуваме, а не да си разменяме лоши новини.

Джил беше весел, ласкав и непринуден. Каза, че се радва да ме види. При последното си пътуване до Бермуда купил много подаръци за децата ми, но забравил да ги изпрати.

— Нали ще донесеш нещата, мила — обърна се той към жена си. — Помниш ли къде ги сложихме?

Тя се върна с пет-шест големи и скъпи на вид пакети и ги изсипа в скута ми.

Аз се възхищавам от децата си и обичам да им правя подаръци. Жестът на семейство Бъкнам ме очарова. Това беше хитрост, разбира се — нейна, предполагам, — една от многото, с които през изминалата година се е мъчила да запази самочувствието в дома им. (Забелязах, че опаковката е стара. Когато се прибрах вкъщи, намерих в пакетите няколко овехтели кашмирени пуловери от дъщерите на Джил и едно

шотландско кепе с мазна кожена лента отвътре. Това още повече засили чувството ми на симпатия към изпадналото в беда семейство Бъкнам.) С куп подаръци за децата и съчувствие, бликащо от всеки ъгъл, аз нямах сърце да им нанеса удара. Поговорихме за мачовете от Уърлд Сирийс, за някои дреболии в службата, а когато заваля и задуха вятър, помогнах на мисис Бъкнам да затвори прозорците. После си тръгнах, взех ранен влак и в бурята се прибрах в къщи. Пет дни покъсно Джил Бъкнам се отказа завинаги от пиенето, върна се в службата, отново стана дясната ръка на стареца и най-напред хвана мен за гушата. Струва ми се, че ако съдбата беше предопределила да стана руски балетист, да се занимавам с художествена бижутерия, да рисувам баварски танцьори върху чекмеджетата на бюрата или пейзажи върху мидени черупки, да отида да живея в затънтено място като Провинстаун, едва ли щях да срещна по-странна сбирщина мъже и жени, с които се сблъсках в тази професия. Затова и реших сам да напусна.

Някога майка ми ме учеше, щом имам риза на гърба, да не говоря за пари, затова аз и в немотията си не желаех да говоря за пари. Така че няма да ви рисувам картината на преживяното през следващите шест месеца. Наех си кантора — местенце, където се побираха само маса и телефон. Пращах писма, но рядко получавах отговор, а телефонът можеше и да се откачи. Настъпеше ли време да търся пари назаем, нямаше към кого да се обърна. Майка ми мразеше Кристина, но мисля, че и нямаше много пари. Като дете, когато ми купуваше балтон или сандвич със сирене, винаги казваше, че нарушава принципите си. Имах много приятели, но дори и животът ми да бе заплашен, не бих се обърнал към някой от тях да ме почерпи, камо ли да му поискам петстотин долара назаем, а аз имах нужда от повече. Най-лошото е, че досега не успях да ви нарисувам що-годе точен портрет на жена си.

Сетих се за това една вечер, когато се готвехме да ходим на гости у семейство Уорбъртън. Кристина седеше пред огледалото на тоалетката и си слагаше обиците. Тя е красива жена в разцвета на младостта си и пълен невежа по отношение на паричните нужди. Има грациозен врат и гърдите ѝ светлеят при всяко трепване под роклята. Като гледах с какво достойнство и бодрост се възхищава от собствения

си образ, аз нямах сили да ѝ кажа, че сме разорени. Тя бе донесла много радост в живота ми и сега, като я наблюдавах, в мен сякаш се отрищваше някакъв нов, светъл източник на енергия, който правеше стаята, картините на стената, надничащата през прозореца луна по-ярки и по-приятни. Истината щеше да я накара да плаче, да развали грима и доброто ѝ прекарване у Уорбъртънови. Накрая щеше да се премести да спи в гостната. В нейната красота и силата, която упражняваше върху мен, имаше толкова истина, колкото и във факта, че бяхме превишили сметката си в банката.

Уорбъртънови са богати, но не общуват много; не се и мъчат. Тя е застаряваща мишка, а той от онзи тип хора, с които не бихте другарували в училище. Има лоша кожа и стържещ глас. Ръководи се от една-единствена фикс идея — разврата. Уорбъртънови винаги харчат пари и сте длъжни да говорите само за това с тях. Подът на техния преден хол е от черно-бял мрамор, донесен от стария Риц. Вилата в Сий Айланд в момента се зазимява. Те ще отлетят за десет дни в Давос да купят чифт коне за езда. Строят ново крило на къщата.

Тази вечер ние закъсняхме, но семействата Мезерв и Чесни бяха вече там. Карл Уорбъртън го нямаше още и Шийла се безпокоеше.

— За да стигне гарата, Карл трябва да прекоси едно ужасно предградие — каза тя, — а носи със себе си хиляди долари. Страхувам се да не го нападнат...

Но Карл си дойде и разказа един мръсен виц на смесената компания, после отидохме да вечеряме. Това бе от оня вид приеми, за който всеки е взел предварително душ и е облякъл най-новите си дрехи, а някоя стара готвачка от зори е белила гъби и вадила месото от щипките на раците. Аз исках да се забавлявам. Такова беше желанието ми, но то не можа да ме откъсне от земните ми грижи. Чувствах се като на някой ужасен рожден ден от детството си, на който майка ми ме е завела с хиляди заплахи и обещания. Вечерята свърши в единайсет и половина и се прибрахме в къщи. Останах в градината да допуша една от пурите на Карл Уорбъртън. Беше четвъртък вечер и моите чекове нямаше да се появят преди вторник. Длъжен бях да предприема нещо спешно. Когато се качих горе, Кристина спеше, заспах и аз, но отново се събудих в три часа.

Сънувах, че завивам хляб с цветна хартия от старото ми предприятие. Видях в съня си едро заглавие, проточило се на цяла

страница в известно списание:

ДАЙТЕ МАЛКО ЦВЯТ НА ХЛЯБА СИ!

Страницата бе изпълнена с множество хлябове с цвета на скъпоценни камъни — тюркоазен хляб, рубинен хляб, хляб с цвета на смарагд. Насън идеята ми се стори добра, ободри ме. Но щом се събудих в тъмната стая, аз се почувствах измамен. Натъжих се и отново се върнах към объркания си живот, пак си спомних за старата си майка, която живее в един хотел в Кливланд. Представих си как се облича, за да слезе и вечеря в трапезарията на хотела. Виждах я във въображението си нещастна — сама сред непознати. Да, но когато обърнеше глава към мен, забелязвах как във венците ѝ все още стърчат няколко хапливи зъба.

Тя ме изпрати в колеж, уреждаше да прекарам ваканциите си сред приятни кътчета на природата, подклаждаше амбициите ми такива, каквито са и сега, но с горчивина се противопостави на женитбата ми и оттогава отношенията ни се изостриха. Често съм я канил да дойде и живее с нас, но тя все отказва и винаги с лошо чувство. Пращам ѝ цветя и подаръци, пиша ѝ всяка седмица, но вниманието само засилва убеждението ѝ, че бракът ми е катастрофа и за двама ни. Спомних си презрамките на престилката ѝ. Като дете тя ми приличаше на жена, чиито презрамки сякаш са прехвърлени през Атлантика и Пасифика; извиваха се като следи от самолет по целия небосвод. Сега си мислех за нея без протест и загриженост — мъчно ми беше само, че всички изхабени усилия са възнаградени с толкова малко светли чувства и че не можехме да изпием чаша чай заедно, без да предизвикаме най-различни неприятни усещания. Мечтаех да поправа всичко това, да разиграя отново отношенията с майка си на един по-прост и човешки фон, където стойността на моето образование няма да извиква такива мрачни чувства. Желаех да преживея всичко отново в някоя блажена Аркадия, да се държим и двамата различно, така че да не мисля в три часа през нощта лошо за нея, да ѝ спестя на стари години самотата и пренебрежението.

Приближих се по-близо до Кристина, в сферата на нейната топлина, и изведнъж се почувствах добър и доволен от всичко, но тя се отмести, както спеше. Закашлях се. И после втори път. Кашлях силно. Не можах да спра, затова отидох в тъмната баня и изпих чаша вода. Застанах на прозореца, загледан към градината. Духаше ветрец. Той сякаш променяше посоката си. Шумеше като утринен зефир — въздухът бе изпълнен със звуци, които наподобяват душ, — усещах го приятно на лицето си. Зад тоалетната имаше цигари, аз запалих една и се готвех да си легна. Но когато поех дима, той така преряза гърдите ми, че си помислих: ето, ще умра от белодробен рак.

Изпитвал съм всякакъв вид глупава меланхолия — страдал съм от носталгия по страни, където не съм бивал, мечтал съм да постигна невъзможното, но всички тия настроения бяха нищожни в сравнение с предчувствието ми за смъртта. Хвърлих цигарата в чинията, опънах гръб, но болката само се изостри. Бях убеден, че разложението е започнало. Не липсваха приятели, които щяха да си спомнят с добро за мене, Кристина и децата щяха сигурно да запазят с любов жива паметта ми. Замислих се отново за парите, за съпрузите Уорбъртън, за чековете без покритие, които пътуваха към банката. Парите сякаш съвсем затъмниха любовта. Жадувал съм за жени, ставал съм зелен от ревност, но сега ми се струваше, че никога за нищо не съм жадувал така, както тази нощ се стремях към парите. Върнах се в спалнята и отворих килера. Намъкнах един черен пуловер, обух панталони и сини гуменки. После заслизах по стълбите и излязох от къщи. Луната се бе скрила и нямаше много звезди, но въздухът над дърветата и живите плетове бе наситен с дрезгава светлина. Заобиколих градината на Тренхолмсови и с леки стъпки по тревата се отпавих по алеята към къщата на Уорбъртън. От отворените прозорци не идваше никакъв шум, чух само тиктакането на часовник. Изкачих предните стъпала, отворих стъклената врата и тръгнах по пода, донесен от стария Риц. В мъждивата нощна светлина, която проникваше от прозорците, къщата приличаше на раковина или охлюв, приели формата на своето съдържание.

Чух звъна на металическия гердан и плочката с номера на кучето — и миг след това старият ловджийски пес на Шийла изтича в хола. Аз го погалих зад ушите и той се върна в леглото си, изръмжа и заспа. Познавах къщата не по-лошо от своята. Стълбата бе покрита с килим и

аз сложих крак на едно от стъпалата, за да се уверя, че тя не скърца. После тръгнах нагоре. Всички врати на спалните бяха отворени. От спалнята на Карл и Шийла, където при многолюдни приеми често бях оставял балтона си, долиташе тежко дишане. Задържах се секунда на прага, за да се ориентирам. В полумрака се виждаше леглото и един стол с праметнати на него панталони и сако. Вмъкнах се бързо в стаята, взех от вътрешния джоб на сако то дебела пачка банкноти и се запътих обратно към хола. Изглежда, силната възбуда ме е направила несръчен, защото Шийла се събуди. Чух я да казва:

— Не чу ли някакъв шум, мили?

— От вятъра е — измънка съпругът, после и двамата отново притихнаха.

В хола се намирах в безопасност — в безопасност от всичко, но не и от себе си. Сякаш бях изпаднал в нервен припадък. Устата ми пресъхна, сърцето изстиваше, краката ми се подгъваха. Държах се за стената и едва пристъпах. Слязох по стълбата, здраво стиснал перилото, и зашеметен се измъкнах от къщата.

Прибрах се в своята тъмна кухня и изпих три-четири чаши вода. Трябва да съм стоял половин час и повече до мивката, преди да се сетя да погледна портфейла на Карл. Слязох в зимника и заключих вратата, после запалих лампата. В портфейла имаше малко повече от деветстотин долара. Угасих осветлението и пак се върнах в тъмната кухня. О, никога не съм предполагал, че човек може да бъде толкова нещастен, мозъкът му да бъде разделен на безброй кутийки, пълни догоре с угризение на съвестта! Къде останаха богатите реки с пъстърва от младостта и другите невинни забавления? Влажният мирис на буйните води, иглолистната гора след проливен дъжд, летният ветрец при откриването на риболова с дъх на трева като този на кравите. Главата ти се замайва и всичките реки са пълни (поне така си въобразявах в тъмната кухня) с пъстърва, нашето потънало съкровище. Заплаках.

Както казах, Шейди Хил е предградие, достъпно за критиката на плановици, авантюристи и лирични поети, но ако работиш в града и трябва да отглеждаш деца, мисля, че по-добро място едва ли би могло да се намери. Вярно е, че съседите ми са богати, което в случая

означава свободно време, съвсем разумно използване от тях. Те пътуваха по света, слушаха музика и когато се случеше да купят книга на някое летище, избираха Тукидид, а понякога и Тома Аквински. Караха ги да строят противовъздушни скривалища, а те садяха дървета и рози, които правеха градините им разкошни, изпълнени с блясък. Ако следващата сутрин видех през прозореца на кухнята зловещо вонящите развалини на голям град, шокът от спомена за снощната ми постъпка едва ли щеше да бъде по-кошмарен. Моралното дъно на моя свят бе пропаднало, без да затъмни и на йота слънцето. Облякох се крадешком — защо са му на изчадието на мрака веселите гласове на семейството — и хванах ранния влак. Габардиненият костюм трябваше да лъха на чистота и честност, но аз бях едно жалко същество, чиито стъпки бяха взети за шума на вятъра. Прегледах вестника. Съобщаваха за обир в Бронкс, при който задигнали трийсет хиляди долара, предназначени за заплати. Някаква дама от Уайт Плейнс се прибрала от прием къщи и открила, че са откраднали кожата и бижутата ѝ. Медикаменти на стойност шейсет хиляди долара били изнесени от един склад в Бруклин. Почувствах се по-добре, когато установих, че съм извършил нещо съвсем обикновено. Но само малко по-добре, и то за късо време. Отново се изправих пред констатацията, че съм просто крадец и мошеник, извършил нещо крайно осъдително и против нормите на всяка известна религия. Откраднах, нещо повече — влязох с взлом в къщата на приятел и наруших всички неписани закони, на които се крепи обществото. Съвестта така терзаеше душата ми — като човката на хищна птица, — че лявото ми око получи тик и отново бях на ръба на пълния нервен припадък. Влакът стигна до града и аз отидох в банката. На излизане едва не ме блъсна едно такси. Уплаших се не толкова за костите си, а за това, че можеха да намерят в джоба ми портфейла на Карл Уорбъртън. Когато се убедих, че никой не ме гледа, изтрих портфейла в панталоните си (да премахна отпечатъците от пръстите) и го пуснах в една кофа за боклук.

Помислих, че кафето ще ме успокои, влязох в близкия ресторант и седнах на една маса при непознат човек. Мръсните книжни подложки и полупразните чаши с вода не бяха вдигнати, а пред мястото на непознатия имаше трийсет и пет цента бакшиш, оставени от предишен посетител. Докато гледах менюто, с крайчеца на окото си

видях как непознатият прибра в джоба си трийсетте и пет цента. Ама че мошеник! Станах и напуснах ресторанта.

Влязох в канторката си, окачих шапката и палтото, сложих си ръкавелите, въздъхнах и се загледах в пространството, сякаш ей сега щеше да започне ден, пълен с дръзновение и решимост. Не бях запалил лампата. Не мина много време и в стаята до мене влезе някой. Чух как съседът ми леко и после по-силно се изкашля, драсна клечка кибрит и се залови за работата си.

Стените бяха тънки, направени наполовина от матирано стъкло и наполовина от шперплат, така че между канторите нямаше никаква звукова изолация. Извадих от джоба си цигара и крадешком, като у Уорбъртънови, изчаках на улицата да забръмчи камион и чак тогава драснах клечка. Възбудата на подслушването ме завладя напълно. Съседът ми се мъчеше да продаде уран по телефона. Прилагаше следната техника: отначало бе вежлив, после ставаше противен. „Какво става с вас, мистър Х? Не искате ли да спечелите малко пари? — След това ставаше язвителен. — Съжалявам, че наруших спокойствието ви, мистър Х. Мислех, че все ще можете да отделите шейсет долара.“ Набра дванайсет номера, без да успее да намери купувачи. Аз се спотайвах, тих като мишка. Поиска информацията на Айдълуайлд, за да провери кога пристигат самолетите от Европа. Лондонският беше навреме. Самолетите от Рим и Париж имаха закъснение.

— Не, още не е дошъл — чух го да обяснява на някого по телефона. — Стаята му е тъмна.

Получих сърцебиене. После моят телефон започна да звъни. Звъня дванайсет пъти — броих ги — и после спря.

— Сигурен съм, сигурен съм — продължаваше да обяснява човекът от отсрещната стая. — Чувам как звъни телефонът му, но никой не отговаря. Той е един нещастен самотник, който си търси работа. Проверете сам, казвам ви, проверете сам. Нямам време да ходя отгатак. Проверете, ще ви дам номера — седем, осем, три, пет, седем, седем.

Щом сложи слушалката, аз шумно отворих и затворих външната врата, запалих лампата, затраках нарочно закачалките за дрехи, изсвирих някаква мелодийка с уста, тежко се отпуснах на стола зад

бюрото и набрах първия дошъл ми наум телефонен номер. Случи се мой стар приятел — Бърт Хау — и той възкликна, като чу гласа ми:

— Ей, Хейки, убих се да те търся! Ти май си събрал чуковете си и си офейкал някъде.

— Да — отвърнах аз.

— Офейкал си — повтори той. — Просто си офейкал. А аз исках да поговоря с тебе за една сделчица, която може би ще те заинтересува. Ще свършиш работата наведнъж, няма да ти отнеме повече от три седмици. Нещо като пладнешки грабеж. Хората са зелени, тъпи и набъкани с пари. Истински грабеж.

— Да — казах аз.

— Тогава дай да обядваме в дванайсет и половина в Кардин. Ще ти разкажа подробностите. Може, нали? — попита Хау.

— Добре — казах дрезгаво аз. — Благодаря ти много, Бърт.

— В неделя ходихме на бараката — разказваше човекът от съседната стая, когато аз затварях телефона. — Луиз я ухапа отровен паяк. Докторът ѝ направи някаква инжекция. Ще се оправи. — Набра друг номер и отново започна: — В неделя ходихме на бараката. Луиз я ухапа отровен паяк...

Възможно е човек, чиято жена е ухапана от отровен паяк, да отдели от свободното си време и да разкаже на трима-четирима приятели за случилото се, но възможно е също така паякът да е условен шифър или знак на съгласие за провеждането на нечестна сделка. Плаших се, че щом веднъж съм станал крадец, аз съм се оградил с крадци и спекуланти. Лявото ми око започна пак да мига. Невъзможността на част от съзнанието ми да издържи на укорите, които се сипеха от друга негова част, ме принуди да търся отчаяно вина у другите за сегашното си положение. Често бях чел във вестниците, че понякога разводите водят до престъпления. Бях петгодишен, когато родителите ми се разведоха. Това бе добра следа и аз бързо се насочих към нещо по-реално.

Баща ми отиде да живее във Франция и не бях го виждал десет години. Той писа на майка ми да му разреши да ме види. Тя ме подготвя за срещата с разкази за пиянството, жестокостта и разврата на стария. Летувахме в Нантъкет и аз се качих сам на кораба и продължих с влака до Ню Йорк. Срегнах баща си рано привечер в „Плаза“, но все пак добре си беше пийнал вече. Моят дълг и чувствителен младежки

нос подуши джина в дъха му, а и забелязах, че се блъска в една маса и често повтаряше казаното. По-късно съзнах, че срещата сигурно е била мъчителна за шейсетгодишен човек като него. Вечеряхме и после отидохме да видим „Розите на Пикардия“. Когато се появи хорът, баща ми каза, че мога да имам което пожелаея от момичетата. Всичко било наредено. Мога да имам дори и една от солистките балерини. Ако бях почувствал, че баща ми е прекосил Атлантика, за да ми направи тази услуга, щеше да бъде различно, но аз почувствах, че е предприел пътуването, за да навреди на майка ми. Уплаших се. Спектакълът се играеше в един от ония старомодни театри, които, изглежда, се крепят на ангели. Кафяво-златни ангели подпираха тавана и ложите; те сякаш подпираха и балкона, на който имаше около четиристотин зрители. Аз доста дълго зяпах тия прашни златни ангели. Ако в миг таванът бе рухнал върху главата ми, сигурно щях да изпитам облекчение. След представлението се върнахме в хотела да се измием преди срещата с момичетата. Баща ми се изтегна за минута на леглото и захърка. Аз задигнах портмонето му с петдесет долара и прекарах нощта на централната гара. Рано сутринта потеглих обратно за Удс Хоул. Така че цялата история бе обяснима, включително и яростта на чувствата, които ме обзеха в горния хол на Уорбъртънови; наново съм преживял сцената от „Плаза“. Тогавя не по моя вина бях откраднал, не по моя вина бях отишъл у Уорбъртънови. Виновен беше баща ми. После си спомних, че той е погребан преди петнайсет години във Фонтенбло и вече се е превърнал на прах.

Отидох в тоалетната, измих ръцете и лицето си, наквасих косата си обилно и се вчесах. Беше време за обед. Мислех си с тревога за срещата, която ме очакваше. Чудех се защо съм изненадан от лекотата, с която Бърт Хау употребяваше думата „грабеж“. Надявах се, че ще престане да я повтаря.

Тази мисъл се стрелна в ума ми и аз усетих, че тикът на окото се пренася и на бузата ми. Изглежда, че глаголът се бе настанил в английския език като отровна въдичка. Вършил съм прелюбодеяния, но думата „прелюбодеяние“ нямаше власт над мене. Напивал съм се, но думата „пиянство“ не носеше особена сила. Само думата „крада“ и всички свързани с нея съществителни, глаголи и наречия тероризираха нервната ми система, сякаш подсъзнателно бях стигнал до някакво

ново учение, при което кражбата предхожда всички други грехове, изброени в десетте божии заповеди, и беше белег за духовна смърт.

Когато излязох на улицата, небето беше притъмняло. Навсякъде светеха лампи. Взирах се в лицата на хората, за да открия някакъв признак на честност в този престъпен свят. На Трето Авеню видях младеж с тенекиено канче в ръка, затворил очи с надеждата да мине за слепец. Но печатът на слепотата, поразителната невинност на горната част на лицето се опровергаваше от свъсеността и бръчките около очите на човек, който сигурно добре вижда чашите си на бара. На Четирийсет и първа улица висеше още един сляп просяк, но не спрях да разгледам очните му кухини, защото знаех, че не мога да установя достоверността на всеки просяк в града.

„Кардин“ е мъжки ресторант на Четирийсета улица. Оживлението и блъскането във вестибюла ме притесняваше. Момичето от гардероба, предполагам, забеляза тика на окото ми и ми отправи състрадателен поглед.

Бърт стоеше на бара. Поръчахме си пиене и заговорихме за работата.

— За сделка като тая човек трябва да се срещне в някоя затънтена улица — каза той. — Става дума за глупаци, пари и прочие. Това са три момчета. П.Дж. Бърдет е един от тях. Помежду си имат цял милион за изхвърляне. Някой трябва да им го открадне и защо да не бъдеш ти.

Сложих ръка на лявата страна на лицето си, за да прикрия тика. Опитах се да отпия от чашата и разсипах джина върху дрехите си.

— И тримата току-що са завършили колежа — продължи Бърт. — Имат толкова пари, че и да бръкнеш дълбоко в джоба им, все едно бълха ще ги ухапе. Така че, за да участват в такава кражба, единственото, което трябва да направиш...

Тоалетната беше в другата страна на ресторанта, но аз успях да се добера до нея. Напълних мивката със студена вода и потопих лицето си. Бърт ме последва в умивалнята. Докато се бършех с една книжна салфетка, той каза:

— Слушай, Хейки, нямаше да се бъркам, но сега, когато ти прилоша, мога да ти кажа, че изглеждаш ужасно. Още щом те видях, разбрах, че нещо не е наред. Не знам от какво е — ядене, опиати,

неприятности, — но работите са по-напреднали, отколкото си представяш, и може би трябва да вземеш мерки. Не се сърдиш, нали?

Казах, че ми е лошо и останах в тоалетната, докато той си отиде. После получих шапката си и още един състрадателен поглед от гардеробиерката. Прочетох във вестника, оставен на стола до гардероба, че бандити са обрали една банка в Бруклин и задигнали осемнайсет хиляди долара.

Шляех се по улиците и се чудех как ли бих изглеждал като джебчия и крадец на дамски чанти. Гледах арките и шпиловете на Сейнт Патрик, но те ми напомняха само кутии за събиране на милостиня. Прибрах се в къщи с редовния влак и гледах през прозореца мирния пейзаж и пролетната вечер. Струваше ми се, че рибарите, самотните къпещи се, пазачите на прелезите, играещите топка на пясъка, влюбените, които не се стесняват от своите занимания, собствениците на малки лодки, старците картоиграчи в пожарната команда — ето хората, които кърпят големите дупки в живота, направени от такива като мен.

Кристина беше от оня тип жени, които се отбиваха при секретарката на своя випуск от колежа, за да научи какви мероприятия ѝ предстоят, и се връщаше замаяна от разнообразието на своите дейности и интереси. Като изключим някои непредвидени занимания, нека видим какво имаше да върши в един обикновен ден. Да ме откара до влака. Да поправи ските. Да ангажира тенис корта. Да купи вино и провизии за месечния банкет на Société gastronomique du Westchester Nord^[1]. Да потърси няколко дефиниции в Ларуса. Да присъства на симпозиума на жените от Лигата на гласоподавателите, посветен на състоянието на канализацията. Да отиде с вечерно облекло на приема в чест на лелята на Бобси Нийл. Да оплеви градината. Да оглади престилката на полудневната домашна прислужница. Да напише на машина две и половина страници от своя труд върху ранните романи на Хенри Джеймс. Да изпразни кошчетата за боклук. Да помогне на Табита с вечерята на децата. Да поиграе с Рони бейзбол. Да си сложи ролките за коса. Да повика готвачката. Да посрещне влака. Да се окъпе. Да посрещне в седем и половина гостите си на френски. В единайсет да им каже bon soir^[2]. Еврика! Може би ще кажете, че е горда, но тя е

просто жена, която се забавлява в преуспяваща, млада страна. Все пак, когато тази вечер ме посрещна на гарата, на мен ми беше трудно да се издигна до цялата тази жизнерадостност.

Тази неделя бе мой ред да събирам пари в дискоса на утринното причастие, а съвсем не бях във форма. Посрещнах благочестивите погледи на приятелите си с твърде крива усмивка и после коленичих до един стреловиден прозорец със стъклопис, направен сякаш от дъната на бутилки за вермут и бургундско вино. Възглавницата за коленичене имитираше кожа, подарена от някое братство или благотворително дружество; тя беше заменила една от старите подложки в тютюнев цвят, вече пропукала се по краищата, от която се подаваше слама и трева и издаваше мирис на оборски ясли. Миризмата на слама и трева, кандилата, свещите, трепкащи от дъха на пастора, влагата в тази лошо отоплена каменна сграда ми бяха така близки и познати още от дете, както миризмите и шумовете в кухнята и детската стая у дома, но тази сутрин те ми се сториха особено натрапчиви и аз почувствах, че ми се завива свят. Тогава чух отдясно, в дюшемето, зъбите на плъх да скърцат като свредел в твърдия дъб. „Господи, господи, господи — казах на глас аз с надеждата да уплаша плъха. — Господи боже и цялото ти войнство, небето и земята са пълни с твоето величие!“ Малобройното паство измънка своето амин, което прошумя като плахи стъпки, а гризачът продължаваше да стърже в пода. След време, може би защото бях погълнат от шума на плъха или защото миризмата на влагата и сламата ми бяха подействали приспивно, когато погледнах през пръстите на ръцете си и видях, че пасторът е надигнал потира с виното, разбрах, че съм пропуснал причастieto.

Вкъщи погледнах неделния вестник, за да видя какви кражби са станали. Имаше много. Обири на банки, разбити сейфове на хотели и задигнати скъпоценности, камериерки и лакеи, вързани за кухненски столове, кожени палта и диаманти, откраднати от работилници, ограбени с взлом деликатесни магазини, складове за пури и зложни къщи. Някой бе откраднал и една картина от Кливландския институт за изящни изкуства. Късно следобед събирах листа. Нима можеше да има нещо по-тъжно от това да чистиш алеята от почернелите есенни листа под бледото, на ивици пролетно небе?

Докато събирах листата, при мен дойдоха синовете ми.

— У Тоблърови играят бейзбол. Всички са там — каза Рони.

— А вие защо не играете? — попитах аз.

— За да играеш, трябва да си поканен — каза Рони през рамото си и децата си отидоха. Чак сега чух одобрителните викове от играта, на която не бяхме поканени. Тоблърови живееха по-надолу от нас. С настъпването на вечерта оживените гласове звучаха все по-ясно и по-ясно. Долавях дори дрънкането на леда в чашите и слабите одобрителни възгласи на жените.

Защо не ме поканиха да играя бейзбол у Тоблърови? Чудех се. Защо са ни изключили от тези прости удоволствия, от веселата компания? Отнели ми бяха далечния смях, виковете, блъскането на врати, които сякаш придаваха яркост на мрака. Защо не ме поканиха да поиграя бейзбол? Защо общественото големееене, кариеризмът всъщност, изключваше от една игра на бейзбол такъв порядъчен човек като мене? Що за свят е това? Защо трябва да стоя в здрача сам с мъртвите листа? Студени тръпки ме побиха, когато почувствах колко съм изоставен, самотен и забравен.

Ако презирам някого — това са слабоумните сантиментални хора, всички ония меланхолици, които от излишък на съчувствие пропускат радостта от собственото си съществуване и вегетират безлични в живота като човешка мъгла, проявяваща съжаление към всички наоколо. Просякът без крака на Таймс Скуеър, начервената старица, която сама си говори в подземната железница, екхибиционистът в обществената тоалетна, пияницата, строполил се на стълбите на метрото, възбуждат у тях нещо повече от съжаление. Един поглед, и те самите се превръщат в тия нещастници. Нещастниците сякаш газят неудовлетворените им души и ги оставят в полумрака в състояние, което много наподобява сцена на затворнически бунт. Разочаровани от себе си, те винаги са готови да се разочароват и от останалите като нас. Нощем в леглото си мислят за човека, спечелил огромна сума на конни състезания, но загубил квитанцията за внесените пари, за прочутия романист, чийто капитален труд са изгорили по погрешка, за Самюел Тилдън, загубил президентските избори заради нечестните машинации на избирателната колегия. Мразя тази компания, но ми е два пъти по-тежко, че и аз се числя в нея. Сега гледам на звездна светлина голия дрян и си мисля колко тъжно е всичко!

В сряда имах рожден ден. Сетих се в средата на следобед в кантората и мисълта, че Кристина може да ме изненада с гости, ме накара да скоча от стола задъхан. После реших, че това едва ли ще се случи. Но приготовленията на децата ме изправяха пред емоционален проблем. Не виждах как ще издържа.

Излязох рано от службата и преди да взема влака, изпих две питиета. Кристина ме посрещна на гарата с вид на човек, доволен от всичко, и аз успях да прикрия тревогата си. Децата бяха облекли чисти дрехи и така възторжено ми пожелаха честит рожден ден, че се почувствах ужасно. На масата имаше куп дребни подаръци, направени от самите деца — копчета за ръкавели, бележник и т.н. При дадените обстоятелства аз мислех, че се държа много духовито: сложих на главата си малка клоунска шапчица, духнах свещите на тортата, благодарих им, но тогава стана ясно, че има още един подарък, големия подарък. След вечеря ме помолиха да остана в стаята, а Кристина и децата излязоха вън. После дойде Джуни и ме заведе зад къщата, където се бяха струпали всички. На стената бе облепена сгъваема алуминиева стълба с картичка, превързана с панделка, и аз извиках, сякаш някой ме бе ударил по главата:

— По дяволите, какво значи това?

— Мислехме, че ще ти трябва, татко — каза Джуни.

— За какво ми е притрябвала стълба? Да не съм... да не съм крадец?

— Ами прозорците против буря? Мрежите...

Обърнах се към Кристина.

— Да не съм бълнувал в съня си?

— Не — отвърна Кристина. — Не си бълнувал в съня си.

Джуни се разплака.

— Можеш да изчистиш листата от улуците — каза Рони. Двете момчета ме гледаха навъсени.

— Все пак трябва да признаеш, че подаръкът е твърде необикновен — казах на жена си.

— Господи! — възкликна Кристина. — Хайде, деца. Да си вървим. — Тя ги поведе към вратата на терасата.

Мотях се из градината до тъмно. На втория етаж запалиха лампите. Джуни все още плачеше, а Кристина й пееше. После стана

тихо. Почаках да светне в нашата спалня и малко след това се качих горе. Кристина седеше по нощница пред тоалетката. Очите ѝ бяха подути от сълзи.

— Опитай се да разбереш — започнах аз.

— Няма какво да разбирам. Децата месеци наред пестиха, за да ти купят тази проклета стълба.

— Не знаеш през какви неприятности съм минал напоследък — оправдавах се аз.

— И през ада да си минал, пак няма да ти простя — каза тя. — Не си минал през нищо такова, което да оправдае поведението ти. Цяла седмица я криха в гаража. Чудесни са.

— Тия дни не бях на себе си.

— Аз ли не знам, че не си бил на себе си! — извика тя. — Как чаках да излезеш сутрин и се боях, когато наближеше да си дойдеш вечер.

— Не съм бил чак толкова лош — казах аз.

— Беше същински ад — каза тя. — Ти беше рязък с децата, отвратителен с мен, груб с приятелите си и злобен зад гърба им. Просто ужас!

— Искаш да си отида?

— О, господи, и още как. Тогава ще си отдъхна.

— А децата?

— Питай адвоката ми.

— Добре, ще се махна.

През хола отидох в килера, където държахме куфарите. Измъкнах моя куфар и открих, че кучето на децата е изгризало от едната страна целия кожен кант по края. Помъчих се да намеря друг и куп куфари се стовариха върху главата ми и ожулиха ушите ми. Помъкнах куфара, зад който се повлече отпращият му кант, и влязох в спалнята.

— Гледай! — казах гневно аз. — Кучето е изгризало кожения ръб на куфара. — Жена ми дори не обърна глава. — Цели десет години съм влагал по двайсет хиляди долара годишно в този дом — извиках аз — и когато дойде време да си вървя, нямам и един сносен куфар! Всеки си има куфар. Дори и котката има хубава чанта за пътуване.

Отворих шкафа с ризите. Там имаше само четири чисти ризи.

— Нямам чисти ризи дори за седмица! — отново изкрещях аз.

Набутах в куфара едно-друго, нахлупих шапката и с почти маршова стъпка се отправих навън. Поколебах се за миг дали да взема колата, дори влязох в гаража да я огледам. После видях обявлението „Продава се“, което висеше на къщата, откакто отдавна, много отдавна я купихме. Избърсах праха от тенекията, взех пирон и камък, отидох пред къщата и заковах обявлението на един клен. Запътих се към гарата. Разстоянието е около миля. Дългото парче кожа се влачеше след мен. Спрях и опитах да го откъсна, но не успях. На гарата узнах, че следващият влак заминава в четири часа сутринта. Реших да чакам. Седнах на куфара и като минаха пет минути, поех обратно за вкъщи. На половината път видях Кристина да бърза по улицата, някак твърде лятно облечена: с пуловер, пола и гуменки — първите неща, които е имала подръка. Върнахме се заедно и си легнахме.

В неделя играх голф. Играта свърши късно, но аз исках да поплувам в клубния басейн, преди да се прибера вкъщи. При басейна нямаше никой освен Том Мейтланд. Той е мургав, приятен мъж, много богат и мълчалив. Изглежда затворен. Съпругата му е най-дебелата жена в Шейди Хил и никой не обича твърде децата им. Мисля, че е от оня тип хора, чиито приеми, приятелства, любовни приключения и бизнес почиват като някаква сложна надстройка — кула от кибритени клечки — върху меланхолията, останала от ранната младост. Едно духване, и ще се сгромоляса. Спрях да плувам почти по тъмно. Клубът бе осветен и от верандата долиташе шумът на вечерящите. Мейтланд седеше на ръба на басейна, потопил крака в светлосинята вода, с дъх на хлор като Мъртвото море. Подсушавах се, когато минах край него, и го попитах дали няма да се окъпе.

— Аз не мога да плувам — каза той. Усмихна се, отвърна поглед, сетне прикова очи в тихата, прозрачна вода на басейна, обгърната от вечерта. — Някога вкъщи имахме басейн — продължи той, — но не успях да се науча да плувам. Тогава по цели дни свирех на цигулка.

Стоеше там, четиридесет и пет годишен, най-малко милионер, а не можеше да плува. Предполагам, че не бе имал и много случаи да бъде така откровен. Докато се обличах, идеята се появи сама, без моя помощ в главата ми — следната ми жертва щеше да бъде семейство Мейтланд.

Няколко нощи по-късно се събудих в три часа. Отново ме налегнаха мисли за объркания ми живот — за майка ми в Кливланд, за

напуснатото предприятие. Отидох в банята да изпуша една цигара, преди да си спомня, че умирам от рак и скоро ще оставя вдовица и сираци без нито един долар. Облякох се, обух сините гуменки, надникнах през отворените врати на детските стаи и излязох. Времето беше облачно. Минах през задните градини и стигнах ъгъла. После прекосих улицата и завих към алеята за гаража на Мейтланд. Вървах по тревата до самия чакъл. Вратата беше отворена и аз се вмъкнах в къщата, възбуден и уплашен като при Уорбъртънови. В здрачната тъмнина имах чувството, че съм безпътен — същински дух. Тръгнах след носа си по стълбите към техните спални. Чух дълбоко дишане и съзрях сако и панталони върху един стол. Посегнах към джоба на сако, но такъв нямаше. Това съвсем не беше сако от костюм, а една от ония лъскави и атлазени дрехи, каквито носят децата. Нямаше смисъл да търся портфейл в панталоните. Градинарят едва ли беше спечелил много от подстригването на тревата. Измъкнах са бързо от къщата.

Тази нощ повече не заспах. Стоях в мрака и си мислех за Том Мейтланд, Грейси Мейтланд, за Уорбъртънови и Кристина, за собствената си жалка съдба, за това колко по-различен е Шейди Хил нощем, отколкото при дневна светлина.

На следната нощ аз отново тръгнах — този път към Пютъррови. Те бяха не само богати, но се и биеха, щом се напият. Пиеха толкова много, че когато угасяха лампите, и гръм не можеше да ги пробуди. Както обикновено излязох малко след три часа.

Мислех си с тъга за своя произход — как съм бил заченат от една наконтена двойка след вечеря от шест блюда в някакъв хотел посред града. Майка ми все казваше, че ако не била пила толкова коктейли преди прочутата вечеря, едва ли съм щял да се появя на този свят. Мислех и за оня старец и вечерта в Плаза, за селянките с натъртените бедра от Пикардия, за всичките кафяво-златни ангели, които крепяха театъра, за ужасната си участ. Докато вървах към Пютъррови, изведнъж нещо остро прошумя в дърветата и градините като вихър над пожар, после усетих дъжда на ръцете и лицето си и се разсмях.

Защо не можех да кажа, че някой добър лъв ме е вкарал в правия път или непорочно дете, или далечните звуци на музика от черква, а то беше просто дъждът, който падаше на главата ми и чийто мирис усещах в носа си. Той ме освободи от костите във Фонтенбло и участта

ми на крадец. Ако се бях постарал, сигурно щях да намеря и друг изход от неприятностите си. На шията ми няма примка. Живея на този свят по свое собствено желание. Докато ги имах, наследените от мен блага на живота не засягаха никого. А аз ги имах: връзката между мокрите коренчета на тревата и космите, които растяха по тялото ми, радостта, че съществувам и мога да се люблювам на летните нощи, да обичам децата, да надничам в деколтето на Кристина. По това време вече стигнах до Пютъррови, погледнах тъмната къща, обърнах се и си отидох. Легнах и сънувах приятни сънища. Сънувах, че пътувам с лодка по Средиземно море. Съзрях някакви изтрити мраморни стъпала, които водеха към водата, а самата вода беше синя, солена и мръсна. Вдигнах мачтата, опънах платното и стиснах дръжката на кормилото. Потеглих и много се чудех, че съм само на седемнайсет години. Е, човек не може да има всичко.

Не е вярно, както беше писал някой, че дъхът на царевичния хляб ни връща от смъртта. Връщат ни добродетелите на любовта и приятелството. На другия ден ми се обади Джил Бъкнам. Съобщи ми, че старецът е на смъртно легло, и ме попита дали не бих се върнал на работа. Отбих се при него и той ми обясни, че всъщност собственикът ме е преследвал, и аз с радост приех службата.

Вървах следобеда по Пето Авеню и не можех да проумея как е възможно един свят, толкова мрачен до вчера, за миг да се преобрази и да стане така приятен. Тротоарите сякаш блестяха и във влака по пътя за в къщи аз се усмихвах на ония глупави момичета от рекламите за корсети в Бронкс.

Следващата сутрин взех аванс срещу заплатата си, сложих деветстотин долара в един плик, изтрих отпечатъците на пръстите и когато последните светлини в квартала угаснаха, се отправих към Уорбъртънови. Преди малко се бе излял дъжд, но сега не валеше. Нямаше нужда от особена предпазливост. Заобиколих къщата, влязох през отворената кухненска врата и оставих плика на масата в тъмната стая. Вече се отдалечавах от къщата, когато до мен спря дежурната полицейска кола. Един познат полицай свали стъклото и попита:

— Какво правите толкова късно навън, мистър Хейк?

— Разхождам си кучето — отвърнах весело аз. Куче не се виждаше, но те и не погледнаха. — Ей, Тоби! Ела, Тоби! Тук, Тоби! А,

това се казва добро куче — извиках аз и се отдалечих, подсвирквайки си в мрака щастливо.

[1] Гастрономическо дружество на Уестчестър Норд. — Б.пр. ↑

[2] Добър вечер (фр.) — Б.пр. ↑

ГАЛЕРИЯ ОТ ОБРАЗИ, КОИТО НЯМА ДА ИЗПОЛЗВАМ

1. Красивото момиче Флори на ръгби мача между Принстън и Дартмът. Тя се разхождаше зад тълпата, наредена край наказателната линия. Изглежда, нямаше среща и компания, но всички я познаваха. Всеки се обръщаше на име към нея, всеки се радваше да я види, а когато спря да поговори с приятели, един мъж сложи ръка на гърба ѝ и това докосване (въпреки хубавото време и зеленото игрище) помрачи и придаде замислен израз на лицето ѝ, сякаш в нея се бе пробудила някаква неугасваща мечта. Флори имаше чудесна тъмноруса коса — спуснала една къдрица пред очите си, тя гледаше през нея. Нослето беше малко вирнато и създаваше усещане за чувственост и аристократизъм, краката и ръцете приятни и закръглени, но не като на жена, очите — живи и с теменужен цвят. Играеше се първото полувреме и още нямаше резултат. Един от състезателите на Дартмът ритна топката извън очертаванията. Ударът беше несръчен и топката падна право в ръцете на момичето. Улови я грациозно. Сякаш нарочно бе избрано да хване топката. Флори я държа миг усмихната, покланяща се, забелязана от всички, и после елегантно, но неумело я върна обратно на играта. Изръкопляскаха. След това вниманието на публиката отново се насочи от момичето към игрището. Флори се отпусна на колене и прикри лицето си с ръце, за да се освободи от силната възбуда. Отвориха и ѝ подадоха консервна кутия с бира. Флори продължи да се разхожда край наказателната линия и напусна страниците на моя роман, защото повече никога не я видях.

2. Всички роли на Марлон Брандо.

3. Всички презрителни описания на американски пейзажи с порутени жилища, гробища за автомобили, замърсени реки, паянтови

постройки на ферми, запуснати миниатюрни площадки за голф, пустини от сгурия, грозни огради, неугледни сондажни кули, болни брястове, ерозираема обработваема земя, чудати и безвкусни бензиностанции, мръсни мотели, осветени със свещи чайни, реки, чиито дъна са посипани с празни кутии от бира. Това не са, както може би си мислите, развалините на нашата цивилизация, а лагерите и предните постове на цивилизацията, която ние — ти и аз — тепърва ще построим.

4. Сцени като следващата: „Клариса пристъпи в стаята и после...“ Стига с това и всички други подробни описания на любовни отношения, защото нима можем да опишем най-възвишеното човешко преживяване, както описваме — с крик, ключ или гайка — спукана автомобилна гума?

5. Всички пияници. Например: Завесата открива копирно бюро на рекламна агенция на Медисън Авеню, където Х, нашият главен герой, се труди над плановете за продажба на нов вид уиски. На чертожната маса, отдясно на дървеното му писалище, има куп предложения от отдела на художниците. За етикета се предлагат хералдически знаци на крале и барони. Сцена от плантаторския живот — на разкошна веранда отдавна отминалата памукова аристокрация пие уиски. Х е недоволен и се спира на следващия акварел от заселването на Америка. Колко свеж, хладен и мелодичен е потокът, прорязал гората! Гласовете на ручей сякаш нашепват в меланхолията на тишината за загубената пустош, а от крайчеца на синьото небе нахлува ято пощенски гълъби. На една скала отпред е седнал снажен младеж, облечен в груби дрехи, с шапка от кожа на миеща се мечка, и надига каменна кана с уиски. Проектът, изглежда, натъжава Х и той преминава към друго предложение, което представлява угощение с уиски. Домакинът е поканил в дома си една дискредитирана литературна знаменитост, една безработна актриса, внучката на президента на Съединените щати, някакъв безпаричен досадник и един мрачен и зъл литературен критик. Гостите са заобиколили огромната бутилка с уиски. Картината отвращава Х и той преминава

към последния проект. Красива млада двойка във вечерно облекло стои в здрача на средновековни назъбени стени (не са ли това светлините и кулите на Сиена в далечината?) и вдига тост към нещо, което сигурно означава прелъстяващата, неопикуема сила и трайност на едно уиски по възможностите на джоба ни.

Х е недоволен. Той напуца чертожната маса и се отправя към писалището. Х е слабичък мъж на неизвестна възраст, макар че времето все пак се е изписало — очите му са хлътнали, а врата прорязват бръчки. Вратът му е така набръчкан и нарязан, сякаш върху него са провели някакво безразборно геодезко проучване. Диагонално отляво надясно има дълбока бразда като от саблен удар, с по-големи и по-малки разклонения, и ефектът е отчайващ. Но пагубната роля на времето се забелязва най-вече в очите. Тук личи, като на пясъчен бряг, където са нахлули два прилива, как силите на неговото въодушевление и мъки, страсти и амбиции са оставили цяла пустиня от бръчки върху смуглата, съсухрена кожа. Може би е уморил очите си от гледане на Вега през телескоп или от четене на Кийтс при лоша светлина, но все пак неговият поглед изглежда гузен и нечист. Тези подробности ще ви наведат на мисълта, че Х е възрастен човек, но изведнъж той много грациозно отпуща лявото си рамо и отмята ръкавите на копринената си риза така енергично, сякаш е осемнайсет или най-много деветнайсетгодишен. Поглежда италианския си часовник с датник. Часът е десет сутринта. Канцеларията е звуково изолирана и необикновено тиха. Шумът на града едва долита до високия прозорец. Той се взира в пътническата си чанта, потъмняла от дъждовете на Англия, Франция, Италия и Испания. Обзет е от спазмите на мъчителна меланхолия, която прави тапетите на стените (бледожълти и бледосини) да приличат на хартия, залепена, за да прикрие вулканите и поройните води, които са причина за неговото нещастие. Той сякаш приближава мига на своята смърт, мига на зачатие си, някаква критична точка във времето. Главата, раменете и ръцете му започват да треперят. Отваря пътническата чанта, изважда бутилка уиски, отпуща се на колене и жадно изпразва бутилката.

Разбира се, нашият приятел здравата е затънал и ние ще се занимаем само с още един епизод. След като го уволняват от службата, където за последен път го виждахме, предлагат му работа в Кливланд. Той заминава за Кливланд, за да уреди подробностите и за да наеме

къща за семейството си. Сега близките му го чакат на гарата да се върне с добри новини. Красивата му жена, трите деца и двете кучета — всички са дошли да посрещнат таткото. В предградието, където живеят, вече са смрачава. Сега като семейство те са получили по-голям дял разочарования, отколкото им се полагат. Напоследък, лишени от обичайните обещания и блага на техния начин на живот — новата кола и новия велосипед, — те откриват една тъжна, но трайна привързаност, която няма нищо общо с материалните придобивки. Те са усетили в своята тревожна любов към бащата възбудата на предопределението. Местният влак шумно се появява. При забавянето и спирането на влака от спирачната кутия меко излитат златни искри. В напрегнатото си очакване те всички се чувстват почти безплътни. Седем мъже и две жени слизат от влака. Но къде е татко? Нужни са двама кондуктори, за да го смъкнат по стъпалата. Той е загубил шапката, вратовръзката и палтото си, има синина на дясното око. Никой не говори, никой не плаче, когато го вкарват в колата и го отвеждат от нашия поглед, присъда и интерес. Отиват си всички пияници, мъже и жени. Те хвърлят толкова малко вярна светлина върху нашия начин на живот!

6. И апропо, да прогоним всички ония хомосексуалисти, които напоследък заемат такова господстващо място в съвременната ни проза. Не е ли крайно време да приемем провиненията и непостоянството на плътта и да продължим пътя си? Сега място на действието е Хюитс Бийч, следобед на Четвърти юли^[1]. Мисис Дитмар, жената на губернатора, и синът ѝ Рандал са донесли своя обед на плажа, на безлюдно заливче, откъдето все пак през дюните се вижда клубът, на който се развява американското знаме. Момчето е шестнайсетгодишно, добре сложено, с онази изящна златиста кожа, присъща на младостта, и за самотната майка то е така красиво, че тя цялата тръпне от възхищение. През последните десет години нейният съпруг, губернаторът, я е пренебрегвал заради интелигентната си и красива секретарка. Мисис Дитмар е приела с изключителната широта на човешката природа нанасяните ѝ почти всекидневно рани. Тя, разбира се, боготвори сина си. В неговата външност няма нищо от мъжа ѝ. Тя вярва, че момчето е наследило най-добрите качества на

нейния род. Достатъчно е стара, за да прозре, че такива неща като тънкото стъпало и хубавата коса съвсем естествено са белези на благородно потекло. Раменете му са широки. Тялото набито. Когато синът ѝ хвърля камък в морето, тя е погълната не от силата, с която запраща камъка, а от нежната грация на ръката, завършила кръговото движение, щом веднъж камъкът е излетял — сякаш всички негови жестове са свързани помежду си. Като повечето влюбени тя е неумерена в обичта си към сина и иска този следобед с него да бъде безкраен. Не смее да мечтае за вечност, но ѝ се иска денят да е с няколко часа по-дълъг. Опитва перлите си с уморени ръце, радва се, че в тях са събрани светлините на морето, и се чуди как ли биха изглеждали върху неговата златиста кожа.

Синът е малко отегчен. Щеше да му е по-приятно, ако е с младежи и момичета на негова възраст, но майка му го е подкрепяла и бранила и той намира известна сигурност в нейната компания. Била е непоколебим и страховит закрилник. Можеше да уплаши директора и повечето учители от неговия колеж, което и направи. Той вижда далеч от брега платната на надбягваща се флотилия и за миг му се иска да е с тях, но вече е отказал, а и няма достатъчно самоувереност да води някоя от лодките, така че в известен смисъл сам е избрал да бъде на плажа само с майка си. Стеснява се от състезателните спортове, плаши се от цялото организирано общество, сякаш в него е скрита сила, която може да го разкъса на парчета. Но защо е така? Нима е страхливец? И съществува ли подобно нещо? Нима човек се ражда страхливец, както се ражда чернокос или рус? Дали майка му не е отишла до крайност в покровителството си? Дали прекалената ѝ защита не го е направила уязвим и болезнено чувствителен? Но като се има пред вид, че той така отблизо познава дълбочината на нейното нещастие, нима може да я изостави, преди да си е намерила други приятели?

Момчето мисли с болка за баща си. Беше се опитало да го опознае и обикне, но всичките му опити отидоха напусто. Риболовното пътешествие бе отменено поради неочакваното пристигане на губернатора на Масачузетс. На игрището един служител донесе бележка, че баща му е зает и не ще може да дойде. Когато падна от крушата и си счупи ръката, ако не беше във Вашингтон, баща му сигурно щеше да го посети в болницата. Научи се да лови риба на муха и с всяко хвърляне на въдицата се надяваше да си проправи път

до любовта и уважението на баща си, но бащата никога не намери време да му се възхити. Той усеща силата на собственото си разочарование. Това чувство го заобикаля като огромна маса от енергия, но не онази, която движи колела и мести камъни. Тези тъжни мисли се отразяват на стойката му. Раменете се отпускат. В израза му се появява нещо детско и отчаяно. Майката го извиква при себе си.

Момчето сядна на пясъка в краката ѝ и тя прокара пръсти в русата му коса. После прави нещо отвратително. Човек иска да отвърне поглед, но не преди да е видял как тя сваля перлите си и ги окачва на златистия му врат. „Виж как блестят“, казва тя и затваря закопчалката неотменно, както закованата верига на крака на каторжник.

И те биват изхвърлени. Изхвърлени, защото като Клариса и пияницата излъчват съвсем малко светлина.

7. За да приключи, да приключи, разбира се, за този следобед (трябва да отиде на зъболекар и после да се подстриже), бих искал да се спра на кариерата на моя мълчалив стар приятел Ройдън Блейк. За удобство можем да разделим творчеството му на четири периода. Най-напред се появиха острите нравоучителни анекдоти — сигурно е написал стотина, — които доказваха, че повечето от нашите деяния са греховни. После, както си спомняте, последваха около десет години снобски период. През това време той не използва нито веднъж герои, които получават по-малко от шейсет и пет хиляди долара годишно. Блейк научи наизуст имената на цялото професорско тяло на Гротън и барманите в клуб „21“. Всичките му герои бяха обслужвани от изискани слуги, но ако ви се случеше да отидете на вечеря в дома му, щяхте да откриете, че столовете са вързани с жица за окачване на картини, че ви се поднасят пържени яйца в пукнати чинии и дръжките на вратите остават в ръката ви. Ако ви се наложеше да дръпнете водата в тоалетната, трябваше да махнете капака на казанчето, да запретнете ръкави и да бръкнете дълбоко в студената, ръждива вода, за да оправите поплавка. След като изживя снобизма, Блейк допусна грешката, описана в раздел № 4, и премина към своя романтичен период. Тогава той написа „Огърлицата на Малвис д'Алфи“, „Гибелта на кораба «Лорелай»“, „Кралят на троянците“, „Загубеният пояс на

Венера“ — и това са само някои от заглавията. По същото време Блейк беше болен и бездарието му се засилваше. Страниците на книгата му бяха пълни с алкохолици, оскърбителни описания на американския пейзаж и тлъсти роли за Марлон Брандо. Може да се каже, че бе загубил дарованието си да пресъздава уханието на живота — морската вода, дима от горяща канадска ела, гърдите на жените. Може още да се каже, че бе повредил онази своя най-вътрешна част на ухото, с която чуваме тежкия шум от опашката на дракона, когато тя пропълзява над мъртвите листа. Никога не съм го харесвал, но той ми беше колега и приятел в пиенето, затова, щом научих в дома си в Кицбюел, че Блейк е на смъртно легло, веднага отидох в Инсбрук и оттам взех експреса за Венеция, където писателят живееше по него време. Беше късна есен. Времето — студено и ясно. Оградените дворци на Канале Гранде — мрачни, натруфени и украсени с корони — напомняха мършавите лица на оня тип аристократи, които се появяват на кралските сватби в Хесе. Блейк живееше в пансион на един страничен канал. Беше върхът на прилива и за да стигна стълбите, трябваше да мина през наводнения хол по дъсчена пътека. Носех му бутилка торински джин и пакет австрийски цигари, но когато седнах на леглото в боядисаното кресло (счупено), разбрах, че вече не му е до това.

— Аз работя — възкликна той. — Работя. Виждам всичко пред очите си. Слушай!

— Да — съгласих се аз.

— Започва така — каза той и промени тона на гласа си, предполагам, за да съответства на сериозността на разказа. — В полунощ трансалпийският влак спира в Киркбах... — изрече той и се обърна към мен, за да се убеди, че съм получил пълна представа за този поетичен факт.

— Да — повторих отново аз.

— Пътниците за Виена продължават — изрече напевно Блейк, — а тези за Падуа ще трябва да чакат един час. За тяхно удобство чакалнята на гарата е отворена и отоплена. Има също бар, където може да се купи кафе и вино. Една снежна нощ през март, в същия този бар, трима непознати пътници повеждат разговор. Първият е висок, плешив мъж с дълго палто, поръбено със самурова кожа, което стига до петите му. Негова спътница е красива американка на път за Исвия, за да присъства на погребението на единствения си син, загинал при

алпинизъм. Третата участница в разговора е белокоса, едра италианка, наметната с черен шал. Келнерът се отнася към нея с голямо уважение. Когато налива чашата ѝ с евтино вино, той се кланя ниско и я нарича „ваше величество“. Отрано този ден са сложени предупредителни надписи за опасност от лавини...

После Блейк отпусна глава на възглавницата и умря. Всъщност това бяха предсмъртните му думи. И както ми се стори, предсмъртните думи на цели поколения разказвачи. Нима снежният, измислен планински проход с тримата пътници можеше да има нещо общо с този свят, който ни заобикаля като някакъв объркан и чуден сън?

[1] Ден на независимостта на Америка. — Б.пр. ↑

ПРОВИНЦИАЛЕН СЪПРУГ

Нека започнем от самото начало. Самолетът от Минеаполис, с който Франсис Уийд пътуваше на изток, попадна в лошо време. Небето стана тъмносиньо, облаците под самолета бяха съвсем плътни и не се виждаше нищо от земята. Отвън по прозорците се образува мъгла и навлязоха в бял облак с такава гъстота, че в него ясно се виждаха огнените струи на изгорелите газове. Облакът посивя и самолетът заподскача. Франсис и друг път бе летял в буря, но никога при толкова страшно друсане. Човекът до него извади плоско шише и се почерпи. Франсис се усмихна на съседа си, но той извърна глава, явно не искаше да дели с друг лекарството си за кураж. Сега самолетът пропадеше и адски се люлееше. Едно дете заплака. В кабината бе горещо и въздухът спарен. Левият крак на Франсис се схвана. Той почете малко от една книга с мека подвързия, която си бе купил на летището, но яростта на бурята раздвояваше вниманието му. Зад илюминаторите беше тъмно. Изгорелите газове пламтяха и сееха искри в мрака, а вътре интимната светлина, въздухът и перденцата на прозорците придаваха на кабината атмосфера на напрегнатост и неуместен домашен уют. Изведнъж светлините примижаха и угаснаха.

— Знаете ли какво съм искал винаги да направя? — каза внезапно човекът до Франсис. — Винаги съм искал да си купя ферма в Ню Хемпшир и да отглеждам добитък.

Стюардесата обяви, че ще направят принудително кацане. Всички освен децата видяха във въображението си разперените крила на ангела на смъртта. Съвсем слабо долиташе гласът на пилота. Той пееше: „Аз си имам шест гроша, шест чудесни гроша. Аз си имам шест гроша и ще ми стигнат за цял живот...“ Друг шум нямаше.

Но после силното ръмжене на хидравличните клапи погълна песента на пилота, остър писък като спирачките на автомобил раздра въздуха, самолетът плъсна по корем в една царевична нива и така свирепо ги подхвърли напред, че някакъв старец от първите седалки изрева:

— Бъбреците! Отидоха ми бъбреците!

Стюардесата отвори вратата, отвориха и аварийния изход в дъното и в самолета нахлу приятният шум, предвестник на спасението — безгрижният плисък и мирис на пороен дъжд. Все още уплашени, пътниците се изнизиха през вратите и се пръснаха по всички посоки в нивата, като се молеха дано тънката нишка на живота издържи. И тя издържа. Нищо не се случи. Когато стана ясно, че самолетът няма да се подпали, нито ще експлодира, екипажът и стюардесата събраха хората и ги подслониха в една плевня.

— Също като при Марна — каза някой, но странно: дори сега не бе намалела онази подозрителност, с която много американци се отнасят към спътниците си.

От Филадельфия Франсис Уийд взе влака за Ню Йорк. Пристигна, прекоси града, за да хване вече потеглящия околоръстен влак, с който пет вечери от седмицата се прибираще у дома си в Шейди Хил.

Седна при Трейс Биърдън.

— Знаете ли, аз бях в оня самолет, дето едва не се разби при Филадельфия — каза той. — Кацнахме в една нива...

Той бе пътувал по-бързо от вестниците или дъжда, а времето в Ню Йорк бе слънчево и меко. Беше краят на септември, денят ухаеше, налял се като ябълка. Трейс изслуша разказа, но нима можеше да се развълнува? Франсис не притежаваше дарбата да пресъздаде докосването си със смъртта, особено в околоръстния влак, който се носеше сред потопената в слънце местност. По нивичките из предградието вече се готвеха за жетва. Трейс взе отново вестника и Франсис остана сам с мислите си. На перона в Шейди Хил той пожела лека нощ на Трейс и потегли с купения си на старо фолксваген за Бленхолоу, където живееше.

Къщата на семейство Уийд, в холандски колониален стил, беше по-голяма, отколкото изглеждаше отвън. С просторна всекидневна, разделена като Галия — на три части. В едно крило отляво, когато човек влиза от вестибюла, имаше маса, наредена за шест души — със свещи и фруктиера в средата. Звучите и миризмите, които долитаха от отворената кухненска врата, бяха апетитни. Джулия Уийд беше добра готвачка. Най-широко бе около камината. Отдясно имаше няколко рафта с книги и пиано. Стаята блестеше и излъчваше спокойствие, а от прозорците, обърнати на запад, проникваха меки слънчеви лъчи — бе

вече краят на лятото, — ярки и бистри като вода. Тук нищо не бе занемарено. Всичко бе почистено, излъскано. Не приличаше на онези домакинства, където, като надникнеш в някоя забутана кутия за цигари, ще откриеш старо копче от риза или потъмняла петцентова монета. Пред камината бе изметено, розите на пианото се отразяваха върху полираната дъска, на поставката за ноти имаше албум с валсове на Шуберт. Луиза Уийд, красиво деветгодишно момиче, гледаше през западните прозорци. По-малкият ѝ брат Хенри стоеше зад нея. Нейният още по-малък брат Тоби изучаваше фигурите на няколко монаси, които пиеха бира, нарисувани върху лъснатия месингов капак на дървена кутия. Още като сваляше шапката си и оставяше вестника, Франсис усети, че не е доволен от заварената сцена. Не че имаше нещо особено. Но това беше негова среда, негово създание и той се връщаше към него с чувството на лекота и сила, с каквито всяко същество се прибира у дома си.

— Здравейте — каза той. — Самолетът от Минеаполис...

Франсис почти винаги е посрещан с топлота, но тази вечер децата са погълнати от своите антагонизми. Той не успява да довърши изречението за самолетната катастрофа — и Хенри вече рита Луиза по задника. Луиза се обръща и казва: „Върви по дяволите!“ Франсис допуска грешка, като се скарва на Луиза за лошия ѝ език, преди да е наказал Хенри. Сега Луиза се обръща към баща си и го обвинява в пристрастие. Хенри е винаги прав. Все тя излиза виновна, това не се търпи. Франсис смъмря сина си, но момчето има оправдание за ритника — тя първа го ударила. Ударила го по ухото, а това е опасно. Луиза разпалено се съгласява. Ударила го е по ухото и нарочно по ухото, защото е бърникал в порцелановата ѝ колекция. Хенри казва, че това е лъжа. Тоби оставя дървената кутия, за да даде показания в полза на Луиза. Хенри запушва с ръка устицата на Тоби. Франсис разтървава момчетата, но случайно блъсва Тоби в дървената кутия. Тоби започва да плаче. Луиза също вече плаче. Точно тогава Джулия Уийд се появява в онази част на стаята, където е сложена масата. Тя е красива, интелигентна жена и бялото в косата ѝ е преждевременно. Изглежда, не забелязва свадата.

— Здравей, мили — казва тя ведро на Франсис. — Всички да си измият ръцете. Вечерята е готова. — Драсва клечка кибрит и запалва шестте свещи в тази долина на сълзите.

Това просто съобщение — като бойните викове на шотландските вождове — само освежава свирепостта на бойците. Луиза удря Хенри по рамото. Хенри, макар че рядко плаче, вече е направил своите девет сполучливи подавания на топката^[1] и се чувства уморен. Той избухва в плач. Малкият Тоби открива треска в ръката си и също се разревава. Франсис казва на висок глас, че е преживял самолетна катастрофа и е уморен. Джулия отново се появява от кухнята и като все още не обръща внимание на хаоса, моли Франсис да се качи горе и да каже на Хелън, че всичко е готово. Франсис радостно тръгва с мисълта, че това ще възстанови авторитета му. Той възнамерява да разкаже на по-голямата си дъщеря за злополуката, но Хелън лежи в леглото и чете списанието „Истинска любов“, затова първата работа на Франсис е да издърпа списанието и да напомни на Хелън, че ѝ е забранил да го чете. Тя отговаря, че не го е купила. Дала ѝ го най-добрата ѝ приятелка Беси Блак. Всеки чете „Истинска любов“. Чете го и бащата на Беси Блак. Няма нито едно момиче от класа на Хелън, което да не чете „Истинска любов“. Франсис изразява отвращението си от списанието и после казва, че вечерята е готова, макар че ако се съди по шумовете отдолу, това едва ли е така. Хелън тръгва след него по стълбите. Джулия е седнала сред светлината на свещите с кърпа за ядене на скута. Луиза и Хенри ги няма на масата. Малкият Тоби все още хленчи и лежи по очи на пода. Франсис се обръща нежно към него:

— Днес следобед татко имаше злополука, Тоби. Не искаш ли да ти разкажа? — Тоби продължава да плаче. — Ако не дойдеш веднага на масата, Тоби — казва Франсис, — ще те изпратя в леглото без вечеря.

Малкото момче става, поглежда го сърдито, изтичва по стълбите в спалнята си и блъска вратата.

— О, господи — казва Джулия и се отправя след него.

Франсис я упреква, че така ще го разглези. Тя отвръща, че Тоби е пет кила под теглото си и трябва да се придумва да яде. Идва зима и ако не вечеря, той ще прекара студените месеци болен в леглото. Джулия изкачва стълбите. Франсис сядна на масата при Хелън. Тя страда от ужасното чувство, че е пропиляла такъв хубав ден в прекалено четене. Обгръща баща си и стаята с уморен поглед. Тя не разбира историята с катастрофата, защото в Шейди Хил не е паднала капка дъжд.

Джулия се връща с Тоби и всички сядат на масата да вечерят.

— Нима трябва да гледам пред себе си тази голяма, тлъста буца?
— казва Хенри за Луиза.

Всички освен Тоби се включват в новата схватка и тя се разгаря по цялата маса в продължение на пет минути. Към края Хенри слага кърпата за ядене на главата си, мъчи се да яде така, но разсипва спанак върху ризата си. Франсис пита Джулия дали децата не могат да вечерят по-рано. Оръдията на Джулия са заредени с готов отговор. Тя не може да готви две вечери, да слага два пъти масата. Рисува със светкавични удари на четката панорамата на своя робски труд, при който е загубила младостта, красотата и остроумието си. Франсис моли да го разберат. Той едва не загина при самолетна катастрофа и не желае всяка вечер да се връща на бойно поле. Джулия е дълбоко засегната. Гласът ѝ трепери. Той не идва всяка вечер на бойно поле. Обвинението е тъпо и злобно. До пристигането му всичко е било спокойно. Тя спира да говори, оставя ножа и вилицата и гледа в чинията си като в бездна. Започва да плаче.

— Бедната мама — казва Тоби и когато Джулия става от масата и бърше сълзите си, отива при нея. — Бедната мама — повтаря той. — Бедната мама!

И те заедно тръгват по стълбата. Другите деца се оттеглят от полесражението. Франсис отива в градината зад къщата, за да изпуши една цигара и да поеме малко въздух.

Градината беше приятна, с алеи, цветни лехи и места за сядане. Залезът догаряше, но все още имаше обилна светлина. Изпаднал в умозрително настроение под влияние на инцидента и сражението, Франсис се вслушваше във вечерните шумове на Шейди Хил.

— Негодници! Мръсници! — крещеше старият Никсън на катеричките, нападнали хранилката за птици. — Марш и да не ми се мяркате пред очите!

Някъде се блъсна врата. Някой косеше трева. И тогава Доналд Гослин, който живееше на ъгъла, засвири „Лунната соната“. Той правеше това всяка вечер. Запрати истинското темпо през прозореца и я изсвири рубато^[2] от край до край като изблик на сълзлива раздражителност, самота и самосъжаление — като всичко, за което

Бетовен във величието си не е могъл и да подозира. Музиката звучеше под дърветата на цялата улица като повик за любов, за нежност, насочен към някоя красива домашна прислужница със свежо лице, обзета от носталгия по Голуей, когато разглежда стари снимки в стаичката си на третия етаж.

— Тук, Юпитер, стой, Юпитер — извика Франсис на ловджийското куче. Юпитер профуча през доматените насаждения с останките на една сламена шапка в устата.

Юпитер беше аномалия. Ловджийските му инстинкти и буйства бяха неуместни в Шейди Хил. Кучето беше черно като въглен, с дълга, жива, интелигентна и порочна муцуна. Очите му горяха от желание да пакости. Имаше едра глава и врат с голям нашийник, изображение, което срещаме по гербове, гоблени, а по-рано я рисуваха и на дръжките на чадърите и бастуните. Юпитер ходеше, където пожелае. Навираше се в кошчетата за смет, в простряното пране, тършуваше в боклукчийските кофи и торбите с обуца. Прекъсваше градински увеселения и тенис мачове, в неделя се озоваваше сред процесията на Христовата църква и лаеше хората в червени одежди. Два-три пъти на ден нагазваше в розите на стария мистър Никсън и опустошаваше сорта „Кондеса де Састагос“ като коса. Всеки четвъртък вечер, щом Доналд Гослин запалеше огъня под грила, Юпитер веднага подушваше миризмата. Гослинови не можеха с нищо да го прогонят. Пръчките, камъните и грубите викове само го принуждаваха да се отдалечи до края на терасата и да чака с красивата си хералдическа муцуна момента, в който Гослин ще се обърне и ще посегне към солта. Тогава кучето скачаше на терасата, с лекота грабваше месото от огъня и побягваше с вечерята на Гослинови. Но дните на Юпитер бяха преброени. Немецът градинар на семейство Райтсън или готвачката на Фаркарсън скоро ще го отровят. Дори старият Никсън можеше да сипе малко арсеник в боклука, така обичан от Юпитер.

— Тук, Юпитер, Юпитер! — извика повторно Франсис, но кучето се стрелна напред и шапката се люлееше в белите му зъби. Франсис погледна към прозорците на къщата и видя, че Джулия е слязла и гаси свещите.

Джулия и Франсис Уийд ходеха често на гости. Джулия бе общителна и хората я харесваха. Любовта ѝ към забавите произтичаше от съвсем естествения страх от хаоса и самотата. Тя преглеждаше

сутрешната си поща с истинска тревога — търсеше покани и обикновено намираще няколко, но винаги беше ненаситна. Дори и седемте вечери от седмицата да беше някъде на гости, това нямаше да я излекува от замечтания ѝ вид — вида на човек, който чува далечна музика, защото винаги предполага, че някъде другаде са устроили блестяща забава. Франсис я ограничаваше до две излизания на седмица, за петъците се споразумяваха, но през уикенда се носеха като лодка в морска буря. Деня след самолетната злополука семейство Уийд бе поканено на вечеря у Фаркарсънови.

Франсис се върна късно от града и докато се обличаше, Джулия повика бавачката на децата и бързо го изведе от къщи. Вечерята беше интимна и приятна и Франсис реши да се забавлява. Нова домашна прислужница поднасяше напитките. Тя имаше черна коса, лицето ѝ беше кръгло и бледо и се струваше познато на Франсис. Той не гледаше на паметта като на сантиментален дар. Димът от горящи дърва, люлякът и други подобни благоухания не го вълнуваха и паметта му приличаше на неговия апендикс — един атрофиран склад. Едва ли беше грях, че той не можеше да избяга от миналото. Грехът бе може би в това, че Франсис така успешно го пренебрегваше. Навярно я е видял на други вечери или когато се разхожда в неделните следобеди, но във всеки случай сега той няма да почне да измъчва паметта си. Лицето ѝ беше удивително, валчесто като луната — нормандско или ирландско, — но недостатъчно красиво, за да възбуди у него чувството, че я е виждал и преди при обстоятелства, които е длъжен да си спомни. Попита Нели Фаркарсън кое е момичето. Нели отговори, че са намерили прислужницата чрез агенция, била от Тренон, Нормандия — малко селце с черква и ресторант, което Нели някога бе посетила. Докато Нели разказваше за своите пътешествия в чужбина, Франсис съзна къде е виждал по-рано жената. Беше в края на войната. Той току-що бе напуснал един пункт за попълнение и с още няколко души получи право на тридневен престой в Тренон. На втория ден отидоха до един кръстопът, за да присъстват на публичното наказание на млада жена, живяла по време на окупацията с немския комендант.

Беше хладна есенна утрин. Облачното небе процеждаше върху калния кръстопът унила светлина. Стояха нависоко и забелязаха как облаците и хълмовете си приличат по форма и стигат чак до морето. Арестантката пристигна, седнала на трикрако столче в селска каруца.

Тя стоеше до колата, когато кметът прочете обвинението и присъдата. Стоеше с наведена глава и на лицето ѝ бе замръзнала безизразна полуусмивка, зад която се таеше изнурената душа. Кметът свърши и тя отвърза косата си и я разпиля по гърба си. Дребно човече с посивели мустаци отрязва косата ѝ с големи ножици и я пусна на земята. После взе леген със сапунена вода и с бръснач обръсна главата ѝ до голо. Една жена приближи и понечи да откопчае дрехата ѝ, но арестантката я отблъсна и сама се съблече. Когато измъкна ризата през главата си и я хвърли на земята, тя бе съвсем гола. Жените ѝ се присмиваха; мъжете мълчаха. Фалшивата или жалостива усмивка не слезе от лицето на затворничката. От студа кожата ѝ настръхна и зърната на гърдите се втвърдиха. Подигравките постепенно секнаха, прекратени от появилото се усещане, че все пак сме хора. Една жена я заплю, но по време на изтезанието голотата на наказаната излъчваше някакво ненакърнимо величие. Когато тълпата притихна, тя се обърна — вече плачеше — и както си беше гола, ако не смятаме износените черни обувки и чорапите, пое надолу по калния път, сама и далеч от селото. Кръглото бяло лице бе малко остаряло, но нямаше никакво съмнение, че прислужницата, която поднесе коктейлите и по-късно сервира вечерята на Франсис, е жената, наказана на кръстопътя.

Сега войната изглеждаше така далечна, а светът, в който предателството се заплащаше със смърт и мъчения, отдавна отминал. Франсис бе загубил дирята на своите спътници от Везе. Не можеше да разчита на дискретността на Джулия. Нямаше на кого да се довери. И ако бе разказал случката сега, на вечерята, това щеше да бъде не само обществена, но и човешка грешка. Хората в гостната на Фаркарсънови се бяха съюзили в своята мълчалива претенция, че миналото и войната не съществуват, че в света няма опасност и безпокойство. При една написана история на човешките отношения тази необикновена среща би била уместна, но атмосферата в Шейди Хил правеше спомена неприличен и груб. След кафето прислужницата се оттегли, но срещата предизвика у Франсис някакво безсилие. Тя бе пропукала паметта и чувствата му и ги остави да зеят. Джулия влезе в къщата, а Франсис чакаше в колата, за да отведе бавачката.

Той очакваше да види мисис Хенлейн, старата жена, която обикновено пазеше децата, и се изненада, когато едно младо момиче отвори вратата и застана в светлината на площадката. Тя остана в

светлината, за да преброи учебниците си. Беше красива и намръщена. Да, светът е пълен с красиви млади момичета, но Франсис за първи път съзря разликата между красотата и съвършенството. Тук липсваха всички ония привлекателни недостатъци — бенки, белези от рождение, зараснали рани — и изпита в съзнанието си оня миг, в който музиката може да счупи стъкло, усети болката от допира си със съвършенството, така странна, дълбока и чудесна, както нищо друго в живота му. Това идваше от смръщените вежди, от едва доловимата мрачност в лицето — целият ѝ вид му подейства като пряк повик за любов. Щом преброи книгите си, тя слезе по стълбата и отвори вратата на колата. В светлината той видя, че бузите ѝ са мокри. Тя влезе и затвори вратата.

— Вие сте нова — каза Франсис.

— Да. Мисис Хенлейн е болна. Аз съм Ан Мърчисън.

— Сигурно децата са били непослушни?

— О, не, не. — Тя се обърна и тъжно му се усмихна в дрезгавата светлина на арматурното табло. Русата ѝ коса се заплете в яката на жакета и тя тръсна глава да я освободи.

— Но вие сте плакали.

— Да.

— Надявам се, че нищо лошо не се е случило у нас?

— Не, не, това няма нищо общо с вашия дом. — Гласът ѝ беше студен. — Не е тайна. Всеки в селото знае. Баща ми е алкохолик; току-що ми се обади от някаква кръчма и започна да се кара. Той мисли, че съм ненормална. Телефонира малко преди завръщането на мисис Уийд.

— Съжалявам.

— О, господи!

Тя изхлипа и се разплака. Обърна се към Франсис, той я прегърна и я остави да плаче на рамото му. Момичето потрепера в ръцете му и това подсили усещането му, че плътта и костите ѝ са изящни. Той почти не чувстваше дрехите и когато треперенето ѝ почна да намалява, това му се стори като пристъп на любов, Франсис загуби самообладание и грубо я притегли към себе си. Тя се отдръпна и каза:

— Аз живея на Белвю Авеню. Тръгнете по Лансинг Стрийт към железопътния мост.

— Добре — каза той и подкара колата.

— На светофара завийте наляво... Сега тук завийте надясно и карайте право към железопътната линия.

Пътят изведе Франсис във от неговия квартал — през линията и към реката — до една улица, където живееха бедните в къщи, чиито островърхи фронтони, украсени с дърворезба, създаваха най-чисто усещане за гордост и романтика, макар че самите къщи бяха толкова малки, че едва ли предлагаха интимност и комфорт. Улицата беше тъмна и той се развълнува от нежността и красотата на обезпокоеното момиче, а когато влизаше в улицата, тя му заприлича на най-дълбоката част от някакъв потиснат спомен. В далечината видя осветена веранда. Тя беше единствената и момичето каза, че живее в къщата със светлината. Когато спря колата, Франсис можа да види през огряната веранда полуосветено антре със старомодна закачалка за дрехи.

— Ето че пристигнахме — каза той, съзнавайки, че един млад човек би измислил нещо по-различно.

Тя не помръдна ръцете си, скръстени върху книгите, обърна се и го погледна. В очите ѝ блестяха сълзи на сласт. Решително — не тъжно — той отвори вратата от своята страна и заобиколи колата, за да отвори нейната. Взе свободната ѝ ръка и задържа пръсти в нейните. Те заедно изкачиха двете бетонни стъпала и тръгнаха по тясна пътека през предната градина сред далии, невен и рози — цветя, издържали на леките слани, все още цъфтящи и напоили нощния въздух с горчиво-сладникав мирис. На стълбата тя освободи ръката си, обърна се и леко го целуна. После прекоси верандата и затвори вратата. Светлината на верандата угасна, угасна и тази в хола. Миг след това светлината се появи горе, отстрани на къщата, и огря едно дърво с все още неокапали листа. За няколко минути тя се съблече, легна в леглото и всичко потъна в мрак.

Когато Франсис се прибра, Джулия спеше. Отвори втори прозорец, легна си и затвори очи, за да избяга от тази нощ. Но веднага щом ги затвори, веднага щом заспа, момичето се появи в съзнанието му и тръгна свободно през затворените врати, изпълваше стая след стая със своята светлина, със своя парфюм, с музиката на своя глас. Сега той пресичаше с нея Атлантика на стария параход „Мавритания“. После заживяха заедно в Париж. Той се пробуди от съня си, стана и изпуши една цигара на отворения прозорец. Отново в леглото, Франсис потърси в ума си нещо, което би желал да направи, без да навреди на никого, и се спря на ските. В мъглявината на съзнанието му израсна видението на планина, цялата потънала в сняг. Където и да

погледнеше, виждаше широта и окуражителни неща. Някъде долу съзря заснежена долина, заобиколена от гористи хълмове, а дърветата убиваха белотата и приличаха на рядка коса. Студът притъпяваше всички шумове освен гръмкото желязно тракане на лифта. Светлината на пистата бе синя и сега по-трудно се вземаха завоите, отколкото преди минута-две, по-трудно беше да се прецени, при дълбокия, потънал в синьо сняг, кората, леда, голите места, купчините сух снежен прах. Той летеше надолу по планината и съобразяваше скоростта си с особеностите на наклона, образуван в първия ледников период, търсеше простота на чувствата и обстоятелствата. Нощта се спусна и той се видя да пие мартини с един свой стар приятел в мръсна провинциална кръчма.

На сутринта снежната планина на Франсис изчезна и той остана с живите си спомени от Париж и „Мавритания“. Положението беше сериозно. Той се окъпа, обръсна, изпи кафето си и пропусна влака в седем и трийсет и една минути. Когато стигна с колата на гарата, влакът вече потегляше и копнежът му по вагоните, които така упорито се отдалечаваха, му напомни за капризите на любовта. Франсис остана да чака на опустелия перон влака в осем и две минути. Утринта бе ясна: утрин, която му приличаше на искрящ мост от светлина, прехвърлен над обърканите му дела. Беше възбуден и с повишен дух. Образът на момичето сякаш придаде на отношението му към света тайнственост и очарование. Паркингът започна отново да се пълни с коли и ония, които идваха от възвишението на Шейди Хил, бяха побелели от сланата. Този първи ясен признак на есента го развълнува. Между пероните влезе експресен влак, нощният влак от Бъфало или Олбъни, и той видя, че покривите на първите вагони са покрити с кора от лед. Удивен от чудноватата осезаемост на всичко, Франсис се усмихна на пътниците от вагон-ресторанта, виждаше се как ядат яйца и бършат устните си със салфетки. Спалните купета с мръсните си чаршафи се проточиха като низ от прозорци на пансион. Точно тогава пред очите му се появи нещо необикновено — на един от прозорците на спалните купета стоеше гола жена с изключителна красота и решеше златната си коса. Тя премина като призрак през Шейди Хил, като все решеше, решеше косата си, и до изчезването ѝ Франсис не откъсна поглед от нея. След това на перона при него дойде старата мисис Райтсън и започна да дърдори.

— Е, вие сигурно сте изненадан, че ме срещате трета сутрин подред — каза тя, — но поради пердетата на прозорците ми аз май ставам постоянен пътник. Пердетата, които купих в понеделник, върнах във вторник, а ония, купени във вторник, връщам днес. В понеделник намерих точно това, което ми трябваше — вълнен гобленов плат с рози и птици, но когато се върнах вкъщи, открих, че са сбъркали дължините. Е, вчера ги смених и когато се прибрах дома, видях, че отново не са улучили дължината. Сега моля небето декораторът най-после да ги е направил по мярка, защото вие познавате къщата, знаете прозорците във всекидневната и можете да си представите какъв проблем са те. Не знам какво да правя с тях.

— Аз знам какво трябва да направите — каза Франсис.

— Какво?

— Боядисайте ги в черно отвътре и млъкнете.

Мисис Райтсън зяпна и Франсис я изгледа така, че тя да разбере съзнателната му грубост. Жената му обърна гръб и бързо се отдалечи, но духът ѝ бе дотолкова покрусен, че започна да понакуцва. Обзе го някакво приятно чувство, сякаш около него се разля светлина, и той отново си спомни Венера, която решише косата си и се носеше през Бронкс. Съзнанието, че са минали толкова години, без да изпита радостта от проявата на умишлена неучтивост, го отрезви. Сред приятелите и съседите му имаше високоинтелигентни и надарени хора — той знаеше това, — но много от тях бяха също досадници и глупаци и бе допуснал грешката да слуша всички с еднакво внимание. Франсис бе объркал липсата на дискриминация с християнската любов и объркването, изглежда, бе всеобщо и пагубно. Той бе благодарен на момичето за това ободрително чувство на независимост. Пееха птицикардинали и последните червеношийки. Небето блестеше като емайл. Дори миризмата от мастилото на сутрешния вестник изостряше апетита му за живот и заобикалящият го свят бе просто рай.

Ако Франсис вярваше в някаква власт на любовта — в духове, вьоръжени с ловни лъкове, в капризите на Венера и Ерос или дори във вълшебни билки, любовни еликсири, заклинания, омагьосани кости и фази на луната, това можеше да обясни неговата чувствителност и възбуда на духа. Есенните влюбвания при хората на средна възраст са добре рекламирани и той си мислеше, че се е озовал очи в очи с едно от тях, но в това, което усещаше, нямаше и следа от есен. Той искаше

да се скита из зелените гори, да се почесва там, където го сърби, да споделя своите радости.

Тази сутрин секретарката му, мис Рейни, закъсна. Три пъти седмично мис Рейни ходеше на психиатър и когато тя влезе, Франсис се чудеше какъв ли съвет би му дал психиатърът. Момичето обещавахе да върне музиката в живота му. Но мисълта, че тази музика може да го отведе право на подсъдимата скамейка в окръжния съд, обвинен в предумишлено изнасилване, разби щастието му. Снимката на четирите деца, усмихнати срещу камерата на плажа в Гей Хед, го укоряваше. Върху бланката на фирмата имаше изображение на Лаокоон; фигурата на жреца и синовете му, змията, увита около тях, сега за него съдържаха най-дълбок смисъл.

Франсис обядва с Пинки Трабърт. При разговор приятелите му показваха разум и широта на възгледите, но той знаеше, че уличат ли го в проявена волност към една бавачка, картонената кула на морала ще се срути върху всички им, върху него, Джулия и децата. Франсис затърси в близката история на Шейди Хил подобен прецедент, но не го откри. Нямаше нито един случай на низост. Откакто живееше там, не бе имало и развод, не бе имало и намек за скандал. Животът сякаш течеше с повече благоприличие, отколкото в царството небесно. Франсис се раздели с Пинки, отби се при един бижутер и купи гривна за момичето. Колко щастлив се почувства от тази тайна покупка, колко важни и смешни му се сториха продавачите, колко сладко ухаеха жените, които минаваха зад гърба му! На Пето Авеню, като видя Атлас с рамене, превити от тежестта на земята, Франсис се замисли колко усилия са нужни да поддържа физиката си при избора от него начин на живот.

Той не знаеше кога отново ще види любимата си. Върна се вкъщи с гривната, скрита във вътрешния джоб. Отвори вратата и я завари в хола. Стоеше с гръб към него, но със затварянето на вратата се обърна. Усмивката ѝ беше открита и любвеобилна. Съвършенството ѝ го порази като хубав ден — ден след буря. Той я сграбчи, впи устни в нейните и тя се противеше, но това скоро се оказа ненужно, защото я избави изникналото отнякъде момиче Гъртруд Фланъри, което извика:

— О, мистър Уйд...

Гъртруд беше скитница с изследователски дух, тя странеше от своя дом и топлите грижи на родителите си. Хората, които не

познаваха Фланърови, съдеха по поведението на Гъртруд, че тя е дете на дълбоко разстроено семейство, където често има пиянски разпри. Това не беше вярно. Фактът, че малката Гъртруд ходеше парцалива и тънко облечена, беше нейната победа над старанието на майка ѝ да я облече топло и чисто. Бъбрива, кльоцава и немита, тя се носеше от къща на къща в квартала Бленхолоу, създаваше и разваляше приятелства, основани на привързаността ѝ към бебета, животни, деца на нейната възраст, младежи, а понякога и възрастни. Отваряш сутрин външната врата и я виждаш седнала на стълбите за верандата. Влизаш в банята да се обръснеш, а тя вече се е разположила на тоалетната дъска. Поглеждаш в детското креватче, но сина ти го няма там. Гъртруд го е откарала с бебешката количка в съседното село. Тя беше услужлива, вездесъща, честна, гладна и предана. Никога не се прибираще у дома си по собствено желание. Щом настъпеше време да си върви, тя оставаше безразлична към всеки намек. Вечер след вечер в една или друга къща се чуваше да ѝ казват:

— Прибирай се вкъщи, Гъртруд, време е да се прибиращ вкъщи. Иди да вечеряш, Гъртруд. Казахме ти преди двайсет минути, че трябва да си вървиш. Тръгвай, Гъртруд, иди си вкъщи.

Понякога бръчките около човешкото око приличат на ерозия на камък, а самото втречено око ни напомня ужаса на обезумяло животно, попаднало в беда. Погледът, който Франсис отправи към малкото момиче, бе грозен и странен и Гъртруд се уплаши. Той бръкна в джобовете си — ръцете му трепереха — и извади двайсет и пет цента.

— Върви си у дома, Гъртруд, върви си у дома и на никого нито дума.

Той сви устни и изтича във всекидневната, когато Джулия го повика от стълбите да побърза и се облече.

Мисълта, че по-късно вечерта ще откара Ан Мърчисън до дома ѝ, премина като златна нишка през всички събития на приема, където бяха поканени Франсис и Джулия. Той гръмко се смееше на тъпите вицове, избърса една сълза при разказа на Мейбъл Мърсър за смъртта на котенцето ѝ, протягаше се, прозяваше се, въздишаше като всеки друг мъж, който се е намислил среща. Гривната беше в джоба му. Когато седеше и разговаряше, той усети в носа си мирис на трева. Чудеше се къде ли ще спре колата си. В къщата на стария Паркър не

живееше никой и пътят до гаража се използваше като алея на влюбените. Таунсенд Стрийт бе задънена улица и той можеше да паркира там, зад последната къща. Запустялата пътека между Елм Стрийт и брега на реката беше обрасла, познаваше я от разходката си там с децата. Можеше добре да се скрие, като вкара колата навътре с храстите.

Уийдови си тръгнаха последни и домакинът и домакинята се похвалиха с брачното си щастие, докато четиримата стояха в антрето и си пожелаваха лека нощ.

— Тя е моята любима — казваше домакинът и притискаше жена си. — Моето синьо небе. След шестнайсет години аз все още хапя раменете ѝ. Кара ме да се чувствам като Анибал, пресичащ Алпите.

Пътуваха до къщи в мълчание. Франсис вкара колата в алеята и зачака със запален мотор.

— Можеш да прибереш колата в гаража — каза Джулия на излизане. — Разреших на мис Мърчисън да си отиде в единайсет часа. Някой щял да я откара до дома ѝ.

Жена му затвори вратата и той остана в тъмното. Като всеки глупак, и Франсис не бе пощаден от влудяващата похотливост, от ревността, от засегнатите чувства и обидата, изпълнила очите му със сълзи. И ясно съзнаваше каква картина представлява — заровил е глава в разперените над кормилото ръце и жадува за любов.

Като младеж Франсис бе ревностен бойскаут и добре помнеше навиците, формирали се в младостта му, затова в ранния следобед на другия ден излезе по-рано от работа, за да изиграе няколко партии тенис. Успокоен от играта и душа, той съзна, че е било най-добре да си остане на бюрото. Вечерта бе мразовита и когато се прибираще в къщи, Франсис долови във въздуха острия дъх на промяната на сезона. Още с прекрачването на прага усети необикновено оживление. Децата бяха облекли най-хубавите си дрехи, а Джулия слезе пременена в светлолилавата си рокля с диамантена брошка. Тя обясни оживлението: в седем часа да дойде мистър Хюбър да ги снима за коледната им поздравителна картичка. Беше извадила синия костюм на Франсис и пъстра вратовръзка, защото тази година снимката щяла да

бъде цветна. При мисълта, че ще се снима за Коледа, Джулия се бе развеселила. Тя се радваше на подобни церемонии.

Франсис отиде горе да се преоблече. Чувстваше се уморен както от работата, така и от очакванията си. Той седна на ръба на леглото и това подсили умората му. Мислеше за Ан Мърчисън и вместо да бъде обуздан от розовите лампи на тоалетката на Джулия, обхвана го физическа нужда да се изяви. Отиде на масата, взе лист хартия и започна да пише:

Скъпа Ан,
Аз те обичам, аз те обичам, аз те обичам...

Никой нямаше да види писмото и затова не се стесняваше. Употребяваше фрази като „райско блаженство“ и „гнездо на влюбени“. Той въздишаше, трепереше и устата му се наля със слюнка. Когато Джулия го повика да слезе, пропастта между фантазията и реалния свят дотолкова нарасна, че той усети как сърцето му болезнено се сви.

Джулия и децата стояха на стълбата пред верандата, а фотографът и помощникът му бяха наредили двойно повече прожектори, за да уловят не само семейството, но и архитектурната красота на входа. Хора, пристигнали с късния влак, забавяха колите си, за да видят как Уийдови се снимат за коледната си картичка. Някои махаха и се провикваха към семейството. Нужен беше половин час усмивки и мокрене на устните, преди мистър Хюбър да обяви, че е доволен. Горещината на лампите остави в студения въздух неприятен мирис на застояло и когато най-после ги угасиха, те още дълго париха очите на Франсис.

По-късно вечерта, докато Франсис и Джулия пиеха кафето си във всекидневната, на външната врата се позвъни. Джулия отиде да отвори и на прага стоеше Клейтън Томас. Дошъл бе да плати някакви билети за театър, дадени на майка му от Джулия; Хелън Томас много настоявала да се издължи, макар че Джулия изрично ѝ забранила това. Домакинята го покани на чашка кафе.

— Няма да пия кафе — каза Клейтън, — но ще вляза за малко.

Той я последва във всекидневната, каза добър вечер на Франсис и седна непохватно на стола.

Бащата на Клейтън бе убит през войната и сирачеството му тежеше като бедствие. В Шейди Хил това се натрапваше, защото Томасови бяха единственото семейство без един от родителите. Всички останали бракове бяха непокътнати и цветущи. Клейтън учеше втора или трета година в колеж и живееше сами с майка му в голяма къща, която тя се надяваше да продаде. Преди години Клейтън бе уличен в престъпление. Открадна пари и избяга. Хванаха го чак в Калифорния. Беше висок и простоват, носеше рогови очила и имаше дълбок, плътен глас.

— Кога се връщаш в колежа, Клейтън? — попита Франсис.

— Няма да се върна — отговори Клейтън. — Мама няма пари и какъв е смисълът да се преструваме на такива, каквито не сме? Ще си намеря работа и ако продадем къщата, ще си купим апартамент в Ню Йорк.

— Няма ли да ти липсва Шейди Хил? — попита Джулия.

— Не — каза Клейтън. — Аз не го обичам.

— Защо? — намеси се Франсис.

— Много неща не ми харесват — каза сериозно Клейтън. — Клубните танци например. Миналата събота надникнах към края и видях как мистър Гранър се мъчеше да натика мисис Майнът в сандъка с наградите. И двамата пияни. Аз не одобрявам прекаленото пиене.

— Но това е събота вечер — каза Франсис.

— Всички тия клубове-гълъбарници са пълни с фалш — каза Клейтън. — И начинът, по който хората затормозяват живота си. Мислил съм много за това и ми се струва, че истинската беда на Шейди Хил е тази — липсва му бъдеще. Толкова сили се пилеят за така нареченото увековечаване на селището, за прогонване на нежелателните и прочие. Така че единствената идея за бъдещето ни остава твърде скромна — повече влакове до работното място и повече забави. Не мисля, че това е особено полезно. Хората трябва да умеят да си създават по-големи мечти за бъдещето. И въобще да умеят да си създават големи мечти.

— Лошо е, че не можеш да продължиш колежа — каза Джулия.

— Аз исках да уча в богословско училище.

— Към коя църква се числиш? — попита Франсис.

— Унитариянската, теософската, трансценденталната, хуманитарната.

— Емерсон не беше ли трансценденталист? — попита Джулия.

— Аз имам пред вид английските трансценденталисти. Американските са тъпи.

— И каква работа очакваш да намериш? — попита Франсис.

— Иска ми се да работя при издател — отговори Клейтън, — но всеки ми казва, че това няма да стане. Пиша дълга пиеса в стихове за доброто и злото. Чичо Чарли може да ме настани в банка, то също няма да е лошо за мен. Нужна ми е дисциплина. Трябва още дълго да трамбовам, докато изградя характера си. Имам някои ужасни навици. Много говоря. Просто е нужно да си наложа да мълча. Да се опитам да не говоря една седмица, като се самодисциплинирам. Възнамерявах да се оттегля в някой от епископалните манастири, но не обичам тринитарианизма.

— Нямах ли си приятелки? — подхвърли Франсис.

— Аз съм сгоден — каза Клейтън. — Разбира се, нито съм толкова стар, нито толкова богат, че да съм длъжен на всяка цена да спазя или уважава годежа, но все пак с парите, които спечелих това лято от косене на трева, купих на Ан Мърчисън пръстен с изкуствен смарагд. Ще се оженим веднага щом тя свърши училище.

При произнасянето на името Франсис изтръпна. После духът му започна да излъчва сивкава светлина, при която всичко — Джулия, момчето, столовете — се показва в своята истинска безцветност. Сякаш времето рязко се влоши.

— Ще имаме голямо семейство — каза Клейтън. — Баща ѝ е ужасен пияница и много съм патил, но ние искаме да имаме много деца. О, тя е чудесна, мистър и мисис Уйд, и ние много си приличаме. Обичаме едни и същи неща. Миналата година, без да се наговаряме, изпратихме една и съща коледна картичка. И двамата получаваме алергия от домати, веждите ни са склучени. Е, лека нощ.

Джулия го изпрати до вратата. Когато се върна, Франсис каза, че Клейтън е мързелив, безотговорен, превзет и вонява. Джулия отговори, че Франсис е станал крайно придирчив. Момчето е младо и трябва да му се помогне. Посочи и други случаи, при които е бил избухлив.

— Мисис Райтсън е поканила целия Шейди Хил на годишнината си, освен нас.

— Съжалявам, Джулия.

— Знаеш ли защо не ни е поканила?

— Защо?

— Защото си я оскърбил.

— Значи, знаеш?

— Каза ми Джун Мастърсън. Стояла е зад тебе.

Джулия заситни пред канапето и Франсис знаеше, че това е израз на гнева ѝ.

— Оскърбих я, Джулия, съвсем нарочно. Никога не съм харесвал приемите ѝ. Радвам се, че ни е зачеркнала.

— Хелън?

— Какво общо има Хелън с това?

— Нали мисис Райтсън решава кой да ходи на баловете.

— Искаш да кажеш, че може да забрани на Хелън да посещава танците?

— Да.

— Не бях помислил за това.

— О, знам, че не си помислил! — извика Джулия и заби ножа до дръжката в тази пролука на бронята му. — Вбесявам се, като гледам как твоята безразсъдност разбива щастieto ни.

— Не разбивам ничие щастие.

— Мисис Райтсън командва Шейди Хил, командва го цели четирийсет години. Не виждам какво те кара да мислиш, че в общество като това можеш да се отдадеш на всеки свой импулс и да бъдеш груб, вулгарен и нападателен.

— Аз имам изрядни маниери — каза Франсис, като се мъчеше да придаде шеговит характер на вечерта.

— По дяволите, Франсис Уийд! — изкрещя тя и една слюнка се лепна на лицето му. — Аз съм се борила за общественото положение, на което се радваме, и няма да остана равнодушна, когато ти си намислил да го разрушиш. А трябваше да знаеш, че не можеш да живееш като мечка в пещера.

— Желая свободно да изразявам своите симпатии и антипатии.

— Можеш да скриеш антипатиите си. Не е нужно да посрещаш всичко с главата напред като дете. Освен ако си решил да бъдеш общественно прокажен. Нима е случайно, че ни канят навсякъде? Нима е случайно, че Хелън има толкова приятели? Или искаш да прекарваш съботните вечери в кината? Искаш да прекарваш неделите в събиране

на увехнали листа? Искат ли те по време на баловете дъщеря ти да стои на прозореца и да слуша музиката от клуба? Искат ли се...

Франсис направи нещо, което не изглеждаше дотам необяснимо, тъй като думите ѝ сякаш издигаха между тях стена — дотолкова непроницаема, че той се задушаваше. Удари я силно по лицето. Тя политна и миг след това, изглежда, се успокои. Качи се по стълбата и влезе в стаята си. Не тръшна вратата. Когато малко по-късно Франсис я последва, намери я да събира багажа си в един куфар.

— Съжалявам, Джулия.

— Няма значение — каза тя. Вече плачеше.

— Къде си тръгнала?

— Не знам. Току-що видях разписанието. В единайсет часа и шестнайсет минути има влак за Ню Йорк. Ще взема него.

— Ти не можеш да си отидеш, Джулия.

— Не мога и да остана. Знам това.

— Извинявам се за мисис Райтсън. Аз...

— Мисис Райтсън не е главното. Бедата не е там.

— Къде е бедата?

— Ти не ме обичаш.

— Обичам те, Джулия.

— Не, не ме обичаш.

— Джулия, обичам те и искам да бъдем както преди — нежни, сладни и диви, но сега около нас има толкова много хора.

— Ти ме мразиш.

— Не те мразя, Джулия.

— Нямах представа колко много ме мразиш. Мисля, че е подсъзнателно. Ти не съзнаваш жестокостите, които си извършил.

— Какви жестокости, Джулия?

— Жестокостите, в които те въвлича твоето подсъзнание, за да изразиш омразата си към мен.

— Какви, Джулия?

— Аз никога не съм се оплаквала.

— Кажи ми.

— Дрехите ти.

— Какво искаш да кажеш?

— Имам предвид дрехите, които разхвърляш, като проява на подсъзнателната ти омраза към мен.

— Не разбирам.

— Имам предвид мръсните ти чорапи, мръсните ти пижами, мръсното ти бельо, мръсните ти ризи! — Тя се изправи, застана срещу него — очите ѝ горяха, гласът и трепереше от вълнение. — Говоря за това, че ти никога не си прибираш нещата. За да ме унижиш, просто ги пускаш, както свариш, на пода. Правиш го нарочно! — Тя падна на леглото разплакана.

— Мила Джулия! — каза той, но щом почувства ръката му върху рамото си, тя веднага се изправи.

— Остави ме на мира — каза тя, стрелна се край него, отиде до гардероба и се върна с една рокля.

— Не вземам нищо, подарено ми от тебе — каза тя. — Оставям перлите и късото кожено палто.

— О, Джулия!

Като гледаше фигурата ѝ, така безпомощна в самоизмамите си, приведена над куфара, едва не му призля от жалост. Тя не разбираше колко нещастен ще бъде животът ѝ без него. Не разбираше нищо относно работното време, което трудещите се жени трябва да спазват. Не разбираше, че повечето от приятелските връзки с другите семейства се дължат на брака ѝ с Франсис и ако се наложеше да го изгуби, щеше да се чувства самотна. Не разбираше нищо от трудностите, свързани с пътуването, хотелите и парите.

— Джулия, аз не мога да те оставя да си отидеш. Онова, което не разбираш, Джулия, е, че ти си станала зависима от мене.

Тя гръсна глава назад и закри лицето си с длани.

— Какво каза? Че съм била зависима от тебе? Това ли каза? А кой те буди сутрин и ти напомня да си легнеш вечер? Кой ти приготвя яденето, събира мръсните ти дрехи и кани приятелите ти на вечеря? Ако не бях аз, вратовръзките ти щяха да са на лекета, а дрехите ти пълни с дупки от молци. Когато те срещнах, ти беше сам, Франсис Уийд, и ще си останеш сам, щом си отида. Когато мама поиска списък за поканите на нашата сватба, колко имена ѝ даде? Четиринайсет!

— Но Кливланд не е мое родно място, Джулия.

— И колко от приятелите ти дойдоха в църквата? Двама!

— Кливланд не е мое родно място, Джулия.

— Щом не вземам късото кожено палто — каза тихо тя, — добре е да го прибереш. За перлите има застрахователна полица, падежът е

през януари. Името на пералнята и телефонът на домашната прислужница — всички тия неща са в бюрото ми. Надявам се, че няма да пиеш много, Франсис. Вярвам, че нищо лошо няма да ти се случи. Но ако изпаднеш в тежка беда, обади ми се.

— О, скъпа моя, не мога да те оставя да си отидеш.

Той я взе в прегръдките си.

— Мисля, че е по-добре да остана и да се погрижа още малко за тебе — каза тя.

На другата сутрин на път за работа той видя момичето да върви по пътеката на един от вагоните. Изненада се. Не беше разбрал, че тя учи в града, но щом носеше учебници, изглежда, отиваше на училище. Изненадата забави реакцията му и той доста тронаво се качи и също стъпи на пътеката. Имаше няколко пътници между тях, но Франсис я виждаше пред себе си, чакаше някой да отвори вратата на съседния вагон. Влакът кривна, тя протегна ръка да се задържи, пресече платформата и влезе в другия вагон. Той я проследи и едва в средата на следващия успя да извика името ѝ: „Ан! Ан!“, но тя не се обърна. Проследи я в още един вагон и тя седна до пътеката. Застана до нея развълнуван и се наведе напред, докосна гърба на седалката — дори това докосване го стопли, и когато се готвеше да я заговори, видя, че това не е Ан. Жената беше по-възрастна и с очила. Той нарочно отиде в друг вагон, лицето му почервения от притеснение и от по-дълбокото усещане, че са уязвили здравия му разум. Щом не можеше да разпознае един човек от друг, какво доказваше, че животът му с Джулия и децата е по-реален от сънищата му за изневерите в Париж или сухата шума, дъхът на трева и изкорубените дървета в алеята на влюбените?

Късно следобед Джулия му телефонира да му напомни, че са канени на вечеря. Няколко минути по-късно позвъни Трейс Биърдън.

— Слушай, приятелю — каза Трейс. — Става дума за мисис Томас. Знаеш ли, Клейтън, синът ѝ, изглежда, не може да си намери работа. Чудех се дали ти не би помогнал. Ако позвъниш на Чарли Бел — знам, че ти е задължен — и кажеш една добра дума за момчето, мисля, че Чарли би...

— Трейс, неприятно ми е да откажа — рече Франсис, — но не мога да направя нищо за сина ѝ. Момчето е негодник. Знам, че е жестоко да се каже това, но е факт. Всяка проява на доброта към него

ще рикошира в нашите лица. Той е просто негодник, Трейс, и нищо не може да се направи. Дори да му намерим работа, не би се задържал и седмица. Това е самата истина. Ужасно е, Трейс, знам това, но вместо да препоръчам момчето, аз се чувствам задължен да предупредя хората за него — хората, които са познавали баща му и които естествено биха искали да се намесят и да помогнат с нещо. Дължен съм да ги предупредя. Той е крадец...

Веднага след разговора влезе мис Рейни и застана до бюрото му.

— Няма да мога да работя повече при вас, мистър Уийд — каза тя. — Бих останала до осемнайсети, ако съм ви необходима, но получих предложение за самостоятелна служба и искам да напусна колкото е възможно по-скоро.

Тя излезе и го остави сам със злото, извършено спрямо момчето Томас. Децата от снимката не преставаха да се смеят, окъпани от всички ярки цветове на лятото, и Франсис си спомни, че същия ден срещнаха на плажа един гайдар и той му даде цял долар да им изсвири бойния марш на шотландските пехотинци. Щом се прибере, щеше да завари момичето къщи. Предстоеше му да прекара още една вечер сред любезните си съседи, да търси и подбира наум слепи улици, коларски пътеки и алеи край изоставени къщи. Нямахше с какво да облекчи чувствата си — смехът и играта на бейзбол с децата нямахше да променят състоянието му. Като мислеше за самолетната злополука, за новата домашна прислужница на Фаркарсънови, за Ан Мърчисън и нейните неприятности с пияния ѝ баща, той се питаше дали би могъл да избяга от сегашното си положение. Изпаднал бе в беда. Само веднъж в живота си се бе губил — на връщане от една богата с пъстърва река в горите на север — и сега имаше същото хладно усещане, че никаква бодрост, надежда, мъжество, постоянство нямахше да му помогнат, при настъпващия мрак, да открие загубената пътека. Той сякаш и сега поглъщаше мириса на гората. Чувството за студенина беше непоносимо и той ясно съзнаваше, че е настъпил моментът, когато трябва да направи своя избор.

Като мис Рейни можеше да отиде при психиатър, можеше да отиде в черквата и да изповяда страстите си; в датския салон за масажи, някъде на запад, към Седемдесета улица, препоръчан му от един комисионер; да изнасили момичето или да се надява, че някак ще се предпази от това; или можеше да се напие. Ето, това беше животът

му, неговата лодка, и като всеки друг мъж той бе създаден да бъде баща на хиляди деца; каква вреда би донесла една подобна среща, която щеше да направи и двамата по-добри към света? Но съзна, че този ход на мисли е погрешен, и се върна на първия избор — психиатъра. Имаше телефона на доктора на мис Рейни, позвъни и поиска незабавно преглед. Беше настойчив пред секретарката на доктора, такъв бе маниерът му и в бизнеса, и когато тя му каза, че календарът на психиатъра е запълнен няколко седмици напред, Франсис не отстъпи и настоя за час още същия ден; тогава тя му каза да отиде в пет часа.

Кабинетът на психиатъра се помещаваше в сграда, използвана предимно от лекари и зъболекари, и коридорите бяха пълни със сладникава миризма на одол и спомени за болка. Характерът на Франсис бе изграден от низ лични принципи, принципи за чистотата — да скочи от най-високия трамплин в басейна или да извърши друг подвиг, щом смелостта му е изправена пред изпитание във връзка с точността, честността, достойнството. Да се откаже от пълната самота, в която бе вземал най-жизнените си решения, разби схващането му относно характера и предизвика шок. Франсис се стъписа. Сцената на неговото *miserere mei Deus*^[3], като чакалните на толкова много лекарски кабинети, носеше груб намек за сладостите на домашния уют: място, украсено със старинни вещи, масички за кафе, саксии с цветя, гравюри на засипани със сняг мостове и полет на гъски, макар че липсваха деца, брачно легло и печка в тази пародия на дом, където никой никога не е нощувал, дом, чиито прозорци с пердета гледат право към шахтата. Франсис даде името и адреса си на секретарката и после видя, че от дъното на стаята към него се приближава полицаи.

— Спокойно, спокойно — каза полицаят. — Не мърдайте. Дръжте ръцете си там, където са.

— Мисля, че всичко е наред, сержант — започна секретарката. — Мисля, че...

— Нека проверим — каза полицаят и започна да опипва дрехите на Франсис. Търсеше какво — пистолети, ножове, щипка за лед? Като не намери нищо, той си отиде и секретарката започна нервно да се извинява:

— Като се обадохте по телефона, мистър Уийд, изглеждахте много възбуден, а един от пациентите заплашва, че ще убие доктора, и

трябва да сме бдителни. Сега може да влезете.

Франсис отвори вратата, свързана с електрически звънец, и намерил се в бърлогата на лекаря, тежко се отпусна на стола, издуха носа си с кърпичка, затърси в джобовете си цигари, кибрит или нещо друго и каза дрезгаво и със сълзи на очи:

— Доктор Хърцог, аз съм влюбен.

Седмица или десетина дни по-късно в Шейди Хил. Влакът в седем и четиринайсет е пристигнал и заминал. Някои семейства са вечеряли и чиниите са в машината за миене. Селото виси морално и икономически на тънка нишка. Но виси на своя нишка в привечерната светлина. Доналд Гослин е започнал отново да мъчи „Лунната соната“. *Marcato, ma sempre pianissimo*^[4]! Сякаш изстиска мокра кърпа за баня, но домашната прислужница не му обръща внимание. Тя пише писмо на Артър Годфри. В зимника на къщата Франсис Уийд майстори масичка за кафе. Доктор Хърцог препоръчва като терапия дърводелската работа и Франсис намира истинска утеха в простите изчисления, свързани с това, и в божествения мирис на пресния материал. Франсис е щастлив. Горее малкият Тоби плаче, защото е уморен. Той сваля каубойската си шапка, ръкавиците, украсеното с галуни яке, развързва колана, обкован със злато и рубини, сребърните куршуми и кобурите, измъква се от тирантите, карираната риза и джинсите и сяда на ръба на леглото, за да събуе и високите ботуши. Остава облеклото си накуп и отива до килера, за да свали от пирона космонавтския костюм. Трудно му е да се намъкне в дългото трико, но успява. Намята на раменете си вълшебната мантия, качва се на рамката на кревата, разперва ръце и прелита късото разстояние до пода. Приземява се с удар, който всички чуват освен него.

— Върви си вкъщи, Гъртруд, върви си в къщи — казва мисис Мастърсън. — Още преди един час ти казах да се прибиращ. Отдавна е минало времето ти за вечеря и майка ти ще се безпокои. Върви си вкъщи!

Една врата на терасата на семейство Бабкок се отваря и от нея излиза мисис Бабкок гола, преследвана от голия си съпруг. (Децата им са на пансион и терасата е оградена с жив плет.) Те пресичат терасата и влизат в кухнята, страстни и красиви като нимфа и сатир, които

можете да видите на всяка стена във Венеция. В градината Джулия отрязва последните рози и чува стария мистър Никсън да крещи на катеричките в хранилката за птици:

— Нехранимайковци! Пакостници! Марш, дим да ви няма!

Една нещастна котка се върти из градината, душевно и физически унижена. На главата ѝ е вързана малка сламена шапчица — кукленска шапчица, здраво забодена за кукленска дреха, от чиито поли се подава дълга, космата опашка. Тя върви и тръска крака, сякаш е излязла от вода.

— Ела, май, мац, мац! — вика Джулия. — Ела тук, мац, ела тук, бедното ми котенце!

Но котката я поглежда недоверчиво и се отдалечава, препъвайки се в рокличката. Последен се появява Юпитер. Той нагазва в доматените лехи и държи в голямата си уста някакъв орфан чехъл. После пада мрак. Настъпва нощ и крале в златни доспехи, яхнали слонове, прехвърлят планината.

[1] Авторът намеква за бейзболната игра. — Б.пр. ↑

[2] Отклонение от основното темпо на пиесата, за да се подсили изразителността. — Б.пр. ↑

[3] Началото на молитва: „Господи, помилуй!“ (лат.) — Б.пр. ↑

[4] Изразително, но съвсем тихо (ит.) — Б.пр. ↑

ЧЕТВЪРТА ТРЕВОГА

Припичам се на слънце и пия джин. Часът е седем сутринта. Неделя. Мисис Ъксбридж е отишла някъде с децата. Тя е домашната ни прислужница. Готви и се грижи за Питър и Луиз.

Есен е. Листата са пожълтели. Утринта е безветрена, но листата се ронят със стотици. Мисля, че за да усетиш нещо — листо или стръкче трева, — трябва да познаваш силата на любовта. Мисис Ъксбридж е на шейсет и три години, жена ми я няма, а на мисис Смитсониан (която живее на другия край на града) тези дни ѝ липсва настроение, така че сякаш са ми отнели някаква част от утрото и отнетото време има праг или по-точно няколко прага, които не мога да прекрача. Три-четири футболни подавания биха могли да ми помогнат, но Питър е още много малък, а единственият ми съсед, който играе футбол, отива на черква.

Жена ми Бърта се очаква в понеделник. Тя идва от града в понеделник и се връща обратно във вторник. Бърта е красива млада жена с разкошна фигура. Мисля, че очите ѝ са прекалено близо едно до друго и понякога е свадлива. Когато децата бяха съвсем малки, тя ги възпитаваше по свой заядлив начин. „Ако не изядете хубавата закуска, приготвена от мама, преди да преброя до три — казваше тя, — ще ви пратя да си легнете. Едно, две, три...“ Чувах същото и на вечеря: „Ако не си изядете хубавата вечеря, сготвена от мама, преди да преброя до три, ще ви пратя в леглото гладни. Едно, две, три...“ И пак: „Ако не съберете играчките си, преди мама да преброи до три, мама всичките ще ги изхвърли. Едно, две, три...“ Същото се повтаряше и в банята, и в леглото. „Едно, две, три“ беше тяхната приспивна песен. Понякога си мислех, че се е научила да брои още като дете и когато някой ден настъпеше краят ѝ, сигурно щеше да брои и на ангела на смъртта. С ваше разрешение ще си наляя още една чаша джин.

Когато децата пораснаха и тръгнаха на училище, Бърта получи работа като преподавател по обществознание в шести клас. Това я ангажираше, правеше я щастлива и тя казваше, че винаги е искала да

бъде учителка. Спечели си репутация на строга. Носеше тъмни дрехи, прическата ѝ беше скромна и очакваше от учениците си разкаяние и послушание. За да разнообрази живота си, постъпи в любителска театрална труппа. Играеше прислужницата в „Улица Ангелска“ и бабата в друга постановка. Всичките ѝ приятели от театъра бяха приятни хора и аз с радост я водех на техните забави. Необходимо е да знаете, че Бърта не пие. Приема понякога от учтивост едно дубоне, но пиенето не ѝ доставя удоволствие.

Чрез театралните си колеги Бърта научи, че набират участници за пиесата „Озаманидес II“, в която всички актьори трябвало да играят голи. Тя ми разказа за това и за случилото се по-късно. Учителският договор ѝ разрешаваше десет дни отпуска по болест и един ден тя се престорила на болна и заминала за Ню Йорк. Пробите за „Озаманидес“ ставали в канцеларията на продуцента, в центъра на града. Там тя заварила вече опашка от стотина мъже и жени, които чакали да бъдат изпробвани. Бърта измъкнала от джоба си една неплатена сметка, размахала я над главата си като писмо и си пробила път напред с думите: „Извинете, моля, извинете... Имам уредена среща...“ Никой не протестираше и тя скоро се оказала в челото на опашката, където една секретарка ѝ записала името, номера на обществената ѝ застраховка и т.н. Казали ѝ да мине зад един параван и да се съблече. После я въвели в стая, където седели четирима мъже. Като се имат пред вид обстоятелствата, пробата била много щателна. Обяснили ѝ, че ще бъде гола по време на цялото представление; че ще трябва два пъти да симулира съвокупление и да участва в любовна сцена, включваща и публиката.

Спомням си как ми разказа всичко това. Бяхме във всекидневната. Децата спяха. Тя преливаше от щастие. Не можеше да има никакво съмнение в това. „Стоях там съвсем гола — каза тя — и никак не се стеснявах. — Безпокоях се само да не би краката ми да са мръсни. Обстановката беше старомодна, висяха театрални програми, поставени в рамки, и голяма снимка на Етел Баримор. Стоях гола пред тия непознати и за първи път в живота си усетих, че съм намерила себе си. Открих себе си в голотата. Да си гола и да не се срамуваш пред тия чужди хора, е едно от най-вълнуващите преживявания, които съм имала...“

Не знаех какво да правя. И сега, в тази неделна утрин, все още не знам как е трябвало да постъпя. Мисля, че трябваше да я ударя. Казах ѝ, че не бива да участва. Отвърна, че не съм в състояние да я спра. Споменах за децата, но тя заяви, че това преживяване щяло да я направи по-добра майка. „Когато свалих дрехите си — каза тя, — почувствах, че съм се отървала от всичко низко и дребнаво.“ Подхвърлих, че няма да я приемат заради белега и от апандисита. След няколко минути телефонът позвъни. Беше продуцентът. Предлагаше ѝ ролята. „Ах, колко съм щастлива! — възкликна тя. — Ах, колко чуден, богат и необикновен може да стане животът, когато спреш да играеш ролите, писани за тебе от родителите и приятелите ти! Чувствам се като изследователка.“

Доколко бе уместно онова, което направих тогава или по-точно не направих, все още не знам. Бърта прекъсна учителския си договор, записа се в профсъюза за актьорите и започна репетиции. След премиерата на „Озаманидес“ тя нае мисис Ъксбридж и си взе апартамент в един хотел, близо до театъра. Аз поисках развод. Отговори ми, че не вижда причина за развод. Изневярата и жестокостта са добри поводи за завеждане на дело, но какво може да направи човек, чиято жена иска да се явява гола на сцената? В по-младите си години познавах жени от бурлеската, някои от тях омъжени и с деца. Все пак те вършеха онова, което Бърта се готвеше да прави, само в полунощното съботно шоу и доколкото си спомням, мъжете им бяха третостепенни комици, а децата им изглеждаха винаги гладни.

Ден или два по-късно отидох при адвокат по бракоразводните дела. Каза, че единственият ми шанс е развод по взаимно съгласие. В щата Ню Йорк липсвали прецеденти за симулирано публично полово сношение като основание за развод и нито един адвокат не би се заел с подобно бракоразводно дело. Повечето ми приятели се отнасяха тактично към новия живот на Бърта. Предполагам, че са ходили да я гледат, но аз отлагах месец и повече. Билетите струваха скъпо и трудно се намираха. Вечерта, когато отидох в театъра или това, което някога е било театър, валеше сняг. Авансцената бе махната, а декорът се състоеше от куп износени автомобилни гуми. Единствените познати неща бяха столовете в салона и страничните пътеки. Театралната

публика винаги ме е смущавала. Струва ми се, че това е така, защото човек попада сред непонятно разнообразие от типове, нахлули в един почти домашен и страшно претрупан интериор. Тази вечер ги имаше всякакви. Когато влязох, гърмеше рок. Оня старомоден, проглушаващ ушите рок, който някога се свиреше на места като заведението на Артър. В осем и трийсет светлините угаснаха и актьорите — четиринайсет на брой — се появиха от страничните пътеки. И, разбира се, всички до един бяха без нищо по себе си, като изключим Озаманидес — той носеше корона.

Не бих могъл да опиша представлението. Озаманидес имаше двама сина и мисля, че накрая ги уби, но не съм сигурен. Сексът бе всеобщ. Мъже и жени се прегръщаха, а Озаманидес прегръщаше едновременно няколко мъже. В един момент някакъв непознат, заемащ седалката отлясно, сложи ръка на коляното ми. Не исках да го укорявам за състоянието му, но не исках и да го окуражавам. Отместих ръката му и изпитах дълбока носталгия по невинните кинотеатри на моята младост. В малкото градче, където израснах, имаше такова кино — „Алхамбра“. Любимият ми филм беше „Четвъртата тревога“. Гледах го за първи път един вторник след училище и останах и за вечерната прожекция. Родителите ми се разтревожили и когато се прибрах за вечеря, здравата ми се накараха. В сряда избягах от училище, успях да гледам филма два пъти и да се върна навреме за вечеря. В четвъртък отидох на училище, но веднага след часовете изтичах в киното, за да видя част от вечерната прожекция. Родителите ми, изглежда, са се обадили в полицията, защото един полицаи се появи в салона и ме накара да се прибера у дома. В петък ми забраниха да ходя на кино. Но в събота прекарах целия ден там. В неделя свършвах прожекциите на филма. „Четвъртата тревога“ разказваше за подмяната на конната пожарна команда с моторизирана. Участваха четири пожарни команди. В три от тях вече се използваха автомобили и нещастните коне бяха продадени на касапите. Оставаше само една конна пожарна команда, но и нейните дни бяха преброени. И хората, и конете бяха тъжни. Тогава внезапно избухваше голям пожар. Виждаше се как първата, втората и третата пожарна команда се понасят към мястото на произшествието. При конната пожарна нещата бяха мрачни. В този миг прозвучаваше четвъртата тревога — тяхното повикване. И пожарникарите започваха мълниеносно да действат, впрягаха конете и

в галоп пресичаха града. Накрая именно те потушаваха пожара, спасяваха града и получаваха амнистия от кмета. Сега на сцената Озаманидес пишеше нещо мръсно върху задника на жена ми.

Нима голотата — нейният гъдел — бе унищожила чувството ѝ за носталгия? Носталгията — нищо, че очите и бяха доближени едно до друго — беше едно от главните ѝ очарования. Тя имаше дар изцяло да пренесе спомена за едно изживяване в друго време. Нима сега, обладана публично от един непознат, си спомняше за местата, където се бяхме любили, за взетите под наем къщи близо до морето, където сред ромона на летния дъжд се дочуваха известните от памтивека обещания за любов, спокойствие и красота? Дали да стана прав и да я приканя да се върне, да се върне, да се върне в името на любовта, доброто настроение и ведростта? Мислех си колко красиво бе завръщането ни у дома в снежна зима, след като сме били на гости. Снежинките връхлитаха върху фаровете и имахме чувството, че се носим със сто мили в час. Хубаво беше да се прибираш в къщи в снега, след като си бил с приятели. После актьорите се строиха в една редица и ни приканиха, всъщност ни заповядаха, да се съблечем и да се смесим с тях.

Това, изглежда, бе мой дълг. Как иначе можех да проумея Бърта? Аз винаги много бързо съм се измъквал от дрехите си. Така и направих. Все пак имах един проблем. Какво да правя с портфейла, джобния си часовник и ключовете от колата? Опасно беше да ги оставя в дрехите. И тръгнах гол, надолу по пътеката, но стиснал в дясната ръка своите ценности. Щом стигнах мястото на действието, един гол младеж ме спря и извика, по-точно изпя:

— Сложи на пода вещите. Вещите са нечисти.

— Но това са портфейлът ми, часовникът и ключовете от колата.

— Сложи на пода вещите — изпя той.

— Но аз трябва да си отида с колата от гарата до къщи. Имам шейсет-седемдесет долара в банкноти — казах аз.

— Сложи на пода вещите.

— Не мога, наистина не мога. Трябва да ям, да пия и да се прибера в къщи.

Тогава един по един всички, включително и Бърта, подеха заклинанието. Целият състав започна да пее:

— Сложи на пода вещите, сложи на пода вещите.

За мен чувството, че съм нежелан, е било винаги остро болезнено. Предполагам, че някой диагностик би могъл да даде обяснение. Усещането се повтаря като ехо и винаги се улавя за последната брънка на веригата, съставена от подобни изпитания. Гласовете на актьорите бяха високи и подигравателни, а аз стоях като гол глупак някъде посред града, нежелан, и си спомнях за пропуснатите футболни пасове, за загубени битки, за презрението на непознати хора, за смеха, който долита иззад затворени врати. Държах вещите в дясната си ръка и в тях буквално се съдържаше моята самоличност. Нито един от предметите не беше незаменим, но хвърлах ли ги, щях да застраша своята същност, сянката си, която виждах върху пода, името си.

Върнах се на мястото си и се облякох. При такава теснотия това се оказа трудно. Актьорите продължаваха да крещят. Вървах нагоре и стръмната пътека на порутения театър силно навяваше спомени от миналото. Преди години бях вървял по същата пътека към изхода след „Крал Лир“ и „Вишнева градина“, без тя да ми изглежда така стръмна. Излязох въвн.

Снегът продължаваше да вали. Приличаше на виелица. Пред театъра едно такси бе затънало и аз си спомних, че имам гуми за сняг. Това ми даде чувство за сигурност и добре свършена работа — нещо, което щеше да взмути Озаманидес и неговата гола свита. Не бях извадил на показ душевните си колебания, само проявих оная част от себе си, която се отличаваше с удивителна практичност и твърдост. Вятърът хвърляше сняг в лицето ми, а аз пеех, подрънквах ключовете от колата и неусетно стигнах до влака.

ТРИ РАЗКАЗА

I

Темата ни днес е метафизиката на затлъстяването и аз съм коремът на човек, който се казва Лорънс Фарнсуърт. Телесната кухня между диафрагмата и основата на таза. Аз владея неговите вътрешности. Знам, че няма да ми повярвате, но ако приемете, че има *cri de coeur*^[1], защо да няма *cri de ventre*^[2]? Аз играя важна роля в неговите дела, макар и да не действам независимо, но и той също е подчинен на такива несъизмерими сили на своята среда, като парите и светлината на звездите. Родени сме в Средния Запад и той завърши образованието си в Чикаго. Участваше в отбора по атлетика (овчарски скок), а по-късно и в скоковете във вода — два спорта, които правеха съществуването ми опасно и несигурно. Открих себе си едва когато той прехвърли четиридесетте години. Забелязан бях от доктора и шивача му. Лорънс упорито отказваше да признае правата ми и почти цяла година носеше дрехи, които жестоко ме стягаха и ми причиняваха силно раздразнение и болка. Единствената ми утеха беше, че можех, когато пожелаея, да отворям ципа му отпред.

Често съм го чувал да казва, че е прекарал половината си живот зад предното платно на лодката, а сега, през останалата част от живота си, е прокълнат да ходи зад един корем, самостоятелен и капризен като някои органи под него. Разбира се, аз съм наблюдавал сексуалния му спорт, но не мисля да описвам хилядите, милионите подвизи, в които съм участвал. Въпреки репутацията си на недодялан, аз съм същински фантазьор и затова ми се иска да отмина гимнастическите упражнения и да си представя последствията, които, както чувам, често водели до екстаз. Изглежда, че той приема еротиката като достъп към истински красивото в света. Любовта в гръмотевична буря — а всеки дъжд би свършил същата работа — според него е условието за идеална връзка. Имаше и оплаквания. Веднъж чух една жена да пита:

— Нима никога няма да разбереш, че в живота има по-важни неща от секса и боготворенето на природата?

Друг път, когато той възкликна пред прелестта на звездите, неговата *belle amie* се изсмя. Моите познания за света се свеждаха до ограничения ми допир с голотата: спалните, душопетите, плажовете, плувните басейни, любовните срещи и слънчевите бани на Антилските острови. Останалата част от живота си прекарах в нещо като зад завеса, между панталоните и ризите му.

След като цяла година и повече отказваше да признае съществуването ми, накрая увеличи размера на панталоните си от трийсет на трийсет и четири. Щом постигнах трийсет и четири инча и мечтаех вече за трийсет и шест, неговите чувства към мен станаха маниакални. Сблъсъкът между онова, което някога е бил, онова, което искаше да бъде, и сегашното му състояние стана твърде сериозен. Когато хората ме мушкаха с пръст и правеха шеги с шкембето ми, пресиленият смях не можеше да скрие неговия гняв. Той престана да оценява приятелите си по остроумие и интелигентност, оценяваше ги по коланите им. Защо X е толкова плосък, а Z с четиридесетинчовия си тумбак е доволен от положението си? Щом приятелите му се изправеха, погледът му бързо слизаше от усмихнатите лица към коремите им. Една вечер отидохме на стадиона „Янки“ да гледаме бейзбол мач. Започна да се забавлява едва когато забеляза, че десният защитник има обиколка най-малко трийсет и шест инча. Останалите защитници и играчи на линията бяха поносими, но подавачът, по-възрастен човек, определено се бе издул отпред. Отвратителни бяха и двамата съдии, свалили защитните си кори. Такъв бе и качърът. Лорънс усети, че не гледа мача — под мое въздействие той не бе в състояние да следи играта, — затова си и тръгнахме. Това беше кулминацията. Ден-два по-късно започна същински ад, който продължи повече от година.

Предписаха ни диета от вода и твърдо сварени яйца. За една седмица загуби пет килограма, но не там, където трябваше. Макар и съществуването ми да бе заплашено, все някак преживявах. Диетата предизвика смущение в обмяната, от което пострадаха зъбите му. По съвета на лекаря той се отказа от нея и се записа в здравен клуб. Три пъти седмично аз бях измъчван върху електрически велосипед, машина за гребане и после един масажист ме мачкаше и удряше шумно и жестоко с длани. По същото време Лорънс си купи различни ластични гащета и колани, с които искаше да ме прикрие или

унищожи. Те ми причиняваха голяма болка, но потвърждаваха и моята несломимост. Вечер ги сваляше и аз отново се разполагах нашироко в света, който така много обичах. Скоро купи ново приспособление, гарантиращо премахването ми. Това бяха чифт златисти найлонови гащета, които се надуваха с ръчна помпа. Киселинността на преработваните от мен секреции ме информираше за това какви са страданията му и колко жалко се чувства той. С напомпани гащета той четеше едно ръководство и правеше различни упражнения. Помъчителна болка не бе ми нанасяна и след свършването на упражненията отделни мои части бяха до такава степен изтръпнали и стегнати, че и двамата прекарвахме една безсънна нощ.

На този етап бях установил два факта, които гарантираха оцеляването ми. Първият беше омразата на притежателя ми към упражненията насаме. Обичаше игрите, но не и гимнастиката. Всяка сутрин отиваше в банята и десет пъти докосваше палците си с ръка. Задникът му (това е друга история) стържеше умивалника, а челото му докосваше тоалетната дъска. Знаех от появилите се секреции, че това изпитание го смазва душевно. През лятото отидохме на вила и той се зае с бягане и вдигане на тежести. При вдигането на тежести Лорънс се научи да брои на японски и руски с надеждата да придаде известно достойнство на заниманието си, но не успя. Вторият фактор в моя полза е убеждението му, че ние водим природосъобразен живот. „Аз наистина живея много скромно“, казваше често той. Ако това бе така, аз не бих имал никакъв шанс да се проявя, но мисля, че няма първокласен ресторант в Европа, Азия, Африка и Британските острови, където да не съм бил воден и канен да изявя способностите си. След порция щурци в Токио той ме потупа приятелски и каза:

— Сега е твой ред да поработиш, приятелю.

Докато смята това за природосъобразен живот, моето място в света е осигурено. Изневеря ли му, то няма да е от злоба или нарочно. След една грандиозна вечеря с четиринайсет ордьовъра в Грузия ние прекарахме нощта заедно в банята. Беше в Тбилиси. Аз, изглежда, застрашавах живота му. Минаваше три часа след полунощ. Той крещеше от болка. Плачеше и може би аз знаех по-добре от всеки друг орган на тялото му истинската самота на човека. „Махай се — викаше ми той, — махай се!“ Нима можеше да има нещо по-тъжно и глупаво от това един гол мъж по никое време в непозната страна да пъди

своите вътрешности? Отидохме до прозореца, за да чуем шумоленето на вятъра в клоните на дърветата.

— О, защо не съм обръщал по-голямо внимание на духовните ценности! — извика той.

Ако бях коремът на таен агент или властващ крал, моята роля в конфликтността на времето едва ли щеше да е по-различна. Аз представлявам времето по-точно от онова плашило с косата. Затова такава обикновена сила като времето — акуратно отброявано от часовниците в къщи — го принуждаваше да стене и проклина. Или чувстваше, че благовидната младост е главната и единствената примамка? Знам, че му напомнях за преживяната мъка в отношенията с баща му. Баща му се пенсионира на петдесет и пет години и прекара остатъка от живота си в шлифоване на камъни, градинарство и усилието да научи от грамофонни плочи разговорен френски. Той някога е бил гъвкав и с атлетическа фигура, но също като сина си е бил изненадан на средна възраст от един независим корем. И той като сина си е нямал способността да старее и дебелее елегантно. Търбухът, изглежда, е прекършил духа му. Коремът го е принудил да се прегърби, да тътри краката си, да въздиша и да разшири панталоните си. Коремът сякаш е бил някакъв предвестник на ангела на смъртта. Дали Фарнсуърт, като докосваше всяка сутрин палците на краката си в банята, не се бореше със същия ангел?

После дойде годината, в която пътувахме. Не знам какво го принуждаваше, но за дванайсет месеца обиколихме три пъти света. Може би е предполагал, че пътешествието ще повиши обмяната и ще намали моята значимост. Няма да се спирам на ужасните предпазни колани и хаотичния режим на хранене. Видяхме всички необикновени места, а също така Найроби, Малагаси, Мавриций, Бали, Нова Гвинея, Нова Каледония и Нова Зеландия. Посетихме Маданг, Горока, Лий, Рабол, Фиджи, Рейкявик, Тингвेलир, Акурейри, Нарсарсуак, Кагсиараук, Бухара, Иркутск, Улан Батор и пустинята Гоби. Следваха островите Галапагос, Патагония, джунглата Мато Гросо и, разбира се, Сейшелските и Амирантските острови.

Всичко свърши или се реши в ресторанта на Пасето. Вечерята започна с фурми и пармска шунка. Към тях изяде две кифли с масло. После си поръча спагети карбонара, бифтек с пържени картофи, порция жабешки бутчета, цял морски вълк, опечен в пергамент,

пилешки гърди, салата с олио, три вида сирене, гъст крем забалионе. Към средата на яденето той понамали темпото, но аз не му се сърдех, защото чувствах, че победата вече се вижда. Когато си поръча забалионе, знаех, че съм спечелил или най-малко сме стигнали до разумно примирие. Лорънс вече не се мъчеше да ме скрие, премахне или забрави, а секретите му бяха приятни. Когато станахме от масата, той ме освободи с още два инча и пресичайки площада, аз усещах полъха на нощния ветрец и слушах песента на фонтаните. Оттогава заживяхме напълно щастливо.

[1] Вик на сърцето (фр.) — Б.пр. ↑

[2] Вик на корема (фр.) — Б.пр. ↑

II

На Мардж Литълтън можеше да се припише „майчински комплекс“ според отдавна овехтялата фройдистка терминология, макар че майчинските ѝ чувства едва ли бяха по-изявени от чувствата на всяка друга жена. Сигурно се имаше пред вид очарователната мекота в гласа и поведението ѝ. Тя носеше аромата на летен ден или може би летният ден носеше аромата на такава жена. Мардж ходеше редовно на черква и аз винаги съм имал чувството, че нейната вяра е по-дълбока от вярата на другите, при все че е невъзможно да се спекулира с нещо толкова интимно. Тя обичаше литургиите, придържаше се към англиканския молитвеник и когато можеше, избягваше проповедите. Не беше местна жителка, разбира се — последният местен жител и последната крава умряха преди двайсет години — и аз не помня откъде се появиха тя и мъжът ѝ. Той беше плешив. Имаха три деца и си живееха съвсем обикновено до онази сутрин през есента.

Беше малко след празника на труда и времето бе ветровито. През прозореца се виждаше как листата падат. Семейството закусваше в кухнята. Мардж бе опекла царевична пита.

— Добро утро, мисис Литълтън — каза съпругът, целуна я по челото и потупа задника ѝ. Гласът и жестът изглеждаха в пълно съответствие с любовта им. Не знам как биха охарактеризирали такава сцена зловидниците на семейството. Дали двамата съпрузи, като съобразяваха страстите си с общоприетите обществени норми, не превръщаха къщата си в нещо като затвор, или просто бяха мъж и жена, чиито взаимни удоволствия са нежни, трайни и непоколебими? За мен това бе изключителен брак. Самият аз не съм се женил и може би съм прекалено подозрителен към известен елемент на клоунада в свещения брачен съюз, но нима е лъжа, че когато някои двойки честват своя десети или петнайсети сватбен юбилей, те не изглеждат чак толкова възторжени? Всъщност имат вид на измамани и лаврите обира мръсният женкар чичо Хари. Но при семейство Литълтън човек имаше

чувството, че те могат да живеят умно и пламенно и все така любвеобилно до смъртта си.

В тази необикновена съботна сутрин той възнамеряваше да отиде да пазарува. След закуската направи списък на нещата, които трябваше да купи от железарския магазин. Един галон бяла боя, десетсантиметрова четка, цветни куки, вила и гориво за косачката. Тръгна заедно с децата, но не отиде в селото, което като много други села западаше, а в претъпкания с хора и почти празничен търговски център на шосе № 64. Той даде на децата пари за кока-кола. На връщане пътят на юг бе задръстен. Както вече казах, бе наскоро след празника на труда и много коли влачеха къмпинг-ремаркета, фургони с легла, платноходки, моторници и обикновени ремаркета. Дългата процесия напомняше не толкова за хора, които се завръщат след почивни дни, а по-скоро приличаше на трагична евакуация на голям град или цял щат. Една транспортна кола се опита да задмине голямо къмпинг-ремарке, удари се в автомобила на Литълтън и уби на място и четиримата. Аз не отидох на погребението, но мой съсед ми го описа.

— Тя стоеше до гроба. Не плачеше. Изглеждаше красива и спокойна. Гледаше как един след друг спускат в гроба и четирите ковчега. Четири.

Мардж не се изсели. Хората, разбира се, я канеха на вечеря, но в обществото, където всички са силно привързани към семейния живот, самотниците са неизбежно пренебрегнати. Месец след катастрофата местният вестник съобщи, че щатската комисия по пътищата е решила да разшири шосе № 64, като към четирите писти прибави още четири. Организирахме комитет за защита на населението и събрахме десет хиляди долара за съдебни разноски. Мардж Литълтън беше особено дейна. Почти всяка седмица свиквахме събрания. Събирахме се в черквата, съда, училището и в частни домове. В началото събранията бяха вълнуващи. Веднъж мисис Пинкъм се развика. После заплака:

— Дала съм шестнайсет години от живота си за моята стаичка в розово и сега ще я съборят!

Изведоха я покрусена от събранието. Наехме автобус и отидохме в столицата на щата. Една дъждовна неделя минахме по шосе № 64 с мотоциклетен ескорт. Не бяхме повече от трийсет души и едва се влачехме. Носехме лозунги. Спомням си Мардж. Има хора с вроден дар да протестират и талант да носят лозунги. Мардж не беше такава.

Тя носеше голям плакат с надпис: „Спрете строежа на бензиностанцията“. От вида ѝ личеше, че се чувства крайно неловко. Когато шествието се разпиля, аз ѝ казах сбогом на едно хълмче над шосето. Тя изгледа спокойно колоната коли на пътя. Навярно така са гледали вдовиците от Нантъкет към морето.

Похарчихме десетте хиляди долара без никакъв резултат и събранията ни станаха все по-редки и лошо посетени. На последното се явиха само трима души, в това число и докладчикът. Шосето беше разширено, събориха шест къщи, две останаха необитаеми и собствениците им не получиха обезщетение. Няколко стени се срутиха от взривовете. След разпускането на комитета аз виждах рядко Мардж. Някой ми каза, че е заминала за чужбина. Върна се с един красив италианец от Рим, който се наричаше Пиетро Монтана. Ожениха се.

Макар той никак да не приличаше на първия ѝ мъж, Мардж прояви и с Пиетро своя дар да си създаде семейно щастие. Пиетро беше хубав, остроумен и заможен — представител на фирма за стелки за обуца, — но говореше най-лошия английски, който някога съм чувал. Можеш да говориш, да пиеш, да се смееш с него, но извън това всякакво друго общуване беше почти невъзможно. И дори излишно. Мардж обаче изглеждаше щастлива и беше приятно да им гостува човек. Бяха женени не повече от два месеца, когато Пиетро, както си пътуваше по шосе № 64 със своята кола с подвижен покрив, бе обезглавен от един кран.

Мардж погребва Пиетро при другите, но остана да живее в къщата на Туин-Рок Роуд, където ясно се чуваше, като от сражение, бойният тътен на индустриалния трафик. Мисля, че се хвана на работа. Виждаха я по влаковете. Три седмици след смъртта на Пиетро един осемтонен камион с двайсет и четири колела, поел на север по шосе № 64, по неизвестни причини, които изобщо не можах да се изяснят, се отклони в платното за движение на юг, блъсна две коли и уби четиримата им пътници. После камионът се удари в гранитната ограда, обърна се настрана и се запали. Полицията и пожарната се появиха начаса, но товарът беше запалителен и огънят бе угасен едва в три след полунощ. Целият трафик по шосе № 64 бе отклонен. Женският помощен персонал на пожарната команда сервираше кафе.

Две седмици по-късно, в осем часа вечерта, друг камион с двайсет и четири колела, натоварен с циментови блокове, загуби

контрол на същото място, премина в отсрещното платно и преди да се блъсне в защитната ограда, покоси четири дървета. Ударът беше толкова силен, че се откъртиха шейсет сантиметра от гранита на стената. Този път нямаше пожар, но шофьорите бяха така обезобразени от сблъскването, че трябваше да определят самоличността им по пломбите на зъбите.

На трети ноември в 8,30 вечерта лейтенант Доминик Десисто докладва, че в участъка изтичал човек в работническо облекло. Бил в истерика, упоен от наркотици или пиан. Настоявал, че по него са стреляли. Според лейтенант Десисто думите на нахълталия били дотолкова неразбираеми, че трябвало да мине доста време, докато той обясни случилото се. Пътувал на север по № 64 и приблизително на същото място, където другите камиони загубили контрол, куршум от пушка разбил левия прозорец на кабината и без да улучи шофьора, пробил и десния прозорец. Отървалият се от смъртта се казвал Джо Лангстън от Болдуин, Южна Каролина. Лейтенантът направил оглед на камиона и установил счупените прозорци. Той и Лангстън отишли с полицейската кола на мястото, откъдето бил изстрелян куршумът. На дясната страна на пътя имало малка гранитна могила, покрита със земя. При разширяването на шосето могилата била пресечена на две и дясната ѝ част гледала точно срещу защитната ограда. Десисто обходил могилката. Тревата била отъпкана и на земята имало две угарки. Следващия месец могилата бе поставена под наблюдение, но съставът на полицията беше малък, а и бе скучно да стоиш на пост сам по здрач до полунощ. Щом свалиха охраната, четвърти огромен камион загуби управление. Този път колата се отклони надясно, събори десетина дървета и полетя в една тясна, но стръмна долинка. Полицията намери шофьора мъртъв. Беше застрелян.

През декември Мардж се омъжи за един богат търговец и се пресели в Северен Сейлъм. Там пътят имаше само две платна и грохотът на движението беше глух като шума в раковина.

III

Той зае мястото до пътеката — № 32 в боинга 707, който щеше да лети за Рим. Самолетът не беше съвсем пълен и креслото между него и мястото до прозореца бе празно. До прозореца седна, за голямо негово удоволствие, една изключително красива жена — не беше млада, но с такова качество и той не можеше да се похвали. Напарфюмирана, в черна рокля и с бижута, тя, изглежда, се числеше към онези кръгове, в които той се движеше с най-голяма лекота. „Добър вечер“, каза мъжът, като се наместваше на стола си. Тя не отговори. Само издаде някакъв обезкуражителен звук и тикна пред лицето си книга с мека подвързия. Той се опита да прочете заглавието, но тя го закри с ръце. Пътникът и преди бе срещал стеснителни жени в самолетите, не много често, но ги имаше. Предполагаше, че те съвсем обяснимо се боят от пияници, донжуани и досадници. Извади един брой на вестник „Манчестър Гардиан“. Забелязал бе, че консервативните вестници вдъхват доверие на стеснителните. Ако човек чете уводните статии, спортните страници и особено финансовия раздел, срамежливите непознати са понякога склонни да разговарят. Самолетът излетя, светлинният знак за пушенето потъмня и мъжът извади златна табакера и златна запалка. Те не блестяха, но бяха златни.

— Имате ли нещо против, ако запуша? — попита той.

— Защо да имам — отвърна тя, без да го погледне.

— Някои хора възразяват — каза той и запали цигарата си.

Тя беше почти толкова красива, колкото и враждебна, но нима е нужно да бъде така хладна? Щяха да бъдат един до друг в продължение на девет часа и беше съвсем разумно да разчита на малко разговор. Дали ѝ напомняше за някой, когото тя ненавижда, някой, който я е оскърбил? Той беше къпан, обръснат, прилично облечен и привикнал да си създава приятели. Може би е нещастна жена, която ненавижда света, но когато стюардесата се появи да вземе поръчките за аперитива, тя подари на непознатото момиче една широка и

примамлива усмивка. Това така зарадва мъжа, че той също се усмихна, но когато тя забеляза, че той се бърка в нещо, предназначено за друг, му обърна гръб, намръщи се и отново се върна към книгата. Стюардесата му донесе двойно мартини, а на спътничката му шери. Той предположи, че силният коктейл може да увеличи нейната неловкост, и все пак трябваше да опита. Тя продължаваше да чете. „Да мога само да открия заглавието на книгата — мислеше той, — това ще е първата стъпка към успеха.“ Харолд Робинс, Достоевски, Филип Рот, Емили Дикинсън — всичко би помогнало.

— Мога ли да попитам какво четете? — попита учтиво той.

— Не — отвърна тя.

Когато стюардесата донесе вечерята, той ѝ подаде таблата през празния стол. Тя не благодари. Той се залови с храната — да яде, да се наслади на този прост човешки навик. Вечерята беше необикновено лоша и той гласно изрази мнението си.

— При подобни обстоятелства човек не трябва да е придирчив — каза тя.

Стори му се, че усети следа от топлина в гласа ѝ.

— Може би солта ще помогне — обади се отново тя, — но на мен, изглежда, са забравили да дадат. Мога ли да помоля за вашата?

— О, разбира се — каза той.

Нещата решително се оправяха. Той разкъса пликчето и при подаването разсипа малко сол на килима.

— Това е лош знак и нещастие ще сполети вас — каза тя.

Забележката не бе направена шеговито. Жената посоли котлета си и изяде всичко от подноса. После продължи да чете книгата със скритото заглавие. Той знаеше, че спътницата му рано или късно ще отиде в тоалетната и тогава ще успее да прочете заглавието, но когато тя се отправи към дъното на самолета, взе и книгата със себе си.

Свалиха по-ниско киноекрана. Ако филмът не беше извънредно интересен, той никога не плащаше за слушалки. Открил бе, че налучкването на смисъла по движението на устните придава допълнително качество на филма, а и без това диалогът обикновено е убийствено банален. Съседката му си взе слушалки и, изглежда, чудесно се забавляваше. Тя имаше приятен мелодичен смях и общуваше с актьорите на екрана по същия начин, както бе общувала със стюардесата, но не и със спътника си. Слънцето изгря, когато

приблжиха Алпите, макар че филмът не беше още свършил. Тук-там, през пролуките на спуснатите перденца, можеше да се види блясъкът на алпийската утрин. Те прелитаха над Монблан и Матерхорн, а героите на екрана продължаваха упорито да следват сценария. Имаше парад, преследване, сдобряване и финал. Съседката му заедно с тайнствената книга отново се оттегли към опашката на самолета и се върна с дебел слой бяло мазило и нещо като боне на главата. Тя нагласи възглавницата и одеялото и се приготви да спи.

— Приятни сънища — каза смело мъжът. Тя само въздъхна.

Той никога не спеше в самолетите. Отиде в бюфета и си поръча уиски. Стюардесата бе хубавичка и разговорлива. Разказа му за своя произход, за разписанието си, за своя годеник и трудностите с ония пътници, които се боят в самолета. Отвъд Алпите машината започна да губи височина и той видя през прозорчето Средиземно море. Изпи второ уиски. Разпозна Елба, Джилио и яхтите в пристанището на Порто Ерколе — виждаше дори вилите на приятелите си. Спомни си как преди години пристигаше в Нантъкет. Нарездаха се на пристанището и викаха: „О, семейство Пери е вече тук, и семейство Салтън, и семейство Грийнф.“ Това бе отчасти искрено и отчасти театър. Когато се върна на мястото си, съседката му бе махнала бонето и изтрила крема. Красотата ѝ в светлината на утрото бе покоряваща. Не можеше да постави диагноза на онова, което така силно го привличаше — носталгията може би, — но нейните черти, бледността ѝ, студенината на очите, всичко отговаряше на неговото чувство за красота.

— Добро утро — каза той, — хубаво ли спяхте?

Тя се намръщи, навярно помисли това за нахално.

— Нима може да се спи в самолет? — попита от своя страна тя в по-висок регистър. Сложи тайнствената книга в ръчната чанта с цип и започна да събира вещите си. Кацнаха на Фиумичино, той ѝ направи път да мине и я последва по пътеката. Вървя след нея и по време на паспортната, емиграционна и здравна проверка. Изравниха се на мястото, където се получаваше багажът.

Но вижте, вижте. Защо той сочи и нейната чанта на носача? Защо, когато са освободили и двата куфара, се отправят заедно до колонката на такситата и той се пазари с шофьора за пътуването до Рим? Защо влиза с нея в таксито? Нима той е неуморимият донжуан,

от който тя така се боеше? Не, не. Той е просто неин съпруг, а тя негова жена, майка на децата му — жената, която страстно е боготворил почти трийсет години.

„СВЕТЪТ НА ЯБЪЛКИТЕ“

Ейза Баскъм, старият лауреат, се въртеше в своя работен дом или кабинет — той не бе успял да намери точно название на мястото, където човек пише поезия, — биеше стършели с един брой на „Ла Стампа“ и се чудеше защо досега не е получил Нобеловата награда. Той бе удостоен с почти всички почетни знаци. Сандъкът в ъгъла беше пълен с медали, грамоти, венци, адреси, ленти и значки. Печката, с която се отопляваше кабинетът му, бе дадена от ПЕН-центъра в Осло, бюрото бе подарък от едно изтъкнато писателско дружество, а самият кабинет бе построен от Международното сдружение на неговите почитатели. В деня, когато му връчиха ключа на сградата, Баскъм получи поздравителни телеграми от президентите на Италия и на Съединените щати. А защо още нямаше Нобеловата награда? Шат, шат — удряше той с вестника. Кабинетът приличаше на плевник с наклонени греди на тавана и голям северен прозорец с изглед към Аbruците. Той би предпочел нещо по-скромно и с по-малки прозорци, но никой не бе го питал. Изглежда, че високите планини и съчиняването на стихове не вървяха добре заедно. По времето, когато пиша, Баскъм беше осемдесет и две години и живееше в една вила под хълмистото градче Монте Карбоне, южно от Рим.

Той имаше буйна, гъста бяла коса, която висеше над челото му. Няколко кичури в средата бяха винаги немирни и щръкнали. При официални приеми Баскъм ги приглаждаше със сапун. Те оставаха така час-два и почти винаги когато настъпваше времето да се поднесе шампанското, отново щръкваха. Това беше част от впечатлението, което оставяше писателят. Както се помни човек с дълъг нос, особена усмивка, белег от рождение и следа от рана, така хората помнеха Баскъм с непослушните му къдри. Той бе смътно познат като Сезан на поетите. В поезията му имаше някаква праволинейна точност, която може би напомняше за Сезан, но той нямаше прозренията, които откриваме в картините на художника. Това погрешно сравнение вероятно идваше от заглавието на най-популярната му творба —

„Светът на ябълките“, поезия, в която почитателите му съзираха дъха, разнообразието, колорита и носталгията по ябълките на Северна Нова Англия, която не бе виждал четиридесет години.

Защо той, провинциален и прочут с простотата си, бе заменил Върмонт с Италия? Дали изборът бе направен от неговата любима Амилия, умряла преди десет години? Тя бе вземала много от техните решения. Нима той, синът на фермер, е бил дотолкова наивен да мисли, че животът в чужбина може да придаде известна багра на суровото му детство? Или това е било резултат на чисто практични съображения, бягство от рекламата, която в собствената му родина му бе досаждала? Но почитателите му го намираха и в Монте Карбоне. Те идваха почти ежедневно, макар че броят им беше скромнен. Веднъж-два пъти в годината го снимаха за „Пари Мач“ или „Епока“, обикновено на рождения му ден, но тук можеше да живее по-спокойно, отколкото това би му се удало в Щатите. При последното завръщане съвсем непознати хора го спираха, както си вървеше по Пето Авеню, и искаха да постави автографа си върху листчета хартия. По улиците на Рим никой не го познаваше и не се интересуваше кой е той, а точно такава бе желанието му.

Монте Карбоне беше сарацински град, построен на върха на стръмен хълм от тъмен гранит с формата на самун хляб. На най-високата част на града имаше три кристалночисти и обилни извори, чиято вода се лееше свободно по склоновете на хълма или бе отвеждана с тръби. Неговата вила беше под града и в градината му имаше много фонтани, охранявани от изворната вода на върха. Шумът от водата беше силен и немелодичен — тя падаше с гръм и плясък. Водата беше хапливо ледена, дори през лятото, и той държеше в един басейн на терасата виното, вермута и джина си. Баскъм работеше сутрин в кабинета, следобед правеше сиеста и после изкачваше стълбите до градчето.

Туфът и пиперът, отровният цвят на лишеите, които растат по стените и по покривите, са извън възприятията на американеца дори ако е живял с години като Баскъм, заобиколен от тази отровност. Изкачването на стълбите го задъхваше. Той често спираше, за да си поеме дъх. Всички го заговаряха. „Salve, maestro, salve!^[1]“ Зърнеше ли тухления напечен кораб на готическата черква от дванайсети век, той винаги прошепваше на себе си датата, сякаш обясняваше на свой

събеседник красотите на мястото. Красотите на мястото бяха разнообразни и мрачни. Баскъм винаги щеше да бъде странник тук, но неговата странност му приличаше на някаква метафора, включваща времето, сякаш когато изкачваше странните стълби край странните стени, той се изкачваше през часовете, месеците, годините и десетилетията. На площада пиеше чаша вино и си вземаше пощата. В който и да е ден Баскъм получаваше повече поща, отколкото цялото население на градчето. Имаше писма от почитатели, предложения за лекции, четения или просто да си покаже лицето. Изглежда, бе включен в списъка на поканените на всяко почетно сдружение в западния свят, освен, разбира се, сдружението на бившите носители на Нобеловата награда. Пазеха пощата му в торба и ако тя се окажеше прекалено тежка да я носи сам, до вилата го придружаваше Антонио, синът на пощаджията. Занимаваше се с кореспонденцията си до пет или шест часа. Два-три пъти седмично почитатели намираха пътя до вилата и ако му харесваше видът им, даваше им нещо да пият, докато той слагаше автографа си на техните екземпляри от „Светът на ябълките“. Те почти никога не носеха други книги, макар че бе издал цяла дузина. Две или три вечери играеше табла с местния падроне. Всеки подозираше другия в нечестна игра, затова и двамата не напущаха масата, дори и да имаше опасност мехурите им да се пръснат. Поетът спеше дълбоко.

От четиримата поети, с които обикновено сравняваха Баскъм, първият се застреля, вторият се удави, третият се обеси, а последният умря от делириум тременс. Бе познавал всичките, обичал бе повечето от тях, дори за двама се бе грижил, когато бяха болни, но срещу циничния намек, че щом е избрал да пише поезия, е избрал пътя към унищожението си, той яростно се бунтуваше. Познаваше изкушенията на самоубийството, както познаваше изкушенията на всяка друга форма на греховност, и затова не държеше във вилата си огнестрелни оръжия, въжета с подходящи дължини, отрови и сънотворни хапчета. Той бе съзрял в Х — най-близкия му от четиримата — неразривна връзка между неговото удивително въображение и неговия чуден дар за самоунищожение. Но Баскъм, с инат и чисто по провинциалному, бе решил да скъса или да пренебрегне тази връзка, да отхвърли и Марсиас^[2], и Орфей. Поезията беше безкрайно тържество и той беше убеден, че последното действие в живота на един поет — както при

случая с Х — не трябва да се разиграе в мръсна стая с двайсет и три празни бутилки от джин. Понеже не можеше да отрече връзката между таланта и трагедията, той бе решил да я разбие.

Баскъм вярваше, че, както твърди Кокто, писането на поезия е използване на определен субстрат от паметта, който не познаваме съвсем добре. Творчеството му, изглежда, бе рожба на възпоминанието. Когато твореше, той не натоварваше паметта си с практически задачи и все пак тя определено участваше в играта — припомняше си настроения, пейзажи, лица и огромния речников фонд на родния си език. Можеше да пропилее месец или повече за едно късо стихотворение, но дисциплината и усърдието са твърде бледи думи, за да определим с тях труда му. Защото Баскъм съвсем не избираше думите си, а си ги припомняше измежду милиардите звуци, които беше чул, след като проумя речта. И така, разчитайки на своята памет, както и правеше, за да бъде животът му полезен, той понякога се чудеше дали паметта не е почнала да му изневерява. При разговори с приятели и почитатели болезнено се стараше да не се повтаря. Случваше се да се събуди в два или три часа през нощта, за да чуе немелодичния плясък на фонтаните, и по цял час се потеше над разни думи и дати. Кой беше противникът на лорд Кардиган в битката при Балаклава? Нужна беше цяла минута, докато името на генерал Липранди си проправи път в мрака, но накрая се появяваше. Спрягаше миналото време на глагола *esse*, броеше до петдесет на руски, рецитираше стихове от Дън, Елиът, Томас и Уърдсуърт, описваше събитията, свързани с Ризорджиментото, като се почне от бунтовете в Милано през 1812 година и се стигне до корелацията на Виктор Емануил, цитираше праисторическите ери, съотношението между километри и мили, планетите в слънчевата система и скоростта на светлината. Имаше известна мудност в отзивчивостта на паметта му, но той продължаваше да мисли, че всичко в него си остава задоволително. Единственото, което го разстройваше, беше страхът. Баскъм бе видял големи поражения, нанесени от времето, и се чудеше дали паметта на един старец може да има повече сили и дълголетие от дъба. Но нискостебленият дъб, посаден от него преди трийсет години на терасата, умираше, а поетът все още можеше да си спомни с подробности кройката и цвета на роклята на любимата му Амилия, която тя носеше при първата им среща. Той караше паметта си да го

води през различни градове. Представяше си, че върви по гарата на Индианаполис до Мемориалния фонтан, от гостиница „Европейская“ в Ленинград до Зимния дворен, от Рим, през Трастевере, до Сан Пиетро в Монтори. Както беше болнав и разколебан в способностите си, само усамотението, при което се подлагаше на тази инквизиция, ѝ придаваше вид на борба.

Веднъж през нощта или сутринта паметта му, изглежда, го събуди и поиска да си спомни първото име на Лорд Байрон. Не можа. Той реши за момент да се разграничи от паметта си и после с изненада да открие, че вече се е появило името на Лорд Байрон. Но когато предпазливо се върна към нея, тя продължаваше да бъде празна. Сидни? Пърси? Джеймс? Той стана от леглото. Беше студено. Обу си обувката, наметна се с балтона и изкачи стълбите през градината до своя кабинет. Сграбчи един екземпляр на „Манфред“, но името на автора бе посочено просто като Лорд Байрон. Същото се оказа и с „Чайлд Харолд“. Накрая той откри в енциклопедията, че негово благородие се казва Джордж. Баскъм до известна степен се извини пред себе си за този пропуск на паметта и се върна в топлото легло. Като повечето стари хора той тайно започна да си прави списък на храните, които, изглежда, наливаха олово в перото му. Прясна пъстърва. Черни маслини. Печено агне с мащерка, диви гъби, мечешко, еленско и заешко месо. От другата страна на графата бяха всички замразени храни, торени зеленчуци, прекалено сварени макарони и консервирани супи.

През пролетта един скандинавски почитател му писа, че ще бъде чест за него да направи с Баскъм еднодневен пътуване из планинските градчета. Баскъм, който по това време нямаше собствена кола, прие с удоволствие. Скандинавецът се оказа приятен младеж и те потеглиха щастливи към Монте Феличи. В четиринайсети и петнайсети век изворите, които снабдявали града с вода, пресъхнали и населението се смъкнало в средния пояс на планината. От изоставения град на върха бяха останали две черкви или катедрали с необикновено великолепие. Баскъм много ги харесваше. Те се издигаха сред поляни от цъфнал бурен, фреските на стените не бяха загубили изяществото си. Фасадите им бяха украсени с грифони, лебеди и лъвове с лица и телесни части на мъже и жени, прободени дракони, крилати змии и други чудеса на метаморфозата. Тези просторни и странни божи домове напомняха на

Баскъм за безпределността на човешкото въображение и той се почувства весел и ентузиазирани. От Монте Феличи отидоха в Сан Джорджо, където имаше няколко гробници със стенописи и малък римски театър. После спряха в една горичка под града, за да си направят пикник. Баскъм влезе в гората да се облекчи и се натъкна на двойка млади хора, които се любеха. Те не бяха си дали труд да се съблекат и единствената плът, която се виждаше, беше косматият задник на непознатия. „Tanti scusi^[3]“, промърмори Баскъм и отстъпи в друга част на гората, но щом се върна при скандинавеца, се почувства неловко. Пъшкащата двойка сякаш бе замъглила спомена от катедралите. Когато се прибра във вилата, няколко монахини от един римски манастир го чакаха да се подпише на екземплярите им от „Светът на ябълките“. Той сложи автографа си и помоли своята прислужница Мария да им даде вино. Те му направиха обичайните комплименти — създал е свят, който сякаш приветства човека; сред примесения с дъжд вятър дочува гласа на моралната красота, — но сега Баскъм можеше да мисли единствено за гърба на непознатия. Там, изглежда, имаше повече устрем и смисъл, отколкото в неговото прославно дирене на истината. То сякаш властваше над всичко, видяно през деня — над замъците, облаците, катедралите, планините и полетата с цветя. Когато монахините си отидоха, той погледна към планините, за да ободри духа си, но те вече му приличаха на женски гърди. Съзнанието му бе станало нечисто. Той го остави да лудува и чакаше да види какъв ли път ще поеме то. И Баскъм чу в далечината свирката на влак. Как ли ще реагира на това капризният му разум? Възбудата от пътуването, менюто във вагон-ресторанта, виното, което сервират във влаковете? Засега всичко изглеждаше съвсем наивно, докато усети как разумът му се измъква от ресторанта и се упътва към изпълнените с похотливи желания купета на спалния вагон, а оттам към вулгарната гадост. Той знаеше от какво се нуждае и след вечеря поговори с Мария. Тя винаги с радост му услужваше, макар че той винаги я караше предварително да се изкъпе. Банята и измиването на чиниите предполагаше известно забавяне, но когато тя си отиде, той се почувства решително по-добре, обаче съвсем не бе се излекувал.

През нощта сънищата му бяха нечисти и той на няколко пъти се буди, като се мъчеше да отхвърли това сексуално намерение или вцепененост. Нещата не се поправиха и когато настъпи утрото.

Мръсотията, гадната мръсотия, изглежда, беше единственият фактор в живота му, който съдържаше цвят и бодрост. След закуска той се качи в кабинета си и седна на бюрото. Приканващият го свят и вятърът, примесен с дъжд, който шумолеше в света на ябълките, бе изчезнал. Развратът беше негова съдба, негова истинска същност и той започна с увлечение една дълга балада, наречена „Пръдната, която спаси Атина“. Той завърши баладата същата сутрин и я изгори в печката, подарена му от ПЕН-центъра в Осло. Баладата беше, разбира се, преди да я изгори, едно изчерпателно и противно упражнение по порнография и когато слизаше по стълбите към терасата, Баскъм почувства искрено разкаяние. Прекара следобеда над една отвратителна изповед, озаглавена „Любимецът на Тиберий“. Двама почитатели, млада семейна двойка, дойдоха към пет часа да му изкажат възхищението си. Запознали се във влака. И двамата носели по един екземпляр от „Светът на ябълките“. Влюбиха се, както четели стиховете за чистата и пламенна любов, възпята от него. Като си мислеше за днешното си творчество, Баскъм наведе глава.

На следния ден той написа „Изповедите на един директор на мъжка гимназия“. На обед изгори ръкописа. Когато слезе тъжен по стълбите към терасата, завари там четиринасет студенти от Римския университет, които с появата му започнаха да пеят „Овощните градини на рая“ — уводния сонет в „Светът на ябълките“. Баскъм потрепера. Очите му се наляха със сълзи. Докато надписваше екземплярите им, той помоли Мария да донесе малко вино. После студентите се наредиха един след друг, за да стиснат нечистата му ръка, и се върнаха в автобуса на поляната, който ги бе докарал от Рим. Баскъм погледна планините — те не носеха ободрителна сила, погледна безсмисленото синьо небе. Къде се криеше силата на приличието? И въобще съществуваше ли то? Или върховна истина беше животинската похотливост, която го преследваше? Той щеше да разбере още преди края на седмицата, че най-противната страна на този вид гадост е нейната дебелацина. Баскъм започваше своите неприлични писания с жар и ги завършваше с отегчение и срам. Изглежда, че пишещите порнография следват неумолимо един и същи път, защото той откри, че повтаря онази скучна литература, която съчиняват незрелите и вманиачените. Баскъм написа: „Изповедите на слугинята“, „Меденият месец на бейзболиста“ и „Нощ в парка“. В края на десетия ден той се

намираше вече на дъното на порнографския казан. Почнал беше да пише мръсни лимерики^[4]. Написа шейсет и ги изгори. На следната сутрин замина с автобуса за Рим.

Отседна както винаги в „Минерва“ и телефонира на дълъг списък свои приятели, но знаеше, че когато пристигаш без предизвестие в голям град, ще останеш без компания. Не намери никой къщи. Поскита из улиците и влезе в една обществена тоалетна, за да се окаже лице с лице с една мъжка проститутка, която демонстрираше стоката си. Той се взря в непознатия с наивността или мудността, присъщи на всеки старец. Лицето на човека беше идиотско — тъпо, опито от наркотици, и грозно — и все пак, застанал там, нагло приканващ, той се стори на Баскъм като ангел с горящ меч, който можеше да срази баналността и да разбие стъклената витрина на делничното. Баскъм бързо избяга навън. Вече се свечеряваше и онова адско изригване на уличния шум, от което се тресат стените на Рим, към залез достигаше връхната си точка. Той попадна в една картинна галерия на Виа Систина, където художникът или фотографът — той беше и двете, — изглежда, страдаше като Баскъм от същата зараза, само че в по-остра форма. Излязъл отново на улицата, той се чудеше дали няма някаква универсалност в половия мрак, обвинил духа му. Нима и светът е загубил като него пътя си? Мина край една концертна зала. Афишът отвън рекламираше програма от песни и с мисълта, че музиката може да пречисти сърцето му, си купи билет и влезе вътре. Концертът беше слабо посетен. Когато се появи акомпанирацията, само една трета от местата бяха заети. После на сцената излезе сопраното, разкошна дама с пепелявосребриста коса, облечена в яркочервена рокля. И докато тя пееше „Die Liebhaber der Brücken^[5]“, старият Баскъм се отдаде на своя отвратителен, злополучен навик мислено да я съблича. „Копчетата — подвоуми се той — или ципа?“ Когато тя изпя „Die Feldspar^[6]“ и премина към „Le temps des lilas et le temps des roses ne reviendra plus^[7]“, той се установи на ципа и си представи как откопчава роклята на гърба и как нежно я изтегля през раменете ѝ. При песента „L'amore Nascondere^[8]“ той изтегли през главата ѝ комбинезона, а щом запя „Les rêves de Pierrot^[9]“, успя да откопчае кукичките на сутиена. Сънят му се прекъсна, когато певицата отиде зад кулисите да си направи гаргара, но щом се върна до пианото, той се зае с колана на жартиерите и всичко останало. Преди почивката певицата

се поклони и Баскъм гръмко ръкопляскаше, но не за нейните познания по музика и за богатството на гласа ѝ. Тогава сякаш го обзе срам, явен и безмилостен като всяка страст, и той напусна концертната зала и се отправи за „Минерва“, но пристъпът не беше минал. Седна на бюрото в хотела и написа един сонет за легендарната Папеса Йоана. Като техника това бе по-добро от написаните петостишия, но в морално отношение нямаше никакъв напредък. На сутринта взе автобуса за Монте Карбоне и прие на терасата няколко признателни почитатели. На другия ден Баскъм се качи в кабинета си, написа две-три петостишия, после взе от рафтовете някои от трудовете на Петроний и Ювенал, за да види какво е било постигнато преди него в областта, където сега влагаше усилията си.

Това бяха откровени и невинни описания на сексуални игри. Там никъде нямаше онова чувство на злост, което той изпитваше, когато всеки следобед изгаряше в печката творбите си. Или просто неговият свят бе дотолкова по-стар и обществените му отговорности дотолкова по-изнурителни, че развратът беше единственият отговор на растящата тревога. Какво бе загубил? Започваше да му се струва, че това е чувството за гордост, ореол от лекота и дързост, един вид корона. Той сякаш държеше високо короната и жадно я разглеждаше. И какво откри? Дали това не беше просто някакъв древен страх от каиша на бащата или навъсената майка — детско раболепие пред тираничния свят? Той добре знаеше, че инстинктите му са буйни, изобилни и неразумни и нима бе позволил на света и на неговите екзалтирани проповедници да му наложат система от прозрачни стойности за удобството на една консервативна икономика, официална църква и войнствена армия и флота? Той сякаш държеше короната, издигаше я високо в светлината и сякаш самата тя бе направена от светлина и съдържаше в себе си истинския, тонизиращ вкус на екзалтацията и скръбта. Току-що завършените петостишия бяха невинни, весели и изградени върху факти. Заедно с това те бяха и мръсни, но кога житейските факти бяха станали нечисти и какви бяха реалностите на онази добродетел, която всяка сутрин така болезнено той сваляше от себе си? Това, изглежда, бяха реалностите на тревогата и любовта: Амилия, застанала в диагоналния лъч светлина, бурната нощ, в която се роди синът му, женитбата на дъщеря му. Можеха с пренебрежение да кажат, че са семейни, но това бе най-доброто, което познаваше в

живота — тревогата и любовта, — светове, далеч от петостишието на бюрото. Започваше така: „От Юлий Цезар друг не знам да има задник по-голям.“ Той изгори стихотворението и заслиза по стълбите.

Най-лош се оказа следващият ден. Баскъм просто пишеше една и съща нецензурна дума и изпълни шест-седем страници. Сложи всичко в печката. На обед Мария си изгори пръста, изсипа куп клетви и после каза:

— На ваше място щях да посетя свещения ангел на Монте Джордано.

— Какъв е този свещен ангел? — попита той.

— Ангелът, който пречиства мислите на човешкото сърце — отвърна Мария. — Намира се в старата черква на Монте Джордано. Направен е от маслиново дърво от Планината на маслините. Издялан е собственоръчно от един светец. Ако направите поклонничество, той ще пречисти мислите ви.

За поклонничествата Баскъм знаеше само, че трябва да се върви и неизвестно защо да се носи раковина. Когато Мария се оттегли за сиестата си, той прерови нещата на Амилия и намери една раковина. „Ангелът сигурно ще очаква и подарък“, помисли си той и от една кутия в кабинета избра златния медал, даден му на юбилея на Лермонтов. Баскъм не събуди Мария, не остави и бележка. Това напомняше типична проява на старческа изкуфялост. Никога не беше злонамерено прикрит, каквито са често старците, и трябваше да каже на Мария къде отива, но не го направи. Запъти се надолу през лозята към главния път в подножието на долината.

Когато наближи реката, един малък фиат се отклони от главния път и спря сред дърветата. От колата излязоха мъж, жена и трите им грижливо пременени дъщери. Баскъм спря да погледа, защото забеляза, че съпругът носи ловна пушка. Какво е решил да прави? Да извърши убийство? Самоубийство? Нима Баскъм щеше да присъства на някакво човешко жертвоприношение? Той седна и скрит от високата трева, наблюдаваше. Майката и трите момичета бяха много възбудени. Бащата, изглежда, се радваше на неограничена власт. Говореха на диалект и Баскъм почти нищо не разбра от разговора им. Мъжът извади пушката от калъфа и вкара само един патрон. После нареди жена си и трите си дъщери в един ред и ги накара да сложат ръце на ушите си. Всички пицяха. Мизансценът бе готов, мъжът се обърна с

гръб към тях, прицели се в небето и гръмна. Трите деца нададоха радостни викове и запляскаха възторжено, когато изстрелът отекна; така приветстваха храбростта на милия си баща. Бащата прибра пушката в калъфа, всички отново се качиха във фиата и потеглиха, както Баскъм предположи, към своя апартамент в Рим.

Баскъм се изтегна на тревата и заспа. Сънува, че е отново в родината си. Видя един стар камион ффорд с четири спаднали гуми сред поле от лютичета. Дете с книжна корона и банска кърпа вместо наметало изтича от ъгъла на бяла къща. Старец извади кокал от една кесия и го подаде на бездомно куче. Есенни листа тлееха във вана с лъвски крака. Събуди се от мълния, далечна, и както му се стори, във формата на кратуна. Той се смъкна до шосето, където към него се долепи едно куче. Кучето трепереше и той се чудеше дали е болно, бясно, опасно, но се досети, че то се бои от гръмотевиците. При всеки гръм животното започваше силно да трепери и Баскъм галеше главата му. За първи път виждаше куче да се бои от природата. Вятърът залюля клоните на дърветата и Баскъм вдигна старческия си нос, за да подуши дъжда, мигове преди да завали. Но този дъжд миришеше на влажни провинциални черкви, гостни стаи в стари къщи, мазета-ями, бански костюми, проснати да съхнат — този остър и така приятен мирис го караше да души със сумтене. Но въпреки унеса си той не забрави, че се нуждае от подслон. До пътя имаше навес за автобусните пътници и той и уплашеното куче се приютиха там. Но стените бяха покрити с мръсотията, от която той се надяваше да избяга, затова отново излезе навън. По-нагоре по пътя имаше селска къща — една от онези шизофренични импровизации, които човек среща така често в Италия. Къщата, изглежда, е била бомбардирана и после набързо скалъпена, но не как да е, а като преднамерено предизвикателство към логиката. От едната ѝ страна имаше дървена пристройка, където седеше старец. Баскъм го помоли да му даде подслон и старецът го покани да влезе.

Старецът беше почти на неговата възраст, но Баскъм гледеше със завист на безгрижието му. Усмивката му беше блага и лицето ведро. Очевидно той никога не е бил преследван от желанието да напише мръсно петостишие. Никога не ще бъде принуден да предприеме поклонничество с раковина в джоба. На скута му имаше книга — албум за марки; пристройката, където седеше старецът, бе пълна с

растения и саксии. Душата му видимо не ликуваше и не пееше и все пак той сякаш бе постигнал онова вътрешно спокойствие на духа, за което Баскъм мечтаеше. Дали и Баскъм не трябваше да събира марки и да отглежда растения в саксии? Както и да е, сега е твърде късно. В този миг рукна дъждът и гръм разтърси земята. Кучето скимтеше, трепереше и Баскъм го галеше. След няколко минути бурята премина, Баскъм благодари на домакина и се отправи към пътя.

Той имаше добра стъпка за възрастта си и вървеше като всички нас, когато си припомним някой свой подвиг — любов или футбол, Амилия или хубав удар по топката. Но след километър-два той съзна, че ще стигне Монте Джордано доста след като се е стъмнило, и когато една кола спря и предложи да го откара до селото, Баскъм прие с надеждата, че това няма да навреди на изцелението му. Пристигна в Монте Джордано по светло. Селото бе голямо колкото неговото, със същите стени от туф, с лишей с отровен цвят. Старата църква се издигаше в центъра на площада, но вратата бе заключена. Той попита за кюрето и го откри в едно лозе — гореше трънак. Обясни, че иска да направи дарение на свещения ангел, и показа златния медал. Кюрето поиска да знае дали златото е истинско и Баскъм съжали за избора си. Защо не взе медала, даден му от френското правителство, или медала от Оксфорд? Русите не бяха поставили проба и той нямаше как да докаже стойността на медала. Кюрето забеляза, че надписът е на кирилица. Златото не само бе фалшиво, но и комунистическо, съвсем неподходящ дар за свещения ангел. Но в този момент облаците се разделиха и един-единствен лъч светлина долетя до лозето и огря медала. Това беше знамение. Кюрето направи кръст във въздуха и те се отправиха към църквата.

Това беше стара, малка, бедна провинциална църква. Ангелът се намираше в параклиса отляво. Кюрето запали осветлението. Статуята, отрупана със скъпоценности, стоеше в желязна клетка с катинар на вратата. Баскъм коленичи и изрече на висок глас: „Бог да благослови Уолт Уитман, бог да благослови Харт Крейн. Бог да благослови Дилан Томас. Бог да благослови Уилям Фокнър, Скот Фицджералд и най-вече Ърнест Хемингуей.“ Кюрето заключи свещената реликва и те заедно излязоха от черквата. На площада имаше кафене, където той вечеря и си нае легло. То бе някакво странно съоръжение от месинг, с месингови ангели на четирите края, които съдържаха някаква

месингова благодат, защото в съня му нахлу спокойствието, и когато се събуди в средата на нощта, откри в себе си онази лъчезарност, позната му от млади години. Нещо сякаш грееше в разума, крайниците и всички негови органи. Той отново заспа и спа до сутринта.

На другия ден, когато се спущаше от Монте Джордано към главния път, до него долетя тътен на водопад. Той влезе в гората и го откри. Водопадът бе естествен — скална издатина и завеса от зелена вода, и той му напомни за водопада в края на фермата във Върмонт, където бе израсъл. Като момче Баскъм бе отишъл там един неделен следобед и седеше на хълма над вира. Както стоеше там, видя от гората да излиза старец с гъста бяла коса, като неговата сега. Забеляза как старецът развърза връзките на обувката си и се съблече бързо като нетърпелив любовник. Първо намокри ръцете и рамената си, а после влезе в потока, като цвилеше от удоволствие. След малко той се подсуши с долните си дрехи, облече се и се запъти обратно към гората; и чак когато изчезна, Баскъм съзна, че старецът е бил баща му.

Сега той постъпи също като баща си — развърза връзките на обувките си, разкопча ризата и макар да знаеше, че обраслите с мъх камъни и силата на водата могат да бъдат фатални, влезе гол в потока, цвилейки като баща си. Издържа на студа само минута, но когато излезе от водата, сякаш най-после бе намерил себе си. Когато стигна пътя, прибра го конната полиция, тъй като Мария бе вдигнала тревога и цялата провинция търсеше маестрото. Завръщането му в Монте Карбоне беше триумфално и на сутринта той започна дълга поема за неотменното благородство на светлината и въздуха и макар че тя нямаше да му донесе Нобелова награда, щеше да украси последните месеци от неговия живот.

[1] Здравейте, маестро, здравейте! — Б.пр. ↑

[2] Фригийски сатир, дръзнал да призове бога Аполон да се надсвирват на флейта (гр. мит.) — Б.пр. ↑

[3] Извинявайте много (ит.) — Б.пр. ↑

[4] От *лимерик* — хумористично петостишие. — Б.пр. ↑

[5] „Любителят на мостовете“ (нем.) — Б.пр. ↑

[6] „Полска ралица“ (нем.) — Б.пр. ↑

[7] „Времето на люляка и времето на розите не ще се върне“ (фр.) — Б.пр. ↑

[8] „Скрита любов“ (ит.) — Б.пр. ↑

[9] „Мечтите на Пиеро“ (фр.) — Б.пр. ↑

НИКОЛАЙ ПОПОВ

ЗА ЕДИН ПО-СВЕТЪЛ, ПО-МИРЕН СВЯТ

Известният американски писател Джон Чийвър, гостувал у нас и познат на българския читател главно с някои от романите си, неотдавна издаде своите избрани разкази. Критиката оцени сборника като внушително литературно събитие и той близо година остана неизменно в списъка на бестселърите. Списание „Тайм“ го обяви за една от десетте най-добри книги, публикувани в САЩ през 1978 година. Същата година писателят получи за разказите си и най-високото американско литературно отличие — наградата „Пулицър“.

Понякога наричат Чийвър „американския Чехов“. Комплиментът има известно основание, тъй като Чийвър, подобно на Чехов, насища своите разкази с нежност и топлина, успява да види и усети абсурдното в живота, умее с тъжна и понякога горчива усмивка да прости човешките слабости на героите си.

В предговора на книгата, плод на тридесетгодишен труд, Чийвър пише:

Тези разкази понякога напомнят случки от един отдавна отминал свят: тогава Ню Йорк все още бе изпълнен с речен блясък, тогава можехте да чуете квартетите на Бени Гудман по радиото в книжарницата на ъгъла и всички ходеха с шапки. Разказите ми рисуват последните представители на онова поколение пушачи, които палят цигара от цигара — те сутрин будеха света с кашлицата си, напиваха се на коктейлите и играеха изчезнали днес танци като „кливландски кокошчици“, поемаха за Европа с параходи, истински страдаха от носталгия по любовта и щастието и боговете им бяха остарели като вашите и моите.

Разказите, поместени в „Крадецът от Шейди Хил“, са написани с присъщия на Чийвър хумор. Героите са ексцентрични, ситуацияите, в които попадат — смешни и дори невероятни. Но зад сюжетната занимателност ние винаги съзираме тревогата на автора за съдбата на съвременния човек, залутан в джунглата на големия град.

В разказа „Ангелът на моста“ героят се мъчи да си обясни на какво се дължи паническият му страх от мостовете и стига до следното заключение:

И ето че на най-високата точка от пътното платно на моста аз изведнъж съзнах дълбочината и горчивината на моите чувства към модерния живот и силата на жаждата ми за един по-светъл, по-прост и по-мирен свят.

Мечтата за този по-светъл и по-мирен свят доведе писателя-хуманист Джон Чийвър и на първите две международни писателски срещи в София.

В своето кратко, но прочувствено слово на първата от тях Джон Чийвър заяви:

— В моята страна мисълта да се съберат сто и петдесет писатели заедно и да се насърчава обсъждането на такъв щекотлив, основен и важен въпрос като този за мира, е недопустима. За мен щедростта, оригиналността и смелостта на Съюза на българските писатели са поразителни. Бих искал само да кажа колко съм доволен от това, че съм тук, и как ме накарахте да се почувствам у дома си.

Издание:

Джон Чийвър. Крадецът от Шейди Хил

Народна култура, София, 1981

Редактор: Христо Кънев

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.